

RIKSREVISIONENS
UPPFÖLJNINGSRAPPORT
2015

RIKSREVISIONEN

ISBN 978 91 7086 372 1

FORM: ÅKESSON & CURRY

TRYCK: ÖSTERTÄLJE TRYCKERI OCH RIKSDAGENS INTERNTRYCKERI, STOCKHOLM 2015

RIKSREVISIONENS
UPPFÖLJNINGSRAPPORT
2015

Riksrevisionens uppföljningsrapport 2015

Riksrevisionen överlämnar härmed resultatet av 2015 års uppföljning av granskningsrapporter och modifierade revisionsberättelser.

Uppföljningen svarar mot de önskemål som finansutskottet har uttryckt om en utökad resultatredovisning av Riksrevisionens granskningsverksamhet.

Riksrevisorerna *Claes Norgren* och *Margareta Åberg* har beslutat i detta ärende. Revisionsdirektör *Lars-Göran Gustafsson* har varit föredragande. Granskningschef *Pertti Nordman*, biträdande granskningschef *Eiríkur Einarsson*, revisionsdirektör *Anneli Josefsson* och revisionsdirektör *Inger Sandberg* har medverkat i den slutliga handläggningen.

Claes Norgren

Margareta Åberg

Lars-Göran Gustafsson

För kännedom:

Riksrevisionens parlamentariska råd

Övriga riksdagsutskott

Innehåll

Riksrevisorernas förord	9
1 Inledning	11
1.1 Årets uppföljning och rapportens disposition	11
2 Djup uppföljning av 15 granskningsrapporter	13
2.1 Enhetlig beskattning? (RiR 2010:11)	14
2.2 AB Svensk Exportkredit (RiR 2010:15)	17
2.3 Underhåll av järnväg (RiR 2010:16)	20
2.4 Informationsutbyte mellan myndigheter med ansvar för trygghetssystem – Har möjligheter till effektivisering utnyttjats? (RiR 2010:18)	23
2.5 Underhållsstödet – för barnens bästa? (RiR 2010:22)	27
2.6 Sveriges skatteavtal med andra länder – effekterna av regeringens arbete (RiR 2010:24)	31
2.7 Statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet – ett bättre samarbete ger högre utbyte (RiR 2010:26)	34
2.8 Säsongsarbetslösa och arbetslöshetsförsäkringen – omställningsförsäkring eller yrkesförsäkring? (RiR 2011:1)	41
2.9 Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor (RiR 2011:3)	44
2.10 Statliga IT-projekt som överskrider budget (RiR 2011:5)	47
2.11 Trafikverkens produktivitet – hur mycket infrastruktur för pengarna? (RiR 2011:7)	51
2.12 Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8)	54
2.13 Myndigheternas insatser för finansiell stabilitet – Lärdomar i ljuset av utvecklingen i Baltikum (RiR 2011:9)	58
2.14 Statens stöd till studieförbunden (RiR 2011:12)	62
2.15 Leverans på utsatt tid? En granskning av försvarets internationella materiellsamarbeten (RiR 2011:13)	66
3 Behandlingen av den årliga revisionens revisionsberättelser med modifierade uttalanden	73
3.1 Underlag för uppföljningen	74
3.2 Regeringens och myndigheternas behandling av modifierade revisionsberättelser	75

4	Uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen	79
4.1	Arbetsmarknadsutskottet (AU)	81
4.2	Civilutskottet (CU)	85
4.3	Finansutskottet (FiU)	89
4.4	Försvarsutskottet (FöU)	95
4.5	Konstitutionsutskottet (KU)	101
4.6	Kulturutskottet (KrU)	105
4.7	Miljö- och jordbruksutskottet (MJU)	109
4.8	Näringsutskottet (NU)	113
4.9	Skatteutskottet (SkU)	117
4.10	Socialförsäkringsutskottet (SfU)	121
4.11	Socialutskottet (SoU)	125
4.12	Trafikutskottet (TU)	131
4.13	Utbildningsutskottet (UbU)	135

Riksrevisorernas förord

Härmed presenteras Riksrevisionens uppföljningsrapport 2015. Rapporten innehåller djup uppföljning av femton granskningsrapporter och översiktlig uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen. Rapporten innehåller också uppföljning av de modifierade revisionsberättelser som lämnats av den årliga revisionen för verksamhetsåret 2013. Ett drygt trettiotal medarbetare har genomfört uppföljningen runt årsskiftet 2014/2015.

Uppföljningen visar att flertalet granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen har medfört någon form av åtgärd av regeringen eller andra berörda organisationer. Åtgärderna ligger i linje med Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer. Särskilt den djupa uppföljningen gör det tydligt att det skett förbättringar inom de granskade verksamheterna, även om problem i vissa fall också kan kvarstå.

Den årliga revisionen för verksamhetsåret 2013 medförde att sex myndigheter fick revisionsberättelser med modifieringen *reservation* och två fick revisionsberättelser med modifieringen *avstå från att uttala sig*. Av uppföljningen framgår regeringens och myndigheternas korrigerande åtgärder.

Det är inte alltid möjligt att dra slutsatsen att det är Riksrevisionens granskningar som är den direkta anledningen till de iakttagna förbättringarna. Uppföljningen visar dock att Riksrevisionen spelar en viktig roll i arbetet med att förändra och förbättra den statliga verksamheten.

På Riksrevisionens webbplats finns alla granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen publicerade. Uppföljningsresultaten kommer successivt att kopplas till alla granskningsrapporter publicerade från och med 2011 i takt med att rapporterna blir föremål för uppföljning. Det kommer alltså att vara möjligt att ta del av granskningsrapporterna och uppföljningsresultaten i ett sammanhang.

Claes Norgren

Margareta Åberg

1 Inledning

Riksrevisionens uppföljningsrapport 2015 är den nionde uppföljningsrapporten sedan 2007. Uppföljningsrapporten ska ge riksdagen underlag för att bedöma Riksrevisionens resultat, det vill säga om granskningsverksamheten har bidragit till en bättre statlig verksamhet.

Rapporten kan också ge andra än riksdagen kunskap om Riksrevisionens granskningar, hur de tas emot och vad de leder till. Med en regelbunden uppföljning får också Riksrevisionen erfarenheter som kan användas internt för att utveckla såväl granskningsarbetet som rapporteringen av granskningarna.

1.1 Årets uppföljning och rapportens disposition

I uppföljningsrapporten redovisar Riksrevisionen vilka åtgärder som har vidtagits av de granskade organisationerna samt de förändringar och förbättringar som har skett med anledning av granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen och de modifierade revisionsberättelser som den årliga revisionen lämnat.

1.1.1 Kapitel 1 Inledning

I kapitlet redovisas några förutsättningar för Riksrevisionens rapportering av granskningsresultaten och för uppföljningsrapportens struktur.

1.1.2 Kapitel 2 Djup uppföljning av 15 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen

I kapitlet redovisas djup uppföljning av 15 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen som beslutades under perioden maj 2010–mars 2011. I och med 2015 års uppföljningsrapport har Riksrevisionen genomfört djup uppföljning av sammanlagt 87 granskningsrapporter. Det motsvarar cirka 29 procent av samtliga granskningsrapporter som publicerats från 2003 fram till september 2014.¹ Syftet med den djupa uppföljningen är att några år efter det att granskningarna publicerats spåra vidtagna eller planerade åtgärder

¹ Tidpunkt för beslut om vilka granskningsrapporter som skulle bli föremål för djup uppföljning i Riksrevisionens uppföljningsrapport 2015.

och förbättringar i de granskade verksamheterna som är ett resultat av granskningen. Översiktligt anges också problem som Riksrevisionen iakttagit i granskningarna och som fortfarande kvarstår.

Uppföljningsresultaten i den djupa uppföljningen bygger på genomgångar av skriftlig dokumentation samt på uppgifter från företrädare för Regeringskansliet och övriga granskade organisationer.² I de intervjuer och enkäter som har genomförts har vi försökt få en uppfattning om i vilken utsträckning Riksrevisionens granskningar har bidragit till de eventuella förbättringar som har kunnat spåras.

1.1.3 *Kapitel 3 Behandlingen av den årliga revisionens revisionsberättelser med modifierade uttalanden*

Riksrevisionens årliga revision granskar varje år årsredovisningarna för cirka 240 statliga myndigheter. Utifrån granskningarna rapporteras fel och brister till myndigheterna och regeringen. I de fall en årsredovisning inte bedöms vara rättvisande får myndigheten en revisionsberättelse med ett modifierat uttalande. Granskningen av årsredovisningarna för verksamhetsåret 2013 resulterade i att sex myndigheter fick revisionsberättelser med modifieringen *reservation* och två myndigheter fick revisionsberättelser med modifieringen *avstå från att uttala sig*.

I kapitlet redovisas hur de berörda myndigheterna och regeringen har behandlat de modifierade revisionsberättelserna. Den rapportering om åtgärder som myndigheterna har lämnat till regeringen och Riksrevisionen samt regeringens rapportering till riksdagen i budgetpropositionen för 2015 har utgjort underlag för uppföljningen.

1.1.4 *Kapitel 4 Översiktlig uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen*

I kapitlet redovisas resultatet av en översiktlig uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen (RiR 2012:11–RiR 2013:4). Rapporterna har sorterats efter beredande utskott med utgångspunkt från riksdagens behandling av regeringens skrivelser med anledning av granskningsrapporterna.

² Dokumentation som har använts är till exempel propositioner, regleringsbrev, utredningsdirektiv och utredningsbetänkanden, regeringsskrivelser, utskottsbetänkanden samt lag- och förordningstext. Uppgifter från företrädare för de granskade organisationerna har hämtats in till exempel via intervjuer och enklare e-postenkäter.

2 Djup uppföljning av 15 granskningsrapporter

Syftet med den djupa uppföljningen är att brett belysa hur granskningsrapporterna från effektivitetsrevisionen tas emot och vad de leder till. Årets djupa uppföljning omfattar ett urval om 15 granskningsrapporter som beslutades under perioden maj 2010–mars 2011.

En strävan när det gäller urvalet av granskningsrapporter för den djupa uppföljningen är att åstadkomma en jämn spridning över den aktuella tidsperioden. I urvalet har därefter mindre justeringar gjorts för att åstadkomma spridning över utskott och ämnen.

Resultatet av Riksrevisionens granskningar framgår av den samlade bild som framkommer över tid i flera uppföljningsrapporter. Det innebär att en enskild uppföljningsrapport inte kan ge hela bilden av nyttan med Riksrevisionens granskning och det genomslag som granskningarna får.

Uppgifterna i den djupa uppföljningen har hämtats från offentliga dokument och från kontakter med de granskade organisationerna. Följande granskningsrapporter ingår i årets uppföljningsrapport:

- Enhetlig beskattning? (RiR 2010:11)
- AB Svensk Exportkredit (RiR 2010:15)
- Underhåll av järnväg (RiR 2010:16)
- Informationsutbyte mellan myndigheter med ansvar för trygghetssystem – Har möjligheter till effektivisering utnyttjats? (RiR 2010:18)
- Underhållsstödet – för barnens bästa? (RiR 2010:22)
- Sveriges skatteavtal med andra länder – effekterna av regeringens arbete (RiR 2010:24)
- Statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet – ett bättre samarbete ger högre utbyte (RiR 2010:26)
- Säsongsarbetslösa och arbetslöshetsförsäkringen – omställningsförsäkring eller yrkesförsäkring? (RiR 2011:1)
- Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor (RiR 2011:3)
- Statliga IT-projekt som överskrider budget (RiR 2011:5)
- Trafikverkens produktivitet – hur mycket infrastruktur för pengarna? (RiR 2011:7)
- Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8)
- Myndigheternas insatser för finansiell stabilitet – Lärdomar i ljuset av utvecklingen i Baltikum (RiR 2011:9)

- Statens stöd till studieförbunden (RiR 2011:12)
- Leverans på utsatt tid? En granskning av försvarets materielsamarbeten (RiR 2011:13).

2.1 Enhetlig beskattning? (RiR 2010:11)

I början av 1990-talet antog riksdagen förslag om en genomgripande skattereform. En viktig princip för reformarbetet var enhetlig beskattning. Principen innebär att inkomster från samma inkomstslag beskattas lika och att konsumtion beskattas med en och samma skattesats.

2.1.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 hur avvikelser från normen om enhetlig beskattning hade redovisats och motiverats av regeringen. Efter reformen hade ett stort antal regeländringar skett på skatteområdet och granskningen visade att flera regeländringar hade inneburit en orientering bort från normen om enhetlig beskattning. Dessa avvikelser redovisades enbart undantagsvis i beslutsunderlagen och effekterna av avvikelserna utreddes sällan.

Granskningen visade också att regeringen hade fört fram en alternativ norm för skattepolitiken i form av så kallad optimal beskattning. Enligt Riksrevisionen skulle en långtgående tillämpning av denna norm innebära en genomgripande förändring av skattepolitiken. En sådan genomgripande förändring borde därför ha föregåtts av ett utredningsarbete som belyste dess fördelar och nackdelar.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att i propositionerna tydligt redogöra för när förslag innebär en avvikelse från principen om enhetlighet och om avvikelsen är att betrakta som en skatteutgift eller inte. I samband härmed borde nackdelar med att avvika från principen om enhetlig beskattning vägas mot de fördelar som förslagen väntas medföra.

2.1.2 Styrelsens och riksdagens behandling

Riksrevisionens styrelse lade granskningsrapporten till handlingarna.

2.1.3 Regeringens åtgärder

I budgetpropositionen för 2011 redovisade regeringen sina överväganden med anledning av granskningsrapporten. Regeringen skulle i sitt fortsatta arbete på skatte- och avgiftsområdet ta fasta på Riksrevisionens önskemål om större transparens i redovisning av motiv med mera. Regeringen pekade därtill på möjligheten att redovisa skatteutgifter och redogöra för avvägningsfrågor i de årliga skrivelser som den lägger fram för riksdagen. Regeringen angav också att

den i samband med ett kommande förslag om revidering av budgetlagen avsåg att föreslå att en årlig redovisning av skatteutgifter skulle göras obligatorisk.³

I redovisningen av sina överväganden med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport i budgetpropositionen för 2011 utgick regeringen från de hållpunkter som riksdagen antagit för hur skattepolitiken skulle understödja regeringens ekonomiska politik. Regeringen menade att det var svårt att besvara frågan om hur principen om enhetlighet skulle avvägas mot möjligheten att genom olika utformning av skatter påverka individer och företag för att öka den samhällsekonomiska effektiviteten. Regeringen hänvisade i detta sammanhang till att Finansdepartementet arbetade med att komplettera den gällande redovisningen av skatteutgifter med en analys av hur normen förhöll sig till önskemålen om samhällsekonomiskt effektiv beskattning.⁴

Regeringen förtydligade samtidigt att det inte handlade om att ersätta den etablerade principen om enhetlig beskattning utan om att komplettera redovisningen med indikatorer för samhällsekonomisk effektivitet. Regeringen avsåg att låta principen om enhetlig beskattning fortsatt vara styrande för definitionen av skatteutgifter.⁵ Detta har också påpekats av Finansdepartementet i samband med uppföljningen av granskningsrapporten. Enligt departementet handlar arbetet snarast om att belysa hur vissa skatteutgifter kan vara samhällsekonomiskt motiverade och att skatteintäkterna inte ökar automatiskt om en skatteutgift slopas.⁶

I sitt yttrande över budgetpropositionen för 2011 välkomnade skatteutskottet regeringens initiativ att analysera förhållandet mellan principen om enhetlig beskattning och samhällsekonomiskt effektiv beskattning. Utskottet hänvisade till hur det tidigare framfört att redovisningen av skatteutgifter inte borde ändras så att den blir mindre informativ avseende avvikelser från grundläggande principer i skattesystemet.⁷ Finansutskottet delade skatteutskottets uppfattning att avvägningsfrågorna var viktiga och uttryckte sitt stöd för regeringens skattepolitik och betonade att principen om enhetlig beskattning alltjämt var ett krav på skattepolitiken.⁸

Årlig redovisning av skatteutgifter har varit praxis sedan 1996 och gjordes i särskilda bilagor till den ekonomiska vårpropositionen. Sedan 2008 har regeringen redovisat skatteutgifter i särskilda skrivelser till riksdagen. Sedan

³ Prop. 2010/11:1, utg. område 3, s. 128.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ E-post från Finansdepartementet 2014-11-07.

⁷ Yttrande 2010/11:SkU1, s. 9.

⁸ Skr. 2010/11:FiU1, s. 70.

2011 är årlig redovisning av skatteutgifter obligatorisk enligt budgetlagen. Bestämmelsen motiverades av behovet av att synliggöra stöd till hushåll och företag på budgetens intäktssida och att bedöma graden av enhetlighet i skattesystemet.⁹

I regeringens skrivelser till riksdagen om skatteutgifter har skrivningarna om förhållandet mellan jämförelsenorm och samhällsekonomisk effektivitet ändrats efter att Riksrevisionens granskningsrapport publicerades. I 2009 och 2010 års skrivelser om skatteutgifter framställdes optimal beskattning som en alternativ norm för definitionen av skatteutgifter. Syftet var att utveckla rådande bedömningsgrund och att låta samhällsekonomisk effektivitet få en större tyngd vid bedömningen av om en åtgärd utgör en skatteutgift eller inte.¹⁰

Från och med 2011 års skrivelse förekommer inte formuleringen optimal beskattning. Regeringen hänvisar i stället till samhällsekonomisk effektivitet som ett sätt att motivera vissa skatteutgifter snarare än som grund för en alternativ eller förändrad jämförelsenorm vid definitionen av skatteutgifter.¹¹

Finansdepartementet har i samband med nedsättningen av momsskattesatsen för restaurang- och cateringtjänster gett Konjunkturinstitutet, Skatteverket och Tillväxtanalys i uppdrag att följa upp olika aspekter av reformen. Enligt departementet kan detta ses som exempel på hur regeringen följt upp åtgärder som inneburit avsteg från principen om enhetlig beskattning. Departementet har också påpekat att regeringen vidtagit andra åtgärder för att öka transparensen i redovisningen av skatteutgifter.¹²

2.1.4 *Avslutande kommentar*

Regeringens överväganden i budgetpropositionen för 2011 med anledning av granskningsrapporten gällde i första hand utformningen och innehållet i den årliga skrivelsen om skatteutgifter. I samband med förändringen av budgetlagen 2011 blev årlig redovisning av skatteutgifter ett formellt krav.

Regeringens redovisning av skatteutgifter i efterhand i en särskild skrivelse är inte i samklang med Riksrevisionens rekommendation att regeringen redan i beslutsunderlagen tydligt bör redovisa när ett förslag avviker från principen om enhetlig beskattning och redogöra för om avvikelsen ska betraktas som en skatteutgift eller inte.

⁹ Skr. 2010/11:KU14, s. 32–33.

¹⁰ Skr. 2009/10:195, s. 13; Skr. 2008/09:183, s. 15.

¹¹ Skr. 2012/13:98, s. 19–20; Skr. 2013/14:98, s. 19–20.

¹² E-post från Finansdepartementet 2014-11-07.

Regeringen avväger inte för- och nackdelar med avvikelserna i enlighet med Riksrevisionens rekommendation. Samhällsekonomiska skäl för avvikelser ställs inte systematiskt mot de nackdelar som ett avsteg från principen om enhetlig beskattning kan innebära.

2.2 AB Svensk Exportkredit (RiR 2010:15)

AB Svensk Exportkredit (SEK) ska främja verksamhet med svenskt intresse som är direkt kopplad till svensk export. Bolaget har till uppgift att låna ut pengar till svenska exportföretag och deras internationella kunder. Genom ett nära samarbete med svenska och internationella banker, Exportkreditnämnden samt försäkringsbolag kan SEK leverera ett mervärde, till exempel lån med längre löptid än vad som annars erbjuds på marknaden, eller i en valuta som annars är svår att låna i.

2.2.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 det av staten helägda bolaget AB Svensk Exportkredit. Granskningen var inriktad mot om bolaget drevs i linje med riksdagens beslut.

Granskningen visade att SEK:s uppdrag successivt breddats och att SEK bedrev verksamhet inom en rad områden utöver ren exportfinansiering. Granskningen visade också att finansmarknaden under senare år hade genomgått stora förändringar men att uppdraget till bolaget varit i princip detsamma sedan 2000.

Granskningen visade också att SEK:s administration inte hade anpassats till bolagets expansion, vilket lett till att bolaget hade exponerats för operativa risker. Vidare hade SEK:s styrelse inte beslutat om en tydlig policy för hur likviditeten om 146 miljarder kronor skulle förvaltas. Styrelsen hade inte heller haft full insyn i konstruktionen av SEK:s individuella ersättningssystem och vilka effekter detta hade fått.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att göra en översyn av SEK:s uppdrag, ta ställning till vilka områden bolaget ska verka inom samt ta ställning till vilken roll bolaget ska ha på marknaden. Regeringen rekommenderades också att initiera en finansiell analys av SEK och se över de ekonomiska målen samt anpassa dessa till SEK:s framtida uppdrag.

SEK:s styrelse rekommenderades att se över och besluta om en tydlig policy för hur likviditeten ska förvaltas, att informera sig om och regelbundet utvärdera effekterna av de individuella ersättningssystemen samt att styra och följa upp hanteringen av bolagets arbete med operativa risker.

2.2.2 *Styrelsens och riksdagens behandling*

Riksrevisionens styrelse lämnade en redogörelse till riksdagen med anledning av granskningsrapporten. Styrelsen noterade att granskningen av SEK:s uppdrag och verksamhet visade på liknande brister i styrning och uppföljning som tidigare granskningar av statlig ägda bolag. Styrelsen förutsatte att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en analys av SEK:s verksamhet och finansiella situation.

Enligt näringsutskottet var Riksrevisionens granskning av SEK av stort värde för att riksdagen skulle kunna fullgöra sin uppgift att följa regeringens förvaltning av företag med statligt ägande. Utskottet betonade betydelsen av regeringens styrning av SEK.

Näringsutskottet förutsatte att regeringen i redovisningen till riksdagen även redogjorde för sin ägarstyrning av bolaget. Näringsutskottet föreslog att redogörelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.2.3 *Regeringens och bolagets åtgärder*

I budgetpropositionen för 2011 angav regeringen att den, med utgångspunkt i Riksrevisionens rapport och en interdepartemental arbetsgrupp mellan Utrikesdepartementet, Finansdepartementet och Näringsdepartementet under UD:s ledning, hade beslutat att en fördjupad bolagsanalys skulle göras.¹³ Regeringen hade redan i budgetpropositionen för 2007 aviserat en sådan översyn. Bolagsanalysen genomfördes hösten 2010 av en internationell konsultfirma. Parallellt lät SEK en annan konsultfirma genomlysna bolaget.

Vid bolagsstämman 2011 beslutade staten om en bindande ägaranvisning för bolagets styrelse. Ägaranvisningen förtydligade bland annat att SEK skulle vara marknadskompletterande och erbjuda krediter till svenska exporterande företag, exporterande företag med svenskt intresse, eller exporterande företags slutkunder. Vidare skulle SEK erbjuda finansiella lösningar till små och medelstora företag i samarbete med andra aktörer och bankerna. I ägaranvisningen betonades också att SEK:s likviditetspolicy och placeringspolicy särskilt skulle prövas utifrån om de bidrog till SEK:s förmåga att utföra kärnverksamheten. Ägaren uttryckte också att SEK skulle utveckla modellen för att beräkna bolagets operativa risker och använda den så kallade schablonmetoden.

Sedan Riksrevisionens granskning har statens förvaltarskap av SEK flyttats från Utrikesdepartementet via Finansdepartementet till Näringsdepartementet. Under 2011 fick bolaget en delvis ny styrelse och en ny styrelseordförande.

¹³ Prop. 2010/11:1, utg. omr. 24.

Vidare har staten låtit bolaget, från att inte ha lämnat någon utdelning under början av 2000-talet, dela ut drygt 3,7 miljarder kronor under 2009–2013. Nya ekonomiska mål fastställdes på bolagsstämman 2012.

Under 2012 inledde SEK:s styrelse och ledning ett förändringsarbete som innefattade bland annat att

- affärerna ska ha svenskt intresse och exportanknytning och ha kommersiella villkor
- bolaget ska ha en ny och tydligare organisation
- bolaget ska ha relationer med de 300 största svenska exportföretagen i stället för de 100 största
- likviditeten ska dras ned
- likviditetspolicy och instruktioner ska förändrats
- individuella ersättningsavtal ska avskaffas
- internrevisionen ska förstärkas med extern kompetens
- internrevisionen ska avrapportera vid varje revisionsutskottsmöte
- resurserna ska förstärkas inom olika enheter för att minimera operativa risker
- styrelsen i fortsättningen ska få relevant information om och behandla de operativa riskerna minst två gånger per år
- arbetet med att minska den manuella hanteringen inom redovisningen ska förstärkas.¹⁴

Förändringsarbetet har fortsatt och våren 2014 fick bolaget en ny vd med lång erfarenhet från bankväsendet. Ägaren genomför för tillfället en översyn av de befintliga ekonomiska målen för SEK samt av möjligheten att ha uppdragsmål. Uppdaterade mål avses beslutas vid bolagsstämman 2015.

Inför den kommande affärsplaneperioden 2015–2017 har styrelsen beslutat att fokusera ännu mer på att stödja mindre och medelstora företags export med anpassade kreditlösningar. Det ska bland annat ske med en ny organisatorisk enhet och genom samverkan med bankerna.

Sedan 2014 har bolaget gjort en övergripande riskpolicy som inkluderar alla risker, även de operativa. Schablonmetoden för beräkning av kapitalkravet tillämpas sedan flera år tillbaka. Olika åtgärder för att reducera de operativa riskerna har haft stort inflytande på verksamheten. Ett flertal åtgärder har genomförts för att förstärka de affärstödande och kontrollerande enheterna inklusive anpassningar till nya tvingande regelverk som införts på området. Förstärkningen illustreras bland annat av att antalet anställda i affärstödande eller kontrollerande funktioner har ökat med 50 procent sedan 2010.¹⁵

¹⁴ Intervju med Svensk Exportkredit, 2014-11-21.

¹⁵ E-post från Svensk Exportkredit, 2014-11-28.

2.2.4 *Avslutande kommentar*

Det förändringsarbete som genomförts av styrningen av SEK är uppskattningsvis det mest omfattande som gjorts efter en granskning av statligt ägda bolag. Bolaget arbetar numera under mer kontrollerade former med tydliga riktlinjer för sin verksamhet.

2.3 **Underhåll av järnväg (RiR 2010:16)**

Banverkets (nuvarande Trafikverket) kostnader för underhåll och reinvesteringar fördubblades mellan 2002 och 2009 och uppgick under det senare året till 6,6 miljarder kronor. Den närmare omfattningen och inriktningen av underhållet bestäms i huvudsak i samband med den långsiktsplaneringen som genomförs med några års mellanrum. En förutsättning för effektiv styrning av underhållet är att planerings- och beslutsunderlagen är tillförlitliga och tillräckliga. Inför planeringsperioden 2010–2021 fanns ett antal indikationer som tydde på bristande kvalitet i planeringsunderlagen.

2.3.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2009 och 2010 Banverkets (Trafikverkets) och regeringens underlag för att bedöma behovet av förebyggande underhåll, så kallade reinvesteringar, som vanligen genomförs efter särskilda upphandlingar med underhållsentreprenörer.

Granskningen visade att regeringens styrning av planeringen av underhåll hade varit passiv och att Banverket (Trafikverket) inte hade förmått ta fram bra underlag för styrning av järnvägsunderhållet. Bristerna berodde bland annat på låg funktionalitet i de informationssystem och analysverktyg som användes för att bedöma underhållsbehov och planera åtgärder.

Granskningen visade också att regeringens intresse för underhållsverksamheten hade varit relativt lågt till 2003 då direktiven för åtgärdsplaneringen för första gången innehöll ett avsnitt om underhåll. Motsvarande direktiv för den efterföljande planeringsomgången var i stort sett oförändrade och regeringen begärde till exempel inte någon uppföljning av underhållsverksamheten under planeringsperioden.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att ge Trafikverket i uppdrag att utveckla analysen av järnvägarnas tillstånd och behovet av underhåll. Trafikverket borde även få i uppdrag att utveckla modeller och metoder för att bedöma samhällseffekter av underhållsåtgärder. Regeringen borde även utvärdera erfarenheterna av åtgärdsplaneringen av underhållet. Trafikverket

rekommenderades att utveckla de olika metoder, system, verktyg med mera som behövs i planeringen av enskilda underhållsåtgärder.

2.3.2 *Styrelsens och riksdagens behandling*

Riksrevisionens styrelse lämnade en redogörelse till riksdagen. Styrelsen ansåg att riksdagen borde uppmärksammas på iakttagelserna i granskningen om det bristande järnvägsunderhållet och menade att dessa kommer att utgöra ett värdefullt underlag i regeringens och myndigheternas fortsatta utvecklingsarbete inom området. Utvecklingsarbetet borde också kunna bidra till en mer rättvisande återrapportering till riksdagen om behovet av insatser och om kostnaderna för järnvägsunderhållet. Trafikutskottet framhöll betydelsen av att trafikens infrastruktur granskas för att främja god resursanvändning och effektiv förvaltning och föreslog att riksdagen skulle lägga redogörelsen till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.3.3 *Regeringens och myndigheternas åtgärder*

Redan innan granskningen publicerades hade regeringen inlett ett arbete med att ta fram modeller för styrning av Trafikverkets drifts- och underhållsverksamhet.¹⁶ Syftet var att säkerställa bättre prioriteringsunderlag till riksdagen. Arbetet påbörjades 2011 och genomfördes med hjälp av konsult och i samverkan med Trafikverket. Därutöver tog Trafikverket 2014 fram en sammanhållen strategi för verkets drift och underhåll för väg och järnväg.¹⁷

Regeringen gav i mars 2011 Trafikverket i uppdrag att utreda behovet av ökad kapacitet i järnvägssystemet. I uppdraget ingick bland annat att analysera hur drifts- och underhållsåtgärder kunde bidra till en effektivitetsökning.

I början av 2012 fick Trafikverket i uppdrag av regeringen att vidareutveckla och införa det mellan Näringsdepartementet och Trafikverket gemensamt framtagna styrramverket för drift och underhåll.¹⁸ Uppdraget redovisades 2014.¹⁹ Huvudintresset har riktats mot de så kallade leveranskvaliteterna som justerats något i förhållande till vad som redovisades i den nationella planen. De nya leveranskvaliteterna är punktlighet, kapacitet, robusthet, användbarhet, säkerhet samt miljö och hälsa. Till varje leveranskvalitet finns förslag till indikatorer för mätning av tillståndet.

¹⁶ Skr. 2009/10:107, *Åtgärdsplanering för transportsystemet 2010–2021*.

¹⁷ <http://www.trafikverket.se/Aktuellt/Fragor-i-fokus-om-Trafikverket/Underhall--sakerhet-pa-jarnvagen/Mobila-tjanster/Var-underhallsstrategi>, 2015-01-12.

¹⁸ Regeringsbeslut N2012/699/TE.

¹⁹ *Trafikverkets plan för utveckling av samhällsekonomiska metoder och verktyg, effektsamband och effektmodeller inom transportområdet – Trafikslagsövergripande plan, 2014-04-14*.

Trafikverket fick i december 2014 två uppdrag som berör underhåll av järnväg. Enligt det ena uppdraget ska verket redogöra för utvecklingen och implementeringen av styrramverket för drift och underhåll av väg och järnväg, och enligt det andra ska verket utreda alternativa former för underhåll av järnväg.²⁰

Trafikverket har också redovisat nuläge och brister i drift, underhåll och reinvesteringar i en delrapport med anledning av regeringens uppdrag att utreda kapacitetsbehovet.²¹

Genom ökade anslag till drift och underhåll har Trafikverket kunnat öka satsningarna på reinvesteringar med knappt 800 miljoner kronor mellan 2011 och 2013 och därigenom återställa och något öka den nivå som gällde 2010, från 2,2 till 2,4 miljarder kronor. De största satsningarna, cirka 550 miljoner kronor, har gjorts på spår- och elanläggningar medan satsningarna på broar och övriga åtgärder har minskat med knappt 500 miljoner kronor sedan 2010. Den utökade satsningen på utbyte av kontaktledningar gjordes efter en så kallad fördjupad analys av underhålls- och reinvesteringsbehov 2012.²²

Trafikverket startade 2013 en utveckling av arbetssätt och processer för hantering av anläggningsdata för både väg och järnväg på ett enhetligt sätt. Upphandling av systemstöd har påbörjats och beräknas vara i drift 2017. I december 2014 beslutade verket att inom ramen för detta utvecklingsarbete även införa en option på att upphandla ett underhållssystem.

Under 2015 kommer ett nytt felrapporteringssystem att implementeras med nya funktionaliteter i förhållande till de system som kritiserades i granskningsrapporten.

Trafikverket arbetar med att utveckla den samhällsekonomiska analysen av drifts-, underhålls- och reinvesteringsåtgärder baserat på de strategier som tidigare rekommenderats av bland annat Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) men också för att vidareutveckla den metodik som användes inom ramen för Kapacitetsutredningen.²³ Under 2012 implementerades en strategisk modell för att genomföra beräkningar av genomsnittliga förseningseffekter per bantyp på järnvägssidan. Det innebär att en modell och verktyg som hanterar infrastrukturens effekter på förseningar på de olika bantyperna har tagits fram för användning. En analysmodell som möjliggör analyser av anläggningstillståndets effekter för infrastrukturförvaltaren, trafikutövarna och övriga samhället är under

²⁰ Regeringsbeslut N2014/5276/TE och N2014/5277/TE.

²¹ TRV, *Järnvägens behov av ökad kapacitet – förslag på lösningar*, publikation 2011:139.

²² Trafikverkets årsredovisningar för 2012 och 2013.

²³ Trafikverket, *Transportsystemets behov av kapacitetshöjande åtgärder, förslag på lösningar 2025 och utblick mot 2050*, publikation 2012:100.

framtagande. På kort sikt prioriteras en kartläggning av vilka effekter olika nivåer av drifts- och underhållsåtgärder får på kopplingen mellan punktlighet och livscykelkostnader. I prioritetsgrupp 1 ingår även utveckling av effektsamband för underhållsåtgärder på järnväg som en grund för samhällsekonomisk bedömningsmetodik.²⁴

Trafikverket ändrade vid årsskiftet 2014/2015 organisationen så att den dittills sammanhållna avdelningen för nationellt underhåll delades upp i två avdelningar, en för vägsystem och en för järnvägssystem inom verksamhetsområde Underhåll. Avdelningen för järnvägssystem ansvarar nationellt för förvaltning och utveckling av järnvägen inklusive de tekniska systemen.

2.3.4 *Avslutande kommentar*

De brister som uppmärksammades i granskningen har i stora delar omhändertagits av både regeringen och Trafikverket. I vissa fall krävs dock omfattande utvecklingsinsatser för att åtgärda bristerna. Det gäller bland annat metoder för samhällsekonomiska bedömningar av underhåll.

2.4 Informationsutbyte mellan myndigheter med ansvar för trygghetssystem – Har möjligheter till effektivisering utnyttjats? (RiR 2010:18)

En del av ett fungerande transfereringssystem är att myndigheterna utbyter information på ett effektivt sätt. Görs inte detta ökar risken för att individer felaktigt får ersättning från flera system samtidigt, att servicen till individen påverkas negativt samt att administrationen blir onödigt dyr. Ett ineffektivt informationsutbyte är kostsamt för skattebetalarna och kan urholka förtroendet för trygghetssystemen.

2.4.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 hur informationsutbytet fungerade mellan myndigheter inom transfereringsområdet. Granskningen omfattade informationsutbytet i tre transfereringar (aktivitetsstöd, sjuk- och aktivitetsersättning samt ekonomiskt bistånd). Myndigheter som berördes av granskningen var Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Försäkringskassan (FK), Migrationsverket och Skatteverket.

Granskningen visade att myndigheterna arbetade med att utveckla elektroniska informationsutbyten. Flera önskvärda sådana kom dock inte till stånd eftersom

²⁴ Trafikverkets plan för utveckling av samhällsekonomiska metoder och verktyg, effektsamband och effektmodeller inom transportområdet – Trafikslagsövergripande plan, 2014-04-14, s 38.

myndigheterna inte utnyttjade alla möjligheter som lag och teknik erbjöd. Regeringen hade varit tydlig i sin ambition att utveckla myndigheternas elektroniska informationsutbyte, men den hade inte vidtagit aktiva åtgärder i de fall utvecklingen hade stannat av. Granskningen visade att den svåröverskådliga strukturen i lagstiftningen och den svenska förvaltningsmodellen utgjorde ett hinder för myndigheternas informationsutbyte.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen bland annat att se till att huvudansvaret för respektive informationsutbyte lades på en myndighet, se över lagstiftningen i syfte att åstadkomma en reglering som underlättade elektroniskt informationsutbyte och ta initiativ till en ökad samordning mellan myndigheter och kommuner. Myndigheterna borde skapa ett forum där handläggare kunde diskutera frågor om informationsutbyte, informera regeringen om väsentliga problem samt säkerställa den kompetens som behövdes för att bedriva eller beställa utvecklingsprojekt rörande informationsutbyte.

2.4.2 *Styrelsens och riksdagens behandling*

Riksrevisionens styrelse beslutade att lägga granskningsrapporten till handlingarna.

2.4.3 *Regeringens och myndigheternas åtgärder*

I *Årsredovisning för staten 2011* uppgav regeringen att Arbetsförmedlingen yttrat sig om Riksrevisionens rapport. Med anledning av bland annat de synpunkter Arbetsförmedlingen förde fram hade regeringen tillsatt en utredning om personuppgiftsbehandlingen inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och tillsynsverksamheten. Utredningens slutbetänkande (SOU 2012:4) bereddes i Regeringskansliet. Regeringen uppgav också att riksdagen på regeringens förslag hade beslutat om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Med anledning av dessa åtgärder ansåg regeringen att de delar av Riksrevisionens rapport som berörde Arbetsförmedlingen var slutbehandlade. Vad gällde övriga delar av rapporten uppgav regeringen att dessa skulle beredas tillsammans med den slutrapport som Ekonomistyrningsverket lämnade i februari 2012 från det så kallade samverkansuppdraget avseende felaktiga utbetalningar.²⁵

I budgetpropositionen för 2013 tog regeringen upp Ekonomistyrningsverkets slutrapport från samverkansuppdraget tillsammans med Riksrevisionens granskning. Regeringen delade den uppfattning, som de myndigheter som deltagit i samverkansuppdraget hade framfört – att det krävdes fortsatt samverkan och samarbete mellan de berörda myndigheterna när det gällde

²⁵ Ekonomistyrningsverket 2012:6.

underrättelseskyldighet, informationsinsatser och omfattningsstudier. Regeringen delade också Riksrevisionens slutsats att myndigheternas handläggning kunde effektiviseras, servicen till medborgarna förbättras och risken för felaktiga utbetalningar minskas om det elektroniska informationsutbytet ökade. Regeringen hade för avsikt att inom ramen för den löpande resultatstyrningen och uppföljningen säkerställa att detta genomfördes.

Regeringen har vidtagit vissa konkreta åtgärder för att se över lagstiftningen i syfte att åstadkomma en reglering som underlättar elektroniskt informationsutbyte. Regeringen tillsatte 2011 och 2012 två utredningar med koppling till elektroniskt informationsutbyte. Informationshanteringsutredningen ska skapa rättsliga förutsättningar för en mer effektiv e-förvaltning.²⁶ Enligt tilläggsdirektiv skulle utredningens slutbetänkande ha lämnas den 30 januari 2015.²⁷ Utredningen räknar med att avsluta sitt arbete senast den 31 mars 2015.²⁸ Utredningen om ett minskat och förenklat uppgiftslämnande för företagen har i uppdrag att presentera ett förslag som innebär att uppgifter som lämnas från företagen till statliga myndigheter som regel endast ska behöva lämnas en gång och till ett ställe.²⁹

Uppgiftslämnarutredningen har via tilläggsdirektiv i uppdrag att förbereda och genomföra de åtgärder som krävs för att förverkliga de tekniska lösningar som föreslogs i slutbetänkandet (SOU 2013:80).³⁰ I dagsläget arbetar Uppgiftslämnarutredningen, Bolagsverket, Skatteverket, Tillväxtverket samt E-delegationen tillsammans med att realisera utredningsförslag inom ramen för webbplatsen *verksamt.se*. Målsättningen är att ett system för företagens uppgiftslämnande ska finnas på plats senast första halvåret 2015.³¹

Vissa lagändringar, med syfte att underlätta det elektroniska informationsutbytet har kommit till stånd på förslag från myndigheterna. Som exempel kan nämnas den ändring i förordningen (2003:766) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration, som regeringen beslutade om i maj 2013 på förslag från Försäkringskassan.³² Vidare bereds ett förslag från Försäkringskassan inom Regeringskansliet avseende informationsutbyte mellan Försäkringskassan och vårdgivare samt ett

²⁶ Dir. 2011:86.

²⁷ Tilläggsdirektiv 2014:31.

²⁸ Regeringens skr. 2014/15:103, *Kommittéberättelse 2015*.

²⁹ Dir. 2012:35.

³⁰ Dir. 2013:111.

³¹ E-post från Skatteverket, 2015-02-02.

³² Försäkringskassan, dnr 54379-2012.

förslag från Pensionsmyndigheten om elektroniskt utbyte av information med Skatteverket rörande in- och utvandringsland.³³

Regeringen har inte utsett några huvudansvariga myndigheter för informationsutbytet. Myndigheterna har dock själva löst vissa av de problem som Riksrevisionen iakttog i granskningen. Som exempel kan nämnas att Försäkringskassan byggt in en spärr i sitt system så att personer med aktivitetsstöd inte längre får information vid olika tidpunkter från olika aktörer. Nu utgår all information vid ett och samma tillfälle för att undvika oro och försenade utbetalningar.³⁴

Andra åtgärder har också vidtagits på olika nivåer för att underlätta det elektroniska informationsutbytet mellan myndigheter, kommuner, landsting och andra aktörer. Merparten av arbetet sker inom ramen för E-delegationen, där berörda myndigheter deltar och gemensamt driver utvecklingen av olika förvaltningsgemensamma produkter.

Ett exempel på en sådan produkt är den tjänst som möjliggör för kommunernas socialnämnder att via sina verksamhetssystem elektroniskt inhämta information från flera myndigheter samt a-kassorna, för utredning och beslut i ärenden om ekonomiskt bistånd.

På uppdrag av E-delegationen drev Centrala Studiestödsnämnden projektet *Effektiv informationsförsörjning* tillsammans med andra myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att skapa en lösning för detta. Tjänsten SSBTEK driftsattes i maj 2014 och kommer successivt att omfatta fler kommuner.³⁵ Tjänsten bygger vidare på Försäkringskassans befintliga it-tjänst *LEFI Online*, som redan nyttjas av socialtjänsten i flera kommuner.

Även andra aktörer driver utvecklingen framåt. SKL har till exempel tagit fram ett strategidokument, *Strategi för eSamhälle*, i syfte att stödja kommuners och landstings utveckling av e-förvaltning. Samtidigt har man skapat programkontoret *Center för eSamhälle (CeSam)*, som har ett samordningsansvar för frågor som rör medlemmar i kommuner och landsting och som rör stat, näringsliv och organisationer.

Enligt överenskommelsen om sjukskrivningsmiljarden som slutits mellan staten och SKL ska Försäkringskassan tillsammans med SKL och Socialstyrelsen bedriva arbetet med att driftsätta utvecklade lösningar för

³³ E-post från Socialdepartementet, mail 2015-02-06.

³⁴ E-post från Försäkringskassan, 2015-02-03.

³⁵ *Sammansatt bastjänst ekonomiskt bistånd*. Genom tjänsten kan handläggare inom socialtjänstens verksamhetsområde ekonomiskt bistånd få utlämnat information från a-kassorna, Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Källa: Försäkringskassans webbplats.

elektroniskt informationsutbyte mellan sjukvården och Försäkringskassan. Arbetet med bland annat elektroniska läkarintyg ska fortgå hela 2015.³⁶

2.4.4 Avslutande kommentar

Regeringen har tillsatt utredningar som ska se över lagstiftningen och implementera tekniska lösningar för att underlätta det elektroniska informationsutbytet. Förslag på lagändringar inkommer kontinuerligt från berörda myndigheter. Inom ramen för E-delegationen samverkar berörda myndigheter också i arbetet med att utveckla lösningar för det elektroniska informationsutbytet.

Rekommendationerna om att se till att samhällsekonomiskt lönsamma informationsutbyten genomförs och att tekniklösningar samordnas och bygger på säkra och moderna tekniska lösningar, att se över lagstiftningen i syfte att åstadkomma en reglering som underlättar elektroniskt informationsutbyte och ta initiativ till en ökad samordning mellan myndigheter och kommuner har i stort tagits om hand via de åtgärder som redovisas ovan.

Oklarheter i lagstiftningen kvarstår emellertid i flera delar. Myndigheternas möjligheter att lämna ut och hämta in information är ofta detaljreglerade. Därtill finns det oklarheter kring begreppen direktåtkomst respektive utlämning på medium för automatiserad behandling, vilket försvårar det elektroniska informationsutbytet. Den ovan nämnda Informationshanteringsutredningen kan komma att lämna förslag som åtgärdar de kvarvarande problemen utan att äventyra den personliga integriteten för enskilda medborgare.

2.5 Underhållsstödet – för barnens bästa? (RiR 2010:22)

Underhållsstödet är en viktig del av familjepolitiken. Stödet ska dels garantera att barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldige föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet och dels tydliggöra att båda föräldrarna har ansvar för försörjningen av sina barn. Det är därför angeläget att stödet är utformat så att det åstadkommer de önskade effekterna.

³⁶ S2012/5434/SF Godkännande av en överenskommelse om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivningsprocess för 2014 – 2015.

2.5.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 om underhållsstödet var ett bra verktyg för att nå målen i den ekonomiska familjepolitiken och om regeringen tillsammans med Försäkringskassan (FK) hade åstadkommit en effektiv hantering av underhållsstödet.

Granskningen visade att många barn gick miste om underhåll eftersom föräldrarna reglerade underhållet via Försäkringskassan i stället för att beräkna ett underhållsbidrag enligt föräldrabalkens normer. Försäkringskassan, som användes som betalningsförmedlare, skulle enligt myndighetens beräkningar kunna spara 60–78 miljoner kronor i administrativa kostnader om föräldrarna löste underhållet på egen hand. Försäkringskassans informationsinsatser var otillräckliga och det fanns ingen statlig aktör som kunde hjälpa föräldrar med att beräkna underhållet enligt föräldrabalkens regler.

Vidare visade granskningen att Försäkringskassan hade svårt att driva in obetalt underhåll från vissa länder utanför Norden. Underhållsstöd vid växelvis boende skapade också onödigt merarbete för både föräldrar och Försäkringskassan. Det fanns också problem med kassans administration av ärendeslaget.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att utreda möjligheterna att låta föräldrabalkens regler ligga till grund för underhåll till barn. Detta kunde ske genom tilläggsdirektiv till den då pågående utredningen om hur ekonomiska stöd till barnfamiljer stödjer samarbete mellan särlevande föräldrar. Vidare föreslog Riksrevisionen att underhållsstöd vid växelvis boende borde hanteras inom bostadsbidraget.

Riksrevisionen rekommenderade Försäkringskassan att fastställa och besluta om resursbehovet för handläggningen av ärendeslaget underhållsstöd. Myndigheten borde också överväga att komplettera det interna målet om handläggningstider med mål om maximal handläggningstid för varje enskilt ärende.

2.5.2 *Styrelsens och riksdagens behandling*

Riksrevisionens styrelse lade granskningsrapporten till handlingarna.

2.5.3 *Regeringens och Försäkringskassans åtgärder*

Regeringen lämnade i januari 2011 ett tilläggsdirektiv till utredningen om hur ekonomiska stöd till barnfamiljer stödjer samarbete mellan särlevande föräldrar. Enligt tilläggsdirektiven skulle utredaren undersöka förutsättningarna för att erbjuda alla föräldrar som separerar samarbetssamtal.³⁷

³⁷ Tilläggsdirektiv (2011:8) till översyn av hur ekonomiska stöd till barnfamiljer stödjer samarbete mellan särlevande föräldrar (S 2009:04).

I juni 2011 presenterade utredningen ett betänkande med en rad förslag i syfte att stärka drivkrafterna för särboende föräldrar att träffa avtal om underhållsbidrag i stället för att reglera underhåll via Försäkringskassan. Bland annat föreslogs att det borde inrättas en instans för råd och stöd till föräldrar i syfte att få dessa att träffa avtal om underhållsbidrag. Utredningen ansåg att Försäkringskassan var lämplig som sådan instans. Utredningen föreslog också att underhållsstöd vid växelvis boende skulle införas inom ramen för bostadsbidraget och att underhållet vid sådana situationer borde avskaffas. Utöver detta ansåg utredningen att de kommunala samarbetsamtalen som erbjuds föräldrar som separerar ska innehålla ekonomiska frågor som rör barnet, vilket de inte gjort förut.³⁸

Efter att utredningen lämnat sitt betänkande tillsatte Socialdepartementet, i enlighet med utredningens förslag, en interdepartemental arbetsgrupp för en fördjupad översyn av frågorna. Regeringens avsikt var att återkomma med förslag till hur föräldrar kunde ges bättre stöd för att reglera underhåll till barn samt vilken instans som kunde bistå föräldrar med sådant stöd.³⁹

Arbetsgruppen lämnade i juli 2014 en promemoria innehållande flera förslag som syftade till att ge drivkrafter för föräldrar att reglera underhållsskyldigheten civilrättsligt framför att ansöka om statlig förskottering av underhållet via underhållsstödet.⁴⁰

Förslagen i promemorian är i linje med förslagen som den föregående utredningen lämnat. Bland annat föreslogs ett uppdrag till Försäkringskassan att ge föräldrar information och stöd i frågor gällande underhållsbidrag och underhållsskyldighet. Uppdraget borde innefatta stöd till föräldrar att beräkna underhållsbidrag och att upprätta avtal om underhållsbidrag. Vikten av att myndigheten förhöll sig opartisk till parterna underströks.⁴¹

För att skapa drivkrafter för föräldrar att reglera underhållsbidrag enligt föräldrabalkens regler föreslogs även att underhållsstöd skulle lämnas tidigast från och med andra månaden efter att föräldrarna flyttat isär i stället för redan från den första månaden. Syftet var att ge en tydlig signal om att föräldrarna förutsattes samarbeta för att komma överens om ett underhåll till barnet i stället för att vända sig till Försäkringskassan redan den första månaden för att få underhållsstöd, vilket hittills varit möjligt.⁴²

I promemorian föreslogs vidare att rätten till underhållsstöd skulle upphöra om den bidragsskyldige föräldern under minst sex månader i följd betalat

³⁸ SOU 2011:51 *Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull*.

³⁹ Prop. 2013/14:1, utg. område 12, s. 28.

⁴⁰ *Ökat stöd för underhållsreglering* (Ds 2014:27).

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

det fastställda bidragsbeloppet till Försäkringskassan i rätt ordning. Med rätt ordning avses att föräldern fullgjort sin underhållsskyldighet genom att betala fastställda betalningsbelopp för det lämnade underhållsbidraget i enlighet med föräldrabalkens regler istället för att boendeföräldern får underhållsstöd från Försäkringskassan. I nuvarande lagstiftning finns det inte någon möjlighet att dra in underhållsstödet när betalningsskyldigheten fullgörs till Försäkringskassan.

Regeländringarna i promemorian föreslås träda i kraft den 1 januari 2016. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.⁴³

Ytterligare en förändring med koppling till särlevande föräldrars förutsättningar att reglera ekonomiska aspekter av ansvaret för sina barn är de ändringar i socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 juli 2014.⁴⁴ Då infördes ändringar avseende samarbetsamtal mellan föräldrar som separerar. Kommunerna har sedan tidigare varit skyldiga att erbjuda föräldrar som separerar sådana samtal. Förändringarna i lagen innebär att samtalen även ska kunna inkludera frågor som gäller barnets försörjning, om föräldrarna önskar det.⁴⁵

Regeringen har även ändrat förordningen (2011:704) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning med syftet att svenska avtal om underhållsbidrag i högre utsträckning ska kunna verkställas enligt EU:s underhållsförordning.⁴⁶ Förändringen ger Försäkringskassan större möjligheter att driva in obetalt underhåll inom EU.

Försäkringskassan har ändrat sina rutiner så att myndigheten nu fastställer och beslutar om resursbehovet för underhållsbidraget i samband med budgetprocessen. Handläggningstiden för nya ansökningar eller ändringar ska vara maximalt 40 dagar.⁴⁷

2.5.4 *Avslutande kommentar*

Såväl regeringen som Försäkringskassan har vidtagit åtgärder i samklang med iakttagelserna och rekommendationerna i Riksrevisionens granskning. Flera av de förslag som lämnats i utredningen om översyn av underhållsstödet och i departementspromemorian *Ökat stöd för underhållsreglering* (ds 2014:27) är högst relevanta. Det är sannolikt att det beredningsarbete som för närvarande pågår i Regeringskansliet kommer att resultera i konkreta åtgärder.

⁴³ E-post från Socialdepartementet, 2015-01-19.

⁴⁴ Socialtjänstlag (2001:453).

⁴⁵ Prop. 2012/13:189, *Förstärkta samarbetsamtal*, s. 22–23.

⁴⁶ *Årsredovisning för staten 2011*, s. 93–94.

⁴⁷ E-post från Försäkringskassan, 2015-01-29.

Försäkringskassan har vidtagit åtgärder som i hög grad tillgodoser de rekommendationer som Riksrevisionen lämnade i sin granskningsrapport.

2.6 Sveriges skatteavtal med andra länder – effekterna av regeringens arbete (RiR 2010:24)

Skatteavtal undertecknas för att lindra effekterna av internationell dubbelbeskattning, för att skapa goda konkurrensförhållanden för exportindustrin, för att uppmuntra investeringar mellan stater och för att förhindra skatteflykt. Regeringens mål med skatteavtalspolitiken är att Sverige ska ha ett modernt och uppdaterat nät av skatteavtal.

2.6.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 hur regeringen arbetade med skatteavtal med andra länder och vilka prioriteringar den hade gjort i det arbetet. Granskningen visade att avtalstakten hade sjunkit sedan slutet av 1990-talet och att konkurrensaspekterna hade prioriterats ned till förmån för arbete med informationsutbytesavtal. Det fanns därmed en uppenbar risk att det svenska skatteavtalsnätet tappade i konkurrenskraft. Vidare visade granskningen att kända problem med skatteläckage hade lämnats utan åtgärd. Granskningen visade också att regeringen inte hade tagit fram de underlag som behövdes för att det skulle vara möjligt att analysera effekterna av den kritiserade utjämningsordningen mellan Sverige och Danmark. Utjämningsordningen är ett sidoavtal till det nordiska dubbelbeskattningsavtalet som reglerar hur Sverige och Danmark ska kompenseras för uteblivna skatteintäkter.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att öka sitt fokus på konkurrensaspekterna i skatteavtalsarbetet för att svenska företags konkurrenssituation inte skulle försämrats. Regeringen borde också överväga att fortsätta det nordiska samarbetet för att frigöra resurser till övrigt skatteavtalsarbete. Slutligen rekommenderades regeringen att skyndsamt ta fram underlag för att utvärdera den svensk-danska utjämningsordningen.

2.6.2 Styrelsens och riksdagens behandling

Riksrevisionens styrelse beslutade i december 2010 att överlämna en redogörelse till riksdagen med anledning av granskningsrapporten.⁴⁸ Skatteutskottet utgick från att arbetet med skatteavtalen utifrån konkurrensaspekter skulle öka i prioritet i takt med att arbetet med informationsutbyte gick in i ett lugnare skede och ansåg inte att något

⁴⁸ Redog. 2010/11:RRS12.

tillkännagivande behövdes. Utskottet föreslog att redogörelsen skulle läggas till handlingarna.⁴⁹ Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.⁵⁰

2.6.3 Regeringens åtgärder

Regeringen redogjorde för Riksrevisionens granskningsrapport i *Årsredovisning för staten 2010* och anförde att den i huvudsak instämde i Riksrevisionens iakttagelser rörande sjunkande förhandlingstakt och fokus på informationsutbyte och därmed sammanhängande risk för försämrad konkurrenskraft i skatteavtalsnätet. I skrivelsen anförde regeringen vidare att den därför hade ökat fokus på konkurrensfrågorna i skatteavtalen samt beslutat om fortsatt deltagande i det nordiska samarbetet för informationsutbytesavtal. Vidare framhölls åter att regeringen hade tagit initiativ till att tillsammans med Danmark utvärdera utjämningsordningen. Regeringen ansåg sig därmed ha slutbehandlat granskningen.

Konkurrenskraften i det svenska skatteavtalsnätet

Hur konkurrenskraften i det svenska avtalsnätet har utvecklats sedan 2010 har inte utvärderats. Enligt Finansdepartementet bidrog Riksrevisionens granskning till att konkurrensaspekterna i skatteavtalsarbetet prioriterades upp sommaren 2011. Efter granskningen har fyra avtal/protokoll undertecknats. Därtill kan läggas flera förhandlingar som avslutats men ännu inte undertecknats samt ett antal pågående förhandlingar. Sedan våren 2013 har dock skatteavtalsarbetet återigen fått stå tillbaka, framför allt på grund av arbetet med OECDs handlingsplan mot BEPS (*Base Erosion and Profit Sharing*). OECDs handlingsplan består av 15 åtgärds punkter för att motverka vinstförflyttningar och erosion av medlemsstaternas skattebaser. Flera av dessa åtgärds punkter har dock kopplingar till olika skatteavtalsfrågor. Finansdepartementets bedömning är att man arbetar mer med skatteavtalsfrågor i dag än man gjorde 2010.⁵¹

Det nordiska samarbetet med syfte att teckna informationsutbytesavtal med sekresstat, vilket pågått sedan 2006 avslutades i september 2014. Då hade avtal undertecknats med 44 av de 45 stater som vid ingången av projektet hade identifierats som viktiga att underteckna avtal med.

Den svensk–danska utjämningsordningen

Den del av granskningen som behandlade den svensk–danska utjämningsordningen föranledde relativt omgående efter rapportens

⁴⁹ Bet. 2010/11:SkU26.

⁵⁰ Rskr. 2010/11:235.

⁵¹ Telefonsamtal med Finansdepartementet, 2015-02-03.

publicering en debatt i riksdagen.⁵² Enligt finansministern hade regeringen sänt en begäran till det danska Skatteministeriet om en gemensam utvärdering av den svensk–danska utjämningsordningen. Finansministern anförde att regeringen kunde ta ställning till frågan om en omförhandling av avtalet ska initieras först när en sådan utvärdering genomförts. Riksrevisionens granskningsrapport föranledde också en anmälan till konstitutionsutskottet,⁵³ vilket konstaterade att regeringen tagit initiativ till att tillsammans med Danmark utvärdera utjämningsordningen i skatteavtalet. I övrigt gav inte granskningen anledning till något uttalande av utskottet.⁵⁴

Enligt uppgift från Finansdepartementet i februari 2015 pågår en utvärdering av den svensk–danska utjämningsordningen. Utvärderingen genomförs tillsammans med det danska Skatteministeriet och är inne i en slutfas. Sverige har inte tagit något initiativ till att omförhandla avtalet med Danmark. Ett sådant initiativ kan endast bli aktuellt när utvärderingen är klar.⁵⁵

Generella regler mot skatteläckage

Efter granskningen har frågan om generella regler mot skatteläckage vid utflyttning tagits upp i två skriftliga frågor och i en interpellationsdebatt.⁵⁶ Finansministern har svarat att frågan om att förhindra skatteläckage är mycket viktig och att det är ett problem att den nu gällande tioårsregeln i vissa fall får begränsad effekt. Finansministern framhöll dock att innan något förslag om att ersätta tioårsregeln med generella regler mot skatteläckage kan läggas fram måste en noggrann analys av frågan göras. Enligt finansministern skulle en sådan analys göras med den skyndsamhet som går. Finansdepartementet uppgav i februari 2015 att frågan fortfarande är under beredning och att det ännu är en bra bit kvar till ett förslag givet frågans komplexitet.⁵⁷

2.6.4 Avslutande kommentar

Efter granskningen uttalade regeringen inför riksdagen ambitioner att tillmötesgå Riksrevisionens samtliga rekommendationer från granskningen.

Konkurrensaspekterna i skatteavtalsarbetet prioriterades upp sommaren 2011 med anledning av granskningen. Sedan våren 2013 har dock BEPS-projektet till

⁵² Interpellation 2010/11:87, *Omförhandling av skatteavtalet med Danmark*.

⁵³ Dnr 050-1196-2010/11, *Begäran om granskning av regeringens och statsrådet Anders Borgs (M) agerande kring skatteavtalet med Danmark*.

⁵⁴ Bet. 2010/11: KU20.

⁵⁵ Telefonsamtal med Finansdepartementet, 2015-02-03.

⁵⁶ Skriftliga frågorna 2010/11:476 och 2012/13:118, Interpellation 2011/12:40, *Åtgärder mot skatteläckage*.

⁵⁷ Telefonsamtal med Finansdepartementet, 2015-02-03.

viss del trängt undan det bilaterala skatteavtalsarbetet. Det nordiska samarbetet för att underteckna informationsutbytesavtal avslutades hösten 2014. Sverige hade då undertecknat avtal med 44 av de 45 sekreterstater som det nordiska samarbetet omfattat.

När det gäller regeringens utfästelse till riksdagen att utvärdera den svensk-danska utjämningsordningen kan konstateras att en sådan utvärdering inte har genomförts ännu, fem år senare.

2.7 Statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet – ett bättre samarbete ger högre utbyte (RiR 2010:26)

Möjligheten till ekonomisk vinning är en av de främsta drivkrafterna bakom en stor del av brottsligheten i samhället. Det gäller i synnerhet den grova, många gånger organiserade, brottsligheten. Genom att öka rättsväsendets möjligheter att ta ifrån gärningsmannen utbytet av brottet i samband med lagföringen, kan drivkrafterna att begå brott minskas.

2.7.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 statens insatser mot vinning av brottslighet. Granskningen omfattade regeringen, Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna, Skatteverket, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Ekobrottsmyndigheten (EBM).

Granskningen visade att det fanns brister i delar av de statliga insatserna mot vinning av brottslighet. Därmed blev de samlade insatserna inte effektiva och utfallet relativt blygsamt. Det kunde leda till att riksdagens förväntningar om en ökad brottsförebyggande effekt inte uppfylldes.

Även om regeringen och myndigheterna fortlöpande hade genomfört förbättringar i systemet mot vinning av brottslighet, bedömde Riksrevisionen att det inte var tillfyllest för att åstadkomma en helhetssyn. Myndigheterna hade inte heller nyttjat möjligheterna i den befintliga lagstiftningen fullt ut.

Få av de granskade myndigheterna hade fastställt någon strategi eller några riktlinjer dels för när och i vilket syfte som personers ekonomi skulle kartläggas, och dels för när upplysningar om dessa personers tillgångar borde lämnas till andra myndigheter. Myndigheterna, och därmed regeringen och riksdagen, saknade en samlad bild över utfallet av statens insatser på området till följd av stora brister i myndigheternas uppföljning. Regeringens styrning av myndigheterna var inte enhetlig. Bland annat hade regeringen inte i regleringsbrev för myndigheterna ställt upp gemensamma och

mer preciserade återrapporteringskrav beträffande myndigheternas arbete mot vinning av brottslighet. Regeringens mål för Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten om ökad lagföring prioriterades framför insatser mot vinning av brottslighet i åklagarnas dagliga arbete. Dessutom hade regeringen dröjt med att utreda ändringar i sekretesslagstiftningen.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att komplettera målet om ökad lagföring och utveckla styrningen och uppföljningen av insatser mot vinning av brottslighet. Regeringen borde också se över reglerna om sekretess och utbyte av information även på andra områden än samverkan mot grov organiserad brottslighet. Dessutom borde regeringen överväga behovet av författningsändringar för att tydliggöra åklagarens ansvar för att lämna uppgifter i samband med ansökan om verkställighet av beslut om kvarstad.⁵⁸

Riksrevisionen rekommenderade myndigheterna att utarbeta strategier och riktlinjer för det egna och det myndighetsgemensamma arbetet mot vinning av brottslighet. Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten borde förtydliga riktlinjerna för åklagarnas informationslämnande vid ansökan om verkställighet av kvarstad och arbeta för att åklagarens ansvar tydliggjordes. Myndigheterna borde också förbättra uppföljningen av insatser mot vinning av brottslighet samt höja medarbetarnas kunskapsnivå om lagstiftningens möjligheter och överväga rekrytering av ekonomisk expertis.

2.7.2 *Styrelsens och riksdagens behandling*

Riksrevisionens styrelse lämnade en redogörelse till riksdagen med anledning av granskningsrapporten. Styrelsen ansåg att möjligheterna att minska drivkrafterna att begå brott måste användas så effektivt som möjligt. Enligt styrelsen borde bland annat tillämpningen av sekretessreglerna mellan myndigheterna ses över. Regeringen borde även överväga att genomföra en bredare översyn av det regelverk som styrde insatserna.

Justitiekottet noterade att regeringen hade vidtagit åtgärder för att utveckla styrningen och uppföljningen på området och föreslog att redogörelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.7.3 *Regeringens åtgärder och myndighetsgemensamma åtgärder*

Den 1 juli 2011 trädde en ny lag i kraft om utvidgade möjligheter till förverkande av kriminellas tillgångar.⁵⁹ Den formella grunden för införandet av bestämmelsen

⁵⁸ Värdet av de tillgångar som kunnat säkras i förhållande till de sökta beloppen.

⁵⁹ Prop. 2010/11:43, bet. 2010/11:JuU16, rskr. 2010/11:186. Lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen. Lagstiftningen genomför EU:s rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande, vilket bland annat syftar till att förebygga och bekämpa organiserad brottslighet genom att rikta in sig på de kriminellas vinster.

var Europeiska rådets rambeslut om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott. Regeringen gick i flera hänseenden utöver vad rambeslutet krävde. Regeringen gav i februari 2013 en särskild utredare i uppdrag att redovisa hur reglerna om utvidgat förverkande hade tillämpats och att utvärdera bland annat om tillämpningen hade visat på problem eller svårigheter med regleringen.⁶⁰ Utredaren ska lämna sitt betänkande i februari 2015.⁶¹

I maj 2012 föreslog de berörda myndigheterna att den myndighetsgemensamma funktionen för brottsutbytesfrågor skulle läggas ned och dess uppgifter överföras till kansliet för insatser mot grov organiserad brottslighet vid Rikspolisstyrelsen.

Regeringen redovisade i *Årsredovisning för staten 2012* att den hade vidtagit åtgärder med anledning av granskningsrapporten. Berörda myndigheter hade bland annat fått återrapporteringskrav i regleringsbrev för 2011, 2012 och 2013, som innebar att myndigheterna skulle redovisa och analysera de åtgärder de hade vidtagit för att vidareutveckla arbetet med brottsutbytesfrågor på såväl strategisk som operativ nivå. Myndigheterna skulle också redovisa och kommentera det kvantitativa resultatet av arbetet med att spåra, säkra, förverka och återföra vinster av brott. Vidare hade regeringen i Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens regleringsbrev för 2013 kompletterat skrivningen om brottsutredning och lagföring med en skrivning om att myndigheterna ska se till att utbyte av brottslig verksamhet återförs.⁶²

Regeringen gav i juni 2013 Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten i uppdrag att utveckla och följa upp den myndighetsövergripande samverkan på brottsutbytesområdet. I uppdraget ingick att utveckla en myndighetsöverskridande strategi för hur arbetet ska bedrivas. Uppdraget samordnas av Ekobrottsmyndigheten och redovisas årligen i redovisningen av satsningen mot grov organiserad brottslighet. Samtidigt beslutade regeringen att den myndighetsgemensamma samordningsfunktionen skulle upphöra.⁶³

Den 1 juli 2014 trädde en ny penningtvättslagstiftning i kraft. Brottskonstruktionen i den nya lagen förutsätter inte som tidigare att ett annat brott har begåtts för att penninghäleri ska föreligga. Dessutom infördes möjligheten att "frysa" tillgångar genom ett dispositionsförbud, som är tänkt att vara ett förstadium till det nya tvångsmedlet penningbeslag.⁶⁴ Under 2014

⁶⁰ Regeringen, *Tilläggsdirektiv till Utredningen om utvidgat förverkande (Ju 2013:07)*, dir. 2014:22.

⁶¹ E-post från Justitiedepartementet 2015-01-27. Betänkandet har den 24 mars ännu inte överlämnats.

⁶² Skr. 2012/13:101 s. 71.

⁶³ Regeringen, Justitiedepartementet, Regeringsbeslut 2013-06-19, Ju2013/4511/Å, Ju2012/4186/Å.

⁶⁴ E-post från Polisen 2015-01-20.

har regeringen också tillsatt en utredning om bättre förutsättningar för att verkställa utmätning av egendom hos kriminella.⁶⁵

I regleringsbrevet för Brottsförebyggande rådet (Brå) 2014 uppdrogs åt myndigheten att i samverkan med Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten utveckla en modell för en sammanhållen resultatredovisning avseende myndigheternas arbete med att återföra vinster av brott. Uppdraget återrapporterades av Brå hösten 2014. Enligt Brå är det i dag inte är tekniskt möjligt att åstadkomma en samlad återrapportering och att fortsatt utveckling på området skulle ske inom ramen för arbetet med rättsväsendets informationsförsörjning (RIF).⁶⁶ På grundval av Brås slutsats om återrapporteringen har regeringen tagit bort det återrapporteringskravet ur myndigheternas regleringsbrev. Inom Justitiedepartementet överväger man hur ett nytt återrapporteringskrav eller uppdrag ifråga om redovisning av brottsutbyte kan utformas.⁶⁷

Beträffande Riksrevisionens rekommendation till regeringen om att se över reglerna om sekretess och utbyte av information även på andra områden än samverkan mot grov organiserad brottslighet, fokuserar regeringen arbetet i dagsläget på att lösa frågorna vid samverkan just ifråga om grov organiserad brottslighet. När det gäller informationsutbyte på andra områden framhålls integritetsaspekterna som så framträdande att frågan kräver mycket omsorgsfull utredning. Sådant arbete kan övervägas när frågan om informationsutbyte och sekretess vid samverkan mot grov organiserad brottslighet klargjorts. När det gäller rekommendationen om att överväga behovet av författningsändringar för att tydliggöra åklagarens ansvar att lämna uppgifter i samband med ansökan om verkställighet av beslut om kvarstad har regeringen inte sett något behov av att agera. Regeringen anser att myndigheterna själva har tagit hand om frågan på ett föredömligt sätt.⁶⁸

De myndigheter som omfattas av regeringsuppdraget från 2013 om myndighetsövergripande samverkan på området, beslutade i november 2014 om en gemensam strategi för arbetet med brottsutbyte.⁶⁹ Strategin omfattar sex olika områden och har ett uttalat helhetsperspektiv på brottsutbyteskedjan. Ett exempel är att uppföljningen av brottsutbytesarbetet bör ta sikte på såväl dess slutresultat som på de aktiviteter tidigare i kedjan som lett fram till

⁶⁵ Direktiv 2014:127.

⁶⁶ Brottsförebyggande rådet, rapport 2014:19.

⁶⁷ E-post från Justitiedepartementet 2015-01-27.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Tullverket, Skatteverket, Åklagarmyndigheten, *En myndighetsöverskridande strategi för brottsutbytesarbete i samverkan*, 2014-11-06.

slutresultatet. För att genomföra strategin har en handlingsplan för perioden 2015–2017 tagits fram.⁷⁰

2.7.4 Åtgärder inom myndigheterna som berördes av granskningen

Ekobrottsmyndigheten

När det gäller rekommendationen om att utarbeta riktlinjer för det egna arbetet mot vinning av brottslighet har myndigheten i december 2014 beslutat om vissa organisatoriska förändringar. Frågor om brottsutbyte ska i första hand hanteras inom den operativa verksamheten. Syftet är att flytta brottsutbytesarbetet närmare myndighetens ekobrottskammare. Samtidigt ska myndigheten centralt ha en funktionsansvarig med övergripande ansvar för att utveckla brottsutbytesverksamheten.

Viktigare än att utveckla egna riktlinjer anges vara att utveckla samverkan med andra aktörer i brottsutbyteskedjan. Vidare ska det internationella brottsutbytesarbetet utvecklas. Beträffande rekommendationen om att förbättra uppföljningen av insatser, mäter Ekobrottsmyndigheten yrkande och utfall av säkringsåtgärderna förvar och kvarstad. Myndigheten redovisar även skadestånd separat. Myndigheten anordnar två kurser där frågor om brottsutbyte ingår eller är huvuddel.⁷¹

Polisen

Mot bakgrund av Riksrevisionens rapport genomförde Rikspolisstyrelsen 2012 en inspektion av polismyndigheternas handläggning av förverkande av utbyte av brott.⁷² Inspektionen visade stora brister i handläggningen. Under 2014 genomfördes en ny inspektion. Den visade att få förbättringar hade skett. Polisavdelningen beslutade då att låta frågan om riktlinjer för polisens arbete på området anstå till dess att den nya myndigheten Polisen hade inrättats.⁷³ När det gäller medarbetarnas kompetens på området, har en fortsättningskurs om återtagande av brottsvinster tagits fram. Rikspolisstyrelsen anger att förverkanden av brottsutbyten har fått en tydlig struktur i grundutbildningen för poliser och är nu ett integrerat och återkommande inslag i de olika delkurserna.⁷⁴

Vid Nationella operativa avdelningen har flera enheter och sektioner förstärkt kompetensen med anledning av den nya penningtvättslagstiftningen.

Vid utredningsenheten arbetar ett tiotal tjänstemän med frågor om

⁷⁰ E-post från Ekobrottsmyndigheten, 2015-01-26; e-post från Polisen, 2015-01-20.

⁷¹ E-post från Ekobrottsmyndigheten, 2015-01-26.

⁷² Rikspolisstyrelsen, Inspektionsrapport 2012:7, *Inspektion av polismyndigheternas handläggning av förverkande av utbyte av brott och brottslig verksamhet*, s. 3.

⁷³ E-post från Polisen 2015-01-20.

⁷⁴ Polisens årsredovisning 2013 s. 72.

brottsutbyte. Ute i regionerna ser det olika ut med kompetensen på området. Insatsgrupperna mot grov organiserad brottslighet har generellt sett högre kompetens på området än regionerna i övrigt.⁷⁵

Kronofogden

Myndigheten fokuserar arbetet på utveckling av samverkan med andra myndigheter. År 2011 startade Kronofogden tillsammans med Åklagarmyndigheten ett projekt för att förbättra uppgiftslämnandet från åklagare till Kronofogden i syfte att öka säkringsgraden vid kvarstad. Samarbetet genomförs i form av centrala diskussioner två gånger per år och därutöver genom ökat informationsutbyte mellan åklagarkammare och specialindrivningsenheter. Projektet har blivit en stor framgång genom att graden av säkrade tillgångar har ökat betydligt i kvarstadsmål. Den är numera på ungefär samma nivå som i ärenden om betalningssäkring. Detta är en direkt följd av att åklagarnas informationslämnande om tillgångar i ärendena har blivit mycket bättre. Kronofogden följer upp sökta och säkrade belopp månadsvis. Specialindrivningsteamerna har blivit betydligt bättre på att återkoppla utfallet av ärendena till andra berörda myndigheter jämfört med tidigare. Förra året genomfördes en utbildning i underrättelseanalys för myndighetens specialindrivningsenheter. När det gäller rekrytering av ekonomisk expertis har Kronofogden inte kommit vidare i arbetet med rekrytering, men det finns med i arbetet med en ny målbild för myndigheten.⁷⁶

Tullverket

Myndigheten har inte tagit fram några formaliserade riktlinjer för arbetet med brottsutbyte. I praktiken lämnas dock information exempelvis genom att Tullverket kontakter Kronofogden när Tullverket häver ett beslag. När det gäller rekommendationen att förbättra uppföljningen av insatser, saknar Tullverket ett bra it-stöd för att samla ihop resultatet av arbetet ute på fältet. Beträffande rekommendationen att höja medarbetarnas kunskapsnivå och att överväga rekrytering av ekonomisk expertis, finns numera en tillgångsutredare i Stockholm. I Göteborg har ytterligare en ekoanalytiker rekryterats utöver den som redan fanns. En del av Tullverkets personal har deltagit i Ekobrottsmyndighetens kurs om brottsutbyte.⁷⁷

⁷⁵ E-post från Polisen 2015-01-20.

⁷⁶ E-post från Kronofogden 2015-01-19.

⁷⁷ E-post från Tullverket 2015-01-23.

Skatteverket

Myndigheten har 2013 och 2014 uppdaterat sina interna riktlinjer på området. Arbetet har inriktats på Skatteverkets borgenärsuppgift och på att tydliggöra vilka olika verktyg som myndigheten har till sitt förfogande och hur de ska användas.

Betalningssäkringarna har minskat i antal, vilket kan bero på att kontrollverksamheten i större utsträckning än tidigare bygger på att granskaren ska välja rätt utredningsform. Myndigheten har förbättrat uppföljningen men det finns fortfarande problem inom området. Vissa av regionerna har anställt fler personer som kan göra kvalificerade ekonomiska utredningar. Myndigheten arbetar löpande med att höja kompetensen. Vissa regioner har en stor andel nyanställda och dessa regioner har en betydande kompetensutveckling framför sig.⁷⁸

Åklagarmyndigheten

Det projekt om förbättrat uppgiftslämnande vid kvarstad som Åklagarmyndigheten inledde tillsammans med Kronofogden 2011 har lett till en betydligt ökad täckningsgrad. Det är en direkt följd av att kunskaper och information om tillgångar i ärendena har blivit mycket bättre. Från och med 2011 anger myndighetens verksamhetsplan att frågan om brottsutbyte ska vara central i lagföringsarbetet och för åren 2012–2014 har myndigheten haft en särskild handlingsplan för brottsutbyte vilken nu ska uppdateras. Ett rättsligt metodstöd för arbetet med brottsutbyte har tagits fram. Inom den operativa verksamheten har myndigheten genomfört ett strategiskt arbete för att få brottsutbytesfrågorna beaktade i åklagarnas dagliga arbete. I ett första steg togs en ny uppföljningsmodell fram med kvantifierbara mål om brottsutbyte för specialkammarna.⁷⁹ Utifrån de erfarenheterna ställdes mål också upp för de allmänna kammarna. Utfallet redovisas månatligen för alla kammare och riksenheter.

På den nationella åklagaravdelningen har inrättats en arbetsgrupp som arbetar med frågor om brottsutbyte och penningtvätt på operativ nivå. De erfarenheterna används också på en mer strategisk nivå. Myndigheten har vidare rekryterat revisorer för arbetet med utredningar av misstänkta ekonomiska förhållanden och utbildat brottsutbytesutredare hos Polisen.⁸⁰

⁷⁸ E-post från Skatteverket 2015-01-19.

⁷⁹ Åklagarmyndigheten har 32 allmänna åklagarkammare samt följande specialkammare: de internationella åklagarkammarna, riksenheten mot korruption, riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål, riksenheten för säkerhetsmål samt särskilda åklagarkammaren.

⁸⁰ E-post från Åklagarmyndigheten 2015-02-02.

2.7.5 *Avslutande kommentar*

Såväl regeringen som myndigheterna har vidtagit flera åtgärder inom området, där Riksrevisionens granskningsrapport tjänat som underlag och inspirationskälla. De flesta av Riksrevisionens rekommendationer har tillgodosetts. Regeringen avvaktar med att se över reglerna om sekretess och utbyte av information även på andra områden än samverkan mot grov organiserad brottslighet. Även om myndigheterna har förbättrat uppföljningen, anges det i dag inte vara tekniskt möjligt med en sammanhållen uppföljning av myndigheternas insatser.

2.8 **Säsongsarbetslösa och arbetslöshetsförsäkringen – omställningsförsäkring eller yrkesförsäkring? (RiR 2011:1)**

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring, inte en yrkesförsäkring. Det finns dock en risk att vissa branscher med kraftiga variationer i sysselsättningen kan komma att subventioneras av arbetslöshetsförsäkringen genom att de som anställs när efterfrågan på arbetskraft är hög försörjer sig på arbetslöshetsersättning mellan till exempel säsongsanställningar.

2.8.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 regeringens styrning och Arbetsförmedlingens och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens (IAF) arbete med säsongsarbetslösa. Med säsongsarbetslösa menas personer som är anställda viss del av året och som får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen mellan anställningar och följer detta mönster under en längre tid.

Granskningen visade att det samhällsekonomiska värdet av de extra varor och tjänster som de säsongsarbetslösa skulle ha producerat om de hade arbetat hela året uppgick till cirka 250 miljoner kronor per år. Den visade också att IAF inte hade nyttjat sitt bemyndigande att meddela föreskrift som begränsade säsongsanställdas rätt till arbetslöshetsersättning. IAF ansåg att gruppen säsongsarbetslösa var för liten och för heterogen för att det skulle vara möjligt att meddela en tillämpbar föreskrift. Riksrevisionen bedömde att IAF:s prioritering var rimlig.

Granskningen visade också att förändringar som infördes i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen 2007 kunde komma att bidra till en fortsatt minskning av antalet säsongsarbetslösa. Granskningen visade på svagheter i Arbetsförmedlingens tillämpning av regelverket för de säsongsarbetslösa.

Arbetsförmedlingen rekommenderades att ge säsongsarbetslösa likvärdig tillgång till Arbetsförmedlingens tjänster i form av arbetsmarknadspolitiska

program som övriga arbetssökande och att arbeta mer inriktat för att få de säsongarbetslösa att aktivt söka arbete.

2.8.2 *Riksdagens behandling av regeringens skrivelse*

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen i Riksrevisionens iakttagelser. Regeringen angav att den inte hade för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Av skrivelsen framgick också att inte heller Arbetsförmedlingen hade för avsikt att vidta några mer omfattande åtgärder med anledning av granskningen. Myndigheten menade att insatser måste utgå från en bedömning av de säsongarbetslösas individuella behov och förutsättningar på samma sätt som för övriga arbetslösa. Vidare framgick att IAF inte hade för avsikt att utfärda föreskrifter som gäller säsongarbetslösa av de skäl som angavs i Riksrevisionens rapport.⁸¹

Arbetsmarknadsutskottet ansåg att det var av stor betydelse att upprätthålla arbetslöshetsförsäkringens karaktär av omställningsförsäkring. Utskottet ställde sig bakom regeringens bedömningar och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna.⁸² Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.8.3 *Regeringens och myndigheternas åtgärder*

Regeringen har under perioden 2011–2014 inte vidtagit några åtgärder med anledning av de rekommendationer som Riksrevisionen förde fram i rapporten. Regeringen hänvisar dock till några regelverksförändringar som införts för alla arbetssökande och som kan ha bäring på säsongarbetslösa.⁸³

Sedan 2012 är det möjligt för säsongarbetslösa personer, liksom för andra arbetssökande, att efter en individuell bedömning få del av tidiga aktiva insatser från Arbetsförmedlingen.⁸⁴ Från den 1 september 2013 ställs krav på samtliga arbetslösa att regelbundet redovisa sina jobbsökaraktiviteter i en aktivitetsrapport.⁸⁵ Aktivitetsrapporten ska förbättra Arbetsförmedlingens möjligheter att följa upp arbetssökandet och identifiera sökande som har behov av extra stöd i sitt arbetssökande. Aktivitetsrapporten utgör också ett viktigt underlag vid Arbetsförmedlingens bedömning av om en arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten.

⁸¹ Regeringens skrivelse 2010/11:134.

⁸² Bet. 2011/12:AU2.

⁸³ E-post från Arbetsmarknadsdepartementet, 2014-01-16.

⁸⁴ Regleringsbrev för Arbetsförmedlingen budgetåren 2012, 2013 och 2014. 9 § 5 förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

⁸⁵ 43 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Åtgärdssystemet inom arbetslöshetsförsäkringen har också förändrats.⁸⁶ Förändringarna är relevanta för säsongarbetslösa även om gruppen inte särskilt nämns i den bakomliggande propositionen.⁸⁷ Syftet var bland annat att klargöra vilka aktiviteter från den arbetssökandes sida som inte stämmer överens med villkoren i försäkringen. De arbetssökande ska ges möjlighet att ändra aktivitets sätt om de inte stämmer överens med villkoren innan avstängningstidens längd börjar trappas upp. Att inte aktivt söka lämpliga arbeten utgör en grund för sanktioner.⁸⁸

Arbetsförmedlingen har inte 2012–2014 vidtagit några särskilda åtgärder eller fattat några beslut med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport eller utifrån säsongarbetslösas behov och förutsättningar. Myndigheten menar att generella arbetssätt är verkningsfulla även i arbetet med de säsongarbetslösa och bedömer att de förutsättningar som råder för säsongarbetslösa inte kräver några särskilda arbetssätt eller verktyg. De säsongarbetslösa är jämförelsevis få till antalet och därför är det inte motiverat med omfattande eller kostnadskrävande insatser som endast riktas till dem.⁸⁹

Regelverken för arbetslöshetsförsäkringen eller aktivitetsstödet gör det inte möjligt att göra särskilda undantag, eller ställa upp särskilda villkor, för säsongarbetslösa. Arbetsförmedlingen pekar dock på att till exempel införandet av aktivitetsrapporter 2013 har gett arbetsförmedlarna ett effektivt verktyg för att följa upp hur och på vilket sätt de arbetssökande är aktiva för att hitta ett nytt arbete. Detta har underlättat Arbetsförmedlingens arbete med att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.⁹⁰

De säsongarbetslösa avregistreras med jämna mellanrum ur Arbetsförmedlingens register för arbete vilket gör att de inte kvalificerar sig till garantiprogrammen (Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för unga). Sedan 2012 kan Arbetsförmedlingen ge aktiva insatser till personer som ännu inte kvalificerat sig för att delta i Jobb- och utvecklingsgarantin eller Jobbgaranti för ungdomar, men som vid inskrivningen bedöms riskera långtidsarbetslöshet.⁹¹ Detta gäller även säsongarbetslösa. I det stödmaterial som arbetsförmedlarna ska använda när de bedömer om en arbetssökande bör ta del av tidiga insatser uppmärksammas förmedlarna på återkommande arbetslöshet, vilket är relevant för säsongarbetslösa.⁹²

⁸⁶ 43–43 b §§ lagen 1997:238 om arbetslöshetsförsäkring.

⁸⁷ Prop. 2012/13:12, *Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen*.

⁸⁸ E-post från Arbetsmarknadsdepartementet, 2014-01-16.

⁸⁹ Arbetsförmedlingen, promemoria, dnr Af-2015/002903, 2015-01-14.

⁹⁰ Arbetsförmedlingen, promemoria, dnr Af-2015/002903, 2015-01-14.

⁹¹ Regleringsbrev för Arbetsförmedlingen budgetåren 2012, 2013 och 2014.

⁹² Arbetsförmedlingen, promemoria, dnr Af-2015/002903, 2015-01-14.

IAF har följt antalet säsongarbetslösa och konstaterar att antalet minskat betydligt. Myndigheten fick 2013 och 2014 inga indikationer om att problemet skulle vara av en sådan omfattning att gruppen borde prioriteras genom en särskild granskning eller särskilda föreskrifter.⁹³

Också IAF pekar på de ändringar i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen som gjordes 2013. Bland annat är begreppet lämpligt arbete inte längre kopplat till grundvillkoren för att över huvud taget vara berättigad till arbetslöshetsersättning. Det är i stället kopplat till sanktioner mot icke önskvärt agerande från de arbetssökande.⁹⁴ Villkoret för att en sökande ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande är dock oförändrat mot tidigare regelverk.⁹⁵ IAF:s bedömning är därför att problematiken runt säsongarbetslöshet kvarstår men att antalet som är säsongarbetslösa har minskat markant med anledning av tidigare förändringar i regelverket.⁹⁶

2.8.4 *Avslutande kommentar*

Varken regeringen eller myndigheterna har vidtagit några mer omfattande åtgärder med anledning av granskningen. IAF följer emellertid utvecklingen av antalet säsongarbetslösa och konstaterar att antalet har fortsatt att minska. De säsongarbetslösa omfattas av ordinarie regelverk och arbets sätt. De förändringar som har gjorts i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen bör kunna leda till att försäkringen i högre grad fungerar som en omställningsförsäkring för de säsongarbetslösa.

2.9 **Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor (RiR 2011:3)**

I lärosätenas årsredovisningar redovisas bidragsmedel för forskning som lärosätena tagit emot av externa forskningsfinansiärer men som vid årets slut ännu inte omsatts i forskningsverksamhet. Volymen oförbrukade bidrag hade i reala termer ökat från 7,4 miljarder kronor 1998 till 12,8 miljarder kronor 2009. De oförbrukade medlen motsvarade nästan ett års förbrukning av externa bidrag.

2.9.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 orsakerna till den kraftiga ökning av oförbrukade forskningsbidrag hos universitet och högskolor som skett perioden 2004–2009.

⁹³ IAF, dnr 2014/797, 2015-01-12.

⁹⁴ 43 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

⁹⁵ 9 § 3 lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

⁹⁶ IAF, dnr 2014/797, 2015-01-12.

Granskningen inriktades mot om lärosätena hade säkerställt att de hade kapacitet att ta emot beviljade forskningsmedel från externa finansiärer och om medlen användes som planerat. Vidare granskade Riksrevisionen om regeringen hade följt upp och säkerställt att forskningsmedlen använts som planerat.

Granskningen visade att ökningen av oförbrukade bidrag endast till viss del hängde samman med att tillgången på bidrag för högskoleforskning hade ökat. Ambitioner att koncentrera beviljade forskningsbidrag till färre forskare, att satsa på starka forskningsmiljöer och att prioritera resurser till särskilda forskningsområden bidrog också till ökningen.

Det fanns också generella omständigheter inom högskolans organisation som bidrog till att forskningsbidragen inte förbrukades. Många forskares anställning i högskolan var beroende av tillgången på externa forskningsbidrag vilket innebar drivkrafter för enskilda forskare att spara på beviljade bidrag. För lärosätena fanns det drivkrafter att låta detta sparande fortgå för att lättare kunna hantera fluktuationer i beviljade bidrag från externa finansiärer och i tillströmningen av studenter inom grundutbildningen.

Granskningen visade vidare att regeringens, forskningsrådets och lärosätenas uppföljning av den externt finansierade forskningen i högskolan var bristfällig. Regeringen hade inte under den granskade perioden vidtagit tillräckliga åtgärder för att motverka den kraftiga ökningen av oförbrukade bidrag för forskning i högskolan.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att se till att årligen inbetalade forskningsbidrag till lärosätena redovisades, så att det framgick hur högskolan över åren omsatte erhållna forskningsbidrag i forskning. Regeringen borde också ge de statliga forskningsråden i uppdrag att utveckla sina former för utbetalning av forskningsbidrag. Vidare borde regeringen ge forskningsråden i uppdrag att förbättra åiterrapporteringen av hur universitet och högskolor använde beviljade externa bidrag.

Lärosätena rekommenderades att använda budget- och planeringsverktyg som möjliggjorde regelbunden och systematisk uppföljning av externa forskningsbidrag. De borde också skapa sådana anställningsformer och en sådan arbetsplanering för den undervisande och forskande personalen att tid kunde frigöras för forskning i överensstämmelse med de kontrakt som tecknats med finansiärerna.

2.9.2 *Riksdagens behandling av regeringens skrivelse*

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen delvis i Riksrevisionens iakttagelser men betonade betydelsen av lärosätenas övergång till nya redovisningsprinciper för indirekta kostnader som en förklaring till ökningen av oförbrukade bidrag.

Regeringen avsåg att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att i samverkan med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte),⁹⁷ Verket för innovationssystem samt universitet och högskolor utveckla rutinerna för utbetalning av forskningsstöd, så att de bättre anpassades till lärosätenas planeringar. Vidare avsåg regeringen att ge lärosätena i uppdrag att utveckla universitetens och högskolornas redovisning av bidragsmedel.

Riksdagen konstaterade att regeringen avsåg att vidta åtgärder för att åstadkomma väl utvecklade rutiner dels för utbetalning av forskningsstöd, dels för lärosätenas redovisning av bidragsmedel och lade regeringens skrivelse till handlingarna.

2.9.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Det i regeringens skrivelse aviserade uppdraget till lärosätena om att utveckla redovisningen av bidragsmedel har inte inkluderats i regleringsbrev. Däremot uppdrogs åt universitet och högskolor att i budgetunderlaget för 2013 göra en prognos för utvecklingen av oförbrukade bidrag.

Från och med 2013 ingår en prognos för oförbrukade bidrag som en obligatorisk del av lärosätenas budgetunderlag.⁹⁸ Vidare ska från och med årsredovisningen för 2013 en beräkning göras av förbrukningstakten av statliga oförbrukade bidrag. Dessa ska specificeras i not till balansräkningen.⁹⁹

Vetenskapsrådet har i regleringsbrev för 2012–2014 haft i uppdrag att i samverkan med Formas, Forte, Verket för innovationssystem samt universitet och högskolor utveckla rutinerna för utbetalning av forskningsstöd, så att de bättre anpassades till lärosätenas planeringar. Uppdraget redovisades i Vetenskapsrådets årsredovisning för 2014. Vetenskapsrådet pekar på ansöknings- och ärendehanteringssystemet Prisma, som rådet utvecklar tillsammans med Formas och Forte. Prisma kommer 2015 att successivt ersätta det tidigare ärendehanteringssystemet på Vetenskapsrådet. Prisma är utvecklat för att stödja arbetet med ekonomisk återrapportering och ger universitet och högskolor en avsevärt förbättrad översikt över den egna organisationens forskningsstöd.¹⁰⁰

Enligt regleringsbrev för 2012–2014 ska Vetenskapsrådet verka för att öka långsiktigheten och förbättra förutsättningarna för forskning genom att stöd till forskare utvecklas mot genomsnittligt högre bidragsbelopp och mot genomsnittligt längre stödperioder. Av Vetenskapsrådets årsredovisning för

⁹⁷ Forte hette fram till 1 juli 2014 FAS (Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap).

⁹⁸ E-post från Utbildningsdepartementet, 2015-01-22.

⁹⁹ Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter till 7 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (under rubriken Periodavgränsningsposter).

¹⁰⁰ Vetenskapsrådets årsredovisning för 2014, s. 32.

2014 framgår att de genomsnittliga bidragsbeloppen successivt har ökat sedan 2010 men att en minskning gentemot föregående år har skett 2014.¹⁰¹ När det gäller åtgärder för mer långsiktig finansiering pekar Vetenskapsrådet bland annat på det särskilda bidraget till framstående yngre forskare. Avsikten med bidraget är att ge de allra främsta forskarna som avlagt doktorsexamen för sex till tolv år sedan en mer långsiktig finansiering.¹⁰²

Några lärosäten som ingick i granskningen arbetar med frågan om oförbrukade forskningsbidrag. Bland annat inrättas systemstöd för att möjliggöra bättre uppföljning och redovisning av de externa bidragen. Vidare arbetar lärosätena med anställningsformer som medger en mer långsiktig planering av forskares verksamhet.¹⁰³

Sedan 2011 samlar Universitetskanslersämbetet (UKÄ) in och redovisar de oförbrukade bidragen fördelade på utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå. Enligt UKÄ:s årsrapport 2014 har de oförbrukade forskningsbidragen fortsatt att öka och uppgår nu till drygt 16 miljarder kronor.¹⁰⁴

Utifrån den faktiska utvecklingen av de oförbrukade forskningsbidragen och resultatet av Vetenskapsrådets uppdrag avser regeringen att överväga om det finns behov av ytterligare åtgärder.¹⁰⁵

2.9.4 Avslutande kommentar

Problemet med stora mängder oförbrukade medel kvarstår. Redovisningstekniskt har dock vissa förbättringar skett. Kraven på att redovisa oförbrukade forskningsmedel har ökat, bland annat när det gäller förbrukningstakten.

När det gäller möjligheterna till mer långsiktig planering av forskningen på lärosätetsnivå kan Vetenskapsrådets åtgärder med anledning av uppdrag från regeringen innebära en potential till förbättringar.

2.10 Statliga IT-projekt som överskrider budget (RiR 2011:5)

Statlig it-verksamhet är viktig för statsförvaltningens utveckling och samtidigt en stor kostnadspost. Det är därför viktigt att denna verksamhet bedrivs effektivt och med god hushållning med statens medel.

¹⁰¹ Vetenskapsrådets årsredovisning för 2014, s. 89.

¹⁰² Vetenskapsrådets årsredovisning för 2014, s. 17.

¹⁰³ E-post från Göteborgs och Lunds universitet, januari och februari 2015.

¹⁰⁴ *Universitet och högskolor, Årsrapport 2014*. UKÄ Rapport 2014:7.

¹⁰⁵ E-post från Utbildningsdepartementet, 2015-01-22.

2.10.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 och 2011 om det var vanligt att statliga it-utvecklingsprojekt överskred budget. Granskningen omfattade ett 70-tal myndigheter. I granskningen gjordes en fördjupad studie av större it-projekt inom Lantmäteriet, Domstolsverket och Kustbevakningen. Granskningen avsåg förhållandena 2009.

Granskningen visade att en tredjedel av it-projekten hade problem att hålla budgeten. Stora projekt var mer riskfyllda än mindre och hade ett större genomsnittligt procentuellt budgetöverskridande än mindre projekt. Inget av de budgetöverskridande projekt som ingick i granskningen medförde att myndigheterna begärde utökade anslag. Projekt med stora budgetöverskridanden hanterades inom myndigheterna, där det dock kunde uppstå konsekvenser för annan verksamhet.

Granskningen visade också att orsakerna till budgetöverskridanden var brister i beställarkompetens samt i förmåga att styra och kontrollera it-utvecklingsverksamheten. Konsultberoendet var också stort i många projekt. De myndigheter som kommit långt med arbetet enligt förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll tenderade att ha mindre problem med budgetöverskridanden än andra.

Riksrevisionen rekommenderade myndigheter med stora och medelstora it-projekt att utveckla den interna styrningen och kontrollen, att säkerställa att myndighetens beställarkompetens motsvarade projektens svårighetsgrad och att utveckla myndighetens lärande. Eftersom betydligt fler myndigheter kommer att driva mer komplexa och kunskapskrävande projekt i framtiden behöver myndighetsledningarna och beställarna av it-projekt i allmänhet utveckla förmågan att styra och driva projekt.

2.10.2 *Riksdagens behandling av regeringens skrivelse*

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten menade regeringen att det fanns stora potentiella vinster med att myndigheter samverkar kring it-projekt. Den inom staten etablerade lånefinansieringsmodellen kunde även tillämpas vid myndighetsgemensamma projekt om utveckling av e-tjänster. Regeringen avsåg att fortsättningsvis följa frågan om finansiella förutsättningar för myndigheternas it-projekt.

Näringsutskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.10.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Regeringen skriver i den senaste förvaltningspolitiska skrivelsen till riksdagen att utgångspunkten för alla e-förvaltningsprojekt är att de ska vara väl underbyggda med förstudier som specificerar hur kostnader ska fördelas och hur besparingar och andra nyttor ska uppnås, fördelas och realiseras. Regeringen hänvisar även till att OECD 2013 rekommenderade Sverige att införa en striktare process för att säkerställa att digitaliseringsprojekt faktiskt genererar besparingar och nyttor för hela samhället.¹⁰⁶

E-delegationen koordinerar flera nationella strategiska e-förvaltningsprojekt och har tagit fram vägledningar med koppling till it-projekt. Ett flertal vägledningar har tagits fram eller uppdaterats under perioden 2009–2014, exempelvis en vägledning för nyttorealiserings, effektiv it-försörjning och organisering av samverkan.¹⁰⁷

På uppdrag av regeringen i regleringsbrevet för 2014 har Ekonomistyrningsverket (ESV), i samarbete med flera myndigheter, utvecklat en modell för att beräkna myndigheternas it-kostnader och it-investeringar. Syftet med modellen är att bidra till effektivisering av it genom att skapa jämförbarhet, möjlighet till överblick och återanvändbarhet. Tillsammans med 22 myndigheter har ESV definierat vad som ska ingå i total it-kostnad och vad som ska betraktas som it-investeringar. En modell för uppföljning av strategiska val presenterades också. Som exempel på strategiska val kan nämnas att myndigheterna har portföljstyrning,¹⁰⁸ en modell för nyttohemtagning och en beslutad projektmodell.¹⁰⁹

Under 2015 har ESV fått i uppdrag av regeringen att fördjupa arbetet med att jämföra av it-kostnader och att kartlägga it-projekt med hög risk.¹¹⁰ Riksrevisionens granskning om statliga it-projekt som överskrider budget nämns som en bakgrund till regeringsuppdraget. Flera av de iakttagelser som Riksrevisionen gjorde avseende brister i beställarkompetens, i förmåga att styra och kontrollera verksamheterna samt i att skapa en relevant riskhantering ingår i uppdraget till ESV. Totalt 63 myndigheter ska lämna uppgifter till ESV avseende nyckeltal och strategiska val (vilka definieras i ESV:s rapport från 2014), samt information om strategiska it-projekt som kan bedömas ha en

¹⁰⁶ Skr. 2013/14:155, *Regeringens förvaltningspolitik*.

¹⁰⁷ Genomgång av publikationer på e-delegationens hemsida, <http://www.edelegationen.se/Publikationer/Vagledningar/>.

¹⁰⁸ Koordinerad styrning av en eller flera portföljer av program eller projekt, med syftet att uppnå organisationens strategier och målsättningar. Källa: *Uppföljning av ekonomiska nyttor från e-förvaltningsprojekt* (ESV 2014:2).

¹⁰⁹ *It-kostnadsmodell – Ett första steg mot ett gemensamt språk* (ESV 2014:50).

¹¹⁰ Regeringsbeslut 2015-01-15, Näringsdepartementet, *Uppdrag att fördjupa arbetet med jämförelser av it-kostnader och att kartlägga it-projekt med hög risk*, dnr. N2015/738/EF.

högre risk för att överskrida budget eller att inte kunna realisera planerade effekter.¹¹¹ För riskbedömningarna ska ESV ta fram en enklare modell.

Den fortsatta utvecklingen av e-förvaltningen är under beredning i Regeringskansliet. E-delegationens uppdrag har förlängts och delegationen ska presentera en slutrapport senast den 1 juli 2015. Under perioden 2015–2018 kommer regeringen enligt budgetpropositionen för 2015 att förstärka styrningen och samordningen av den övergripande it-användningen i statsförvaltningen. Regeringskansliets förmåga att samordna och bereda frågor som rör myndighets- och departementsövergripande e-förvaltningsfrågor ska öka. För att få nödvändigt stöd kommer regeringen att tillsätta ett strategiskt råd bestående av ett antal myndighetschefer som ska biträda Regeringskansliet.¹¹² Som en konsekvens av det nya programmet bildades den 1 januari 2015 en ny enhet för e-förvaltning på Näringsdepartementet.

I kontakter med Regeringskansliet framgår att besluten om att ESV ska agera stabsmyndighet samt om att tillsätta ett strategiskt råd är under beredning. ESV ska ge stöd till regeringen i genomförandet av det fyraåriga program som annonserades i budgetpropositionen för 2015. Myndigheten ska dessutom stötta myndigheterna i deras arbete med utvecklingsinitiativ inom programmet och följa upp digitaliseringen av statsförvaltningen i sin helhet.

Lantmäteriet, Domstolsverket och Kustbevakningen har utvecklats inom de tre områden som Riksrevisionens rekommendationer omfattade: intern styrning och kontroll, förbättrad beställarkompetens samt utvecklat lärande på myndigheterna.¹¹³

Vid den uppföljning som Riksrevisionen genomförde 2013 angav fallstudiemyndigheterna att det var för tidigt att veta om vidtagna åtgärder haft en sådan effekt att it-projekt bättre än tidigare följde beslutade planer. I januari 2015 uppger både Lantmäteriet och Kustbevakningen att myndigheterna kan se sådana effekter.

Lantmäteriet anser att myndigheten numera har en god kontroll och uppföljning av sina it-projekt samt att leveransprecisionen i projekten är hög. Kustbevakningen har genom förstärkt styrning och uppföljning av it-projekt åstadkommit en större överensstämmelse mellan plan och utfall. Som exempel nämns ett it-projekt som bedrivits parallellt med myndighetens verksamhetsutvecklingsarbete där slutsumman avseende investeringsmedel

¹¹¹ Bolagsverket samt de myndigheter som omfattas av internrevisionsförordningen (2006:1228) med undantag av Försvarmakten, Polismyndigheten, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut.

¹¹² Prop. 2014/15:1 utg. omr. 22, s. 148–150.

¹¹³ E-post från Domstolsverket 2015-01-21, e-post från Lantmäteriet 2015-01-19 och e-post från Kustbevakningen 2015-01-19.

betydligt underskridit projektets budget. Även Domstolsverket meddelar att vidtagna åtgärder verkar ha haft effekt men att underlaget är ännu för litet för att kunna säga något med säkerhet.

2.10.4 *Avslutande kommentar*

Det har vidtagits en rad åtgärder med relevans för Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer sedan granskningen publicerades. Sammantaget indikerar regeringens uppdrag till Ekonomistyrningsverket och myndigheternas förbättringsarbete att fler myndigheter med större it-verksamhet aktivt arbetar med att utveckla styrningen av it. Det går dock inte i dag att bedöma om problemen med statliga it-projekt som överskrider budget har minskat, är oförändrade eller har ökat. Det förutsätter en mer omfattande uppföljning av det sjuttiofem myndigheter som granskades. Inom ramen för Ekonomistyrningsverkets uppdrag 2015 ska en inventering göras av särskilt strategiska it-projekt som kan bedömas ha en högre risk för att överskrida budget eller att inte kunna realisera planerade effekter.

2.11 **Trafikverkens produktivitet – hur mycket infrastruktur för pengarna? (RiR 2011:7)**

Staten satsar varje år stora belopp på investeringar och underhåll i trafikinfrastrukturen. Anspråken på ytterligare investeringar i statlig infrastruktur är stora, och inte minst de senaste årens debatt om järnvägsunderhållet indikerar stora framtida investeringsbehov. I den utredning som låg till grund för inrättande av Trafikverket angavs att produktivitetens utvecklingen inom anläggningsbranschen varit låg under många år.¹¹⁴ Budgetlagens krav på god hushållning med statliga resurser ställer stora krav på en effektiv hushållning av statliga investeringar.

2.11.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2011 hur de tidigare trafikverken Vägverket och Banverket, hade mätt och redovisat sin produktivitet. Även regeringens rapportering till riksdagen och krav gentemot trafikverken granskades.

Granskningen visade att regeringen och trafikverken inte hade tillgodosett rimliga krav på mätning och redovisning av produktivitet. Riksrevisionens egna beräkningar visade att det var möjligt att komma betydligt längre med att mäta produktivitetens utvecklingen.

¹¹⁴ SOU 2009:31, *Effektiva transporter och samhällsbyggande – En ny struktur för luft, väg och järnväg*.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att definiera, följa upp och rapportera produktiviteten tydligare. Trafikverket borde också förbättra sina förutsättningar för att mäta produktiviteten.

2.11.2 *Riksdagens behandling av regeringens skrivelse*

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen i Riksrevisionens iakttagelser om att trafikverkens redovisningar av produktivitetens utvecklingen hade varit bristfälliga.¹¹⁵ Regeringen pekade på vidtagna åtgärder, bland annat den 2009 tillsatta Produktivitetskommittén samt ett uppdrag till Statskontoret att utveckla modeller och metoder för mätning av produktivitet och innovationsgrad i anläggningsbranschen. Det ankom nu på Trafikverket att presentera mått och förklarande indikatorer och att även belysa kvalitet och osäkerhet i de data som verket tog fram. Regeringen angav att den årligen skulle följa upp omfattningen, riktigheten och relevansen av de kommande beräkningarna och redovisa resultatet för riksdagen i budgetpropositionen. Regeringen avsåg också att bereda Statskontorets och Produktivitetskommitténs förslag vidare inom Regeringskansliet för att skulle utgöra underlag för en bedömning av vilka ytterligare åtgärder som regeringen kunde vidta i syfte att förbättra produktiviteten i anläggningsbranschen.

Regeringen anförde även att Trafikverket hade inlett ett arbete med att mäta och över tid jämföra produktivitetens utveckling och att verket under slutet av 2010 och början av 2011 hade genomfört en omfattande enkät. Syftet var att samla in data för att följa förändringsarbetet i Trafikverket och för att kunna redovisa och förklara produktivitetens utveckling. Skälet till att Trafikverket samlade in data med hjälp av enkäter var att teknik- och ekonomisystem inte gav den information som behövdes som underlag. Trafikverket anmodades att snarast möjligt bygga upp dels en organisation, dels samspelande teknik- och ekonomisystem som långsiktigt kunde understödja mätningen.

Vid behandlingen av regeringens skrivelse underströk Trafikutskottet vikten av uppföljning och utvärdering. Utskottet framhöll att det hade vidtagits ett antal kraftfulla insatser för att bland annat förbättra produktiviteten. Utskottet avstyrkte därför förslagen i inkomna följdmotioner och bedömde att syftet med dessa blivit väl tillgodosedda genom vidtagna åtgärder.

2.11.3 *Regeringens och myndigheternas åtgärder*

I budgetpropositionen för 2011 underströk regeringen att systematiska mätningar borde göras för att göra det möjligt att följa upp och analysera produktivitetens utvecklingen på anläggningsmarknaden samt att det i förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket angavs att Trafikverket årligen

¹¹⁵ Skr. 2010/11:141.

skulle redovisa produktiviteten för drift-, underhålls- och byggåtgärder inom det egna ansvarsområdet. I regleringsbrevet för Trafikverket för 2011 angavs att Trafikverket skulle redovisa vidtagna åtgärder för att mäta och öka produktiviteten i anläggningsbranschen och förbättra anläggningsmarknadens funktionssätt.

I budgetpropositionerna för 2013 och 2014 beskrev regeringen Trafikverkets åtgärder inom produktivetsområdet. Trafikverket hade 2011 fastställt en beställar- och upphandlingsstrategi. Enligt denna skulle Trafikverket som beställare skapa förutsättningar för ökad innovation och produktivitet genom att fokusera på anläggningarnas funktionalitet och egenskaper, medan leverantören skulle se till att rätt resurser, insatsvaror och tjänster användes och att effektiva produktionsmetoder utvecklades och användes. Vad gäller mätningarnas kvalitet menade regeringen 2013 att prognossäkerheten och kostnadskontrollen behövde bli betydligt bättre.

Av budgetpropositionerna för 2013 och 2014 framgick vidare att projektet Produktivitets- och innovationsutveckling i anläggningsbranschen (PIA) var en del av Trafikverkets effektiviseringsprogram. Syftet med projektet var att sänka produktionskostnaden inom investering och underhåll samt att bidra till högre produktivetsutveckling inom anläggningsbranschen. Trafikverkets produktionskostnader är cirka 30 miljarder kronor årligen. Målet med PIA är att minska produktionskostnaderna med 10–15 procent till 2013 samt att därefter kunna nå en årlig produktivetsutveckling på 2–3 procent. En handlingsplan togs fram inför den genomförandefas som sträcker sig över åren 2012–2013.

Inom Trafikverket påbörjades begränsade mätningar av produktiviteten 2010 och de utökades successivt 2011 och 2012. Det statistiska underlaget har byggts upp successivt över åren. Trafikverket anser att sambanden är osäkra och att det behövs analyser baserade på längre mätserier.¹¹⁶ Sedan 2012 redovisar Trafikverket bland annat ett antal nyckeltal i årsredovisningen. Den interna styrningen har utvecklats för att öka produktiviteten i den verksamhet som Trafikverket beställer och för att bidra till ökad produktivitet och innovation inom anläggningsbranschen. Verket har bland annat tagit fram och tillämpat olika nyckeltal för att driva ett förändringsarbete för ökad produktivitet. Även på systemsidan har utveckling skett som underlättar datafångst direkt ur produktionssystemen och analysen av data.¹¹⁷

I budgetpropositionen för 2015 finns inga direkta hänvisningar till produktivitet inom transportområdet.

Trafikanalys har sedan februari 2014 i uppdrag av regeringen att under en treårsperiod analysera och utvärdera Trafikverkets arbete för att öka

¹¹⁶ Trafikverkets årsredovisning för 2013, s. 103.

¹¹⁷ E-post från Trafikverket, 2015-01-27.

produktiviteten och innovationsgraden i anläggningsbranschen. En första delrapport ska avlämnas senast den 31 mars 2015.¹¹⁸

2.11.4 *Avslutande kommentar*

Trafikverket har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra förutsättningarna för att mäta och redovisa produktivitetsutvecklingen. Det kommer dock att krävas ytterligare åtgärder innan verket löpande kan redovisa tillförlitliga uppgifter om denna.

2.12 **Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8)**

Statens köp av utsläppskrediter är en viktig del av den svenska klimatpolitiken. Köpen har betydelse för om Sverige kommer att kunna nå det nationella etappmålet om utsläppsminskningar på 40 procent i den icke handlande sektorn till 2020 jämfört med 1990. En tredjedel av utsläppsminskningarna ska nås genom köp av utsläppskrediter från andra länder. Riksdagen har sedan 2009 beviljat kraftigt ökande anslag för köp av utsläppskrediter. Verksamheten är komplicerad och förknippad med risker och osäkerheter.

2.12.1 *Riksrevisionens granskning*

Riksrevisionen granskade 2010 och 2011 statens köp av utsläppskrediter från andra länder. Det nationella etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020 ska delvis nås med hjälp av sådana. Granskningen berörde regeringen och Energimyndigheten.

Granskningen visade att regeringen inte hade beslutat hur många utsläppskrediter som skulle köpas och när. Därmed var det inte klart om klimatmålet kunde nås och vad det skulle kosta. Statens köp av utsläppskrediter hade inte genomförts tillräckligt effektivt och transparent men kostnaderna kunde ändå vara lägre än för andra åtgärder.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att besluta om startår för etappmålet 2020, i vilken takt utsläppen ska minska och hur många utsläppskrediter som högst skulle tillgodoräknas under perioden för att nå målet 2020. Regeringen borde också årligen redovisa hur långt staten kommit i fråga om måluppfyllelsen, det vill säga antal erhållna utsläppskrediter och kostnaden för dem. Vidare rekommenderades regeringen att säkerställa att Energimyndigheten bidrog till ökad transparens och att Energimyndighetens

¹¹⁸ <http://www.trafa.se/Projekt/Regeringsuppdrag/Produktivitet-och-innovationsgrad-inom-anlaggningsbranschen>, 2015-01-12.

köp av utsläppsrätter effektivt bidrog till etappmålet 2020. Regeringen borde för riksdagen föreslå en utökning av bemyndiganderamen i syfte att anpassa anslagen för köp av utsläppskrediter till när köpen äger rum och krediterna ska betalas. Energimyndigheten rekommenderades att förbättra dokumentationen, uppföljningen och redovisningen av statens köp av utsläppskrediter.

2.12.2 Riksdagens behandling av regeringens skrivelse

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten angav regeringen redan genomförda och planerade åtgärder. Bland annat hade regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att analysera hur internationella klimatinvesteringar borde fördelas över tid, så att etappmålet till 2020 kunde nås på ett kostnadseffektivt sätt. Myndigheten skulle också redovisa hur den avsåg att bidra till att förbättra effektiviteten i mekanismerna för utsläppsminskningar och redovisa hur dess projekt bidrog till hållbar utveckling.

Regeringen avsåg också att utveckla redovisningen till riksdagen genom att uppdraga åt Energimyndigheten att föreslå hur återrapporteringen kunde förbättras. Den löpande dialogen med Energimyndigheten skulle utvecklas. Vidare avsåg regeringen att föreslå en utökad bemyndiganderam så att Energimyndigheten kunde använda den istället för årliga anslag för tecknande av köp- eller fondavtal.

Miljö- och jordbruksutskottet ansåg att det för tillfället inte fanns skäl att förorda någon utredningsinsats eller att statens köp av utsläppskrediter skulle upphöra. Utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.12.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Regeringen har efter granskningen uppskattat att Sverige kommer att behöva cirka 40 miljoner utsläppskrediter (inkluderande redan kontrakterade volymer) fram till 2020 för att nå det svenska etappmålet 2020.¹¹⁹ Behovet är bedömt med utgångspunkt i Energimyndighetens beräkningar.¹²⁰ Enligt Energimyndigheten är det emellertid i dagsläget oklart om utsläppskrediterna ska börja nyttjas före 2020 och i så fall från och med vilken tidpunkt. Energimyndigheten har föreslagit att insatserna fördelas under perioden 2013 till 2020 för att visa att Sverige successivt närmar sig det nationella målet 2020.¹²¹ Regeringen har inte fattat något beslut i frågan.

¹¹⁹ Prop. 2014/15:1 utg. omr. 20, s. 21.

¹²⁰ Energimyndigheten ER 2011:9, *Det svenska klimatmålet till 2020 – bidrag från internationella insatser*, s. 7.

¹²¹ Energimyndigheten och Naturvårdsverket 2014, *Underlag till kontrollstation 2015 Analys av möjligheterna att nå de av riksdagen beslutade klimat- och energipolitiska målen till år 2020 av uppdrag från regeringen*, s. 100.

Regeringen har bedömt att inga exakta årliga volymmål¹²² bör bestämmas eftersom förskjutningar i leveranstid kan uppstå. Regeringen bedömer vidare att målet för de internationella insatsernas bidrag till klimatmålet 2020 kan behöva justeras exempelvis i samband med 2015 års kontrollstation.¹²³

Av de 40 miljoner utsläppskrediter som regeringen har bedömt att det behövs för att nå etappmålet, återstår 79 procent, som ännu inte har levererats. Energimyndigheten har avtal som bedöms ge leveranser på cirka 25 miljoner utsläppskrediter till och med 2020. Inklusiva redan levererade krediter innebär det totalt cirka 33 miljoner utsläppskrediter. Myndigheten bedömer att Sverige kommer att kunna erhålla ytterligare 3–7 miljoner utsläppskrediter, totalt cirka 36–40 miljoner krediter, med nuvarande beslutade medel.¹²⁴ Detta innebär att riksdagen kan komma att behöva besluta om medel för att köpa ytterligare cirka 0–4 miljoner utsläppskrediter för att vara säker på att nå upp till de 40 miljoner utsläppskrediter som regeringen har bedömt kommer att behövas. Måluppfyllelsen kan bli lägre om förväntade leveranser uteblir.

Regeringen har sedan regleringsbrevet för verksamheten 2013 tydliggjort kraven på Energimyndighetens rapportering av utsläppskrediter.¹²⁵ Energimyndigheten förbättrade redan 2011 uppföljningen och redovisningen av statens köp av utsläppskrediter i rapporten *Sveriges CDM- och JI-program*,¹²⁶ som är ett komplement till Energimyndighetens årsredovisning.¹²⁷ Rapporten har kommit ut årligen sedan 2011 och den innehåller bland annat en detaljerad redovisning projektvis samt en redovisning av utsläppskrediternas bidrag till svenska internationella åtaganden och uppfyllelse av det svenska etappmålet till 2020. På Energimyndighetens webbplats finns dessutom en interaktiv karta med information om alla projekt man stöder bilateralt, inklusive länkar till FN:s information om respektive projekt.¹²⁸

År 2013 beslutade EU om en ny förordning om medlemsstaternas utsläppsrapportering, där kraven på medlemsstaternas rapportering av utsläppskrediter har skärpts.¹²⁹

¹²² Riksrevisionen har inte efterfrågat några exakta årliga volymer; däremot rekommenderar Riksrevisionen regeringen att bedöma ungefär i vilken takt utsläppen ska minska.

¹²³ Prop. 2012/13:1, utg. omr. 20, s. 23, 58.

¹²⁴ E-post från Energimyndigheten, 2014-12-08.

¹²⁵ Miljödepartementet, regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende anslag 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar, 2012-12-20.

¹²⁶ För förklaring av CDM och JI, se Energimyndighetens webbplats.

¹²⁷ Energimyndigheten, *Sveriges CDM- och JI-program* (ER 2011:02).

¹²⁸ Energimyndighetens webbplats 2014-12-18.

¹²⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013 av den 21 maj 2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information på nationell nivå och unionsnivå som är relevant för klimatförändringen och om upphävande av beslut nr 280/2004/EG, EUT L 165/13, 18.6.2013.

Medel som tidigare fonderats i avvaktan på utbetalning har betalats tillbaka och tillförts inkomstsidan på budgeten.¹³⁰ Regeringen har sedan budgetpropositionen för 2013 föreslagit bemyndiganderamar för verksamheten.¹³¹

Energimyndigheten uppgav i början av 2013 att myndigheten har förbättrat sin interna dokumentation efter granskningen. Myndigheten uppger också att den utvecklat sin riskanalys kontinuerligt men att myndigheten hanterar risken i första hand genom att använda en transaktions- och avtalsstruktur som gör det möjligt att minimera risken för ekonomiska förluster eller fastlåsning i avtal.¹³²

2.12.4 Avslutande kommentar

I stort sett alla Riksrevisionens rekommendationer har genomförts. Regeringen har dock ännu inte beslutat om utsläppskrediterna ska börja nyttjas före 2020 och i så fall från och med vilken tidpunkt.

Förutsättningarna för att delta i CDM-projekt har förändrats avsevärt sedan tidpunkten för Riksrevisionens granskning, då en fungerande världsmarknad för utsläppskrediter fanns. Efterfrågan, handeln och prisnivån på utsläppskrediter har gradvis sjunkit sedan slutet av 2011. I november 2014 var både handeln av och priset på redan utfärdade utsläppskrediter, det vill säga andrahandsmarknaden, nära noll.¹³³ Det var ett resultat av det stora överskottet av utsläppsrätter inom EU:s system för handel med utsläppsrätter och delvis en följd av den ekonomiska krisen.

Enligt Energimyndigheten är priset på utsläppskrediter på andrahandsmarknaden så lågt att det inte räcker till för att göra nya CDM-projekt i utvecklingsländerna inom förnybar energi och energieffektivisering konkurrenskraftiga jämfört med investeringar i traditionell fossilbaserad energiteknik.¹³⁴ Det låga priset på utsläppskrediter på andrahandsmarknaden innebär att allt färre nya CDM-projekt planeras och att nya prissättningskoncept behöver tillämpas för att dessa projekt ska erhålla relevant stöd. Avtalspriser relateras nu till faktiska kostnader för att få ett projekt genomfört, i stället för att som tidigare relateras till priser på den då existerande andrahandsmarknaden.¹³⁵ Hur marknaden som helhet kommer att utvecklas framöver är mycket osäkert. Det finns även en osäkerhet kring om Energimyndigheten kommer att erhålla tillräckligt många utsläppskrediter i tid för att nå etappmålet.

¹³⁰ Bet. 2011/12:MJU1, s. 35, rskr. 2011/12:99 samt telefonsamtal med Miljödepartementet 2013-01-08.

¹³¹ Prop. 2012/13:1, utg. omr. 20, s. 84.

¹³² E-post från Energimyndigheten, 2013-01-11.

¹³³ E-post från Energimyndigheten, 2014-12-17.

¹³⁴ *Energimyndighetens årsredovisning 2013*, ER 2014:1, s. 117.

¹³⁵ E-post från Miljödepartementet, 2015-01-15.

2.13 Myndigheternas insatser för finansiell stabilitet – Lärdomar i ljuset av utvecklingen i Baltikum (RiR 2011:9)

Det finansiella systemet är av stor betydelse för ekonomins funktionssätt och en finansiell kris kan leda till höga kostnader för staten och ekonomin som helhet. Staten har därför tagit på sig ansvaret för att upprätthålla stabiliteten i det svenska finansiella systemet. Det är av stor vikt att detta arbete utförs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. De svenska bankernas expansion i Baltikum medförde en ökad risk för inte bara bankerna själva utan i förlängningen även för stabiliteten i det svenska finansiella systemet.

2.13.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 och 2011 Riksbankens och Finansinspektionens arbete med finansiell stabilitet 2005–2007 i ljuset av den risk som de svenska bankernas expansion i Baltikum innebar.

Granskningen visade att de svenska myndigheterna i början av uppbyggnadsfasen av bankernas verksamheter i Baltikum ansåg att riskerna för den finansiella stabiliteten var begränsade. Trots att obalanserna i de baltiska ekonomierna växte bedömdes riskerna vara hanterbara under hela den undersökta perioden, 2005–2007, bland annat med hänvisning till bankernas goda kapitaltäckning. Myndigheterna underskattade kreditriskerna men av störst betydelse var att de missbedömde likviditetsriskerna, i synnerhet när det gällde bankernas utländska finansiering.

Granskningen visade också att något uttalat lagstöd för hantering av risker i det finansiella systemet som helhet, en så kallad makroprudentiell policy, inte fanns. Riksbanken och Finansinspektionen hade ansvar för att upprätthålla stabiliteten i det finansiella systemet men verktygen och analysfunktionerna skilde sig åt mellan de två myndigheterna. Riksbanken hade analysverktygen för det finansiella systemet i dess helhet, medan Finansinspektionen fokuserade på enskilda institut. Det var Finansinspektionen som hade sanktionsverktygen om ett finansiellt institut skulle brista i till exempel kapitaltäckning eller riskhantering.

Granskningen visade att Finansinspektionen och Riksbanken inte hade funktioner och arbetssätt som säkerställde att de höga krav som ställdes på myndigheternas samarbete tillgodosågs. Samarbetet byggde i för hög grad på kontakter mellan medarbetare på de två myndigheterna. Granskningen visade dock att samarbetet mellan Finansinspektionen och Riksbanken inte hade brustit. Sedan 2003 hade det funnits en överenskommelse mellan Riksbanken och Finansinspektionen om formerna för samarbete. Samarbetet hade dock inte utvärderats.

Granskningen visade också att genomförda stresstester av de svenska bankerna hade byggt på väl försiktiga och ensidiga antaganden, till exempel normala konjunkturedgångar eller isolerade djupare nedgångar på en enskild marknad. Staten har ett implicit ansvar för att stödja banksystemet vid kriser men inga verktyg för att begränsa denna garanti.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att se över och förtydliga Riksbankens och Finansinspektionens mandat och verktyg för att säkerställa finansiell stabilitet i vid mening. Det borde utredas huruvida ett regelverk för så en kallad makroprudentiell policy ska utvecklas och vilken myndighet som bör ansvara för denna. En sådan översyn borde inbegripa innebörden av sundhet enligt 6 kap. 4 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Regeringen borde också utreda om riskerna i banksektorn och den därmed sammanhängande implicita statliga garantin kan begränsas. Vidare borde regeringen se till att den löpande informeras om vilka risker som bankers verksamheter i andra länder kan medföra för staten, utöver de risker som handlar om bankernas kapitalsituation och som Finansinspektionen löpande övervakar.

Riksbanken och Finansinspektionen borde överväga andra kommunikationsformer med bankerna och allmänheten. Riksbanken har tagit ett steg på vägen genom att de med start i stabilitetsrapporten från december 2010 ger offentliga rekommendationer till kreditmarknadens aktörer.

Riksdagen skulle också kunna pröva möjligheten att återkommande anordna offentliga utfrågningar om finansiell stabilitet.

Riksbanken och Finansinspektionen rekommenderades att fortsätta det nära samarbetet om de olika aspekterna av arbetet med att upprätthålla finansiell stabilitet. För att säkerställa fortsättningen av detta arbete borde myndigheterna årligen redovisa samarbetet till riksdagen eller regeringen. Myndigheterna borde även överväga en extern utvärdering av hur samarbetet är organiserat och har fungerat, snarare än den interna utvärdering som överenskommelsen mellan Riksbanken och Finansinspektionen förordar.

Riksbanken borde tydliggöra vad stresstesterna avser att kontrollera och säkerställa att antaganden till stresstesterna realistiskt återspeglar relevanta risker. En möjlighet vore att göra stresstester baserade på olika djupa nedgångar i ekonomin, vilket skulle ge en bredare information om bankernas motståndskraft.

2.13.2 *Riksdagens behandling av regeringens skrivelse*

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten kommenterade regeringen endast de delar av granskningen som berörde regeringen och Finansinspektionen och avstod från att kommentera

granskningens iakttagelser och rekommendationer avseende Riksbanken.¹³⁶ Finansutskottet beslutade att skicka granskningen på remiss till Riksbanken.¹³⁷

Såväl regeringen och Finansinspektionen som Riksbanken instämde väsentligen i granskningens iakttagelser. Granskningen föranledde emellertid inte några direkta åtgärder från regeringens eller myndigheternas sida, utan de hänvisade till att iakttagelserna var föremål för utredning av Finanskriskommittén. Kommittén publicerade ett delbetänkande 2013¹³⁸ och ett slutbetänkande 2014.¹³⁹

2.13.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Riksbanken och Finansinspektionen startade 2012 ett samverkansråd för makrotillsyn i avvaktan på att frågan rörande ett regelverk för en så kallad makroprudentiell policy, utreddes inom ramen för Finanskriskommitténs arbete, i enlighet med en av Riksrevisionens rekommendationer. Efter kommitténs delbetänkande skapades Finansiella stabilitetsrådet vilket leds av statsrådet med ansvar för finansmarknadsfrågor. Rådet består också av generaldirektören för Finansinspektionen, riksgäldsdirektören och riksbankschefen. Rådet, som inte är beslutsfattande, är ett forum för frågor som rör stabiliteten i det finansiella systemet. Regeringen och de i rådet representerade myndigheterna beslutar självständigt inom sina respektive ansvarsområden vilka åtgärder som ska vidtas.¹⁴⁰

Riksdagen har arrangerat offentliga utfrågningar angående finansiell stabilitet sedan granskningen presenterades, vilket även det var en av rekommendationerna i granskningen. Något beslut om återkommande utfrågningar har riksdagen emellertid inte tagit.

Granskningen rekommenderade även att myndigheterna skulle se över sina kommunikationsformer. Riksbanken drog en liknande slutsats i rapporten *Finansiell stabilitet* i maj 2011 och avsåg att tydligare redovisa sina iakttagelser kring de risker och svagheter som Riksbanken uppmärksammar. Som ett led i detta lämnar Riksbanken numera rekommendationer i sina stabilitetsrapporter om åtgärder för att minska risker och svagheter som kan påverka det finansiella systemets stabilitet. Hittills har flertalet av de rekommendationer Riksbanken har lämnat implementerats. Genom att rekommendationerna är specifika och går att följa upp bör genomslaget öka i jämförelse med mer allmänt hållna råd.

¹³⁶ Skr. 2010/11:161.

¹³⁷ Protokoll från utskottssammanträde, 2011/12:3.

¹³⁸ SOU 2013:6, *Att förebygga och hantera finansiella kriser*.

¹³⁹ SOU 2014:52, *Resolution – En ny metod för att hantera banker i kris*.

¹⁴⁰ Kommittédirektiv 2013:120.

I enlighet med rekommendationen kring Riksbankens stresstester har banken stramat åt dessa i publikationen *Finansiell stabilitet*. Riksbanken redovisar vanligtvis två eller tre olika stresstester i rapporterna om finansiell stabilitet, där respektive risk är tydligt beskriven.

Granskningens sista rekommendation rörde frågeställningen om huruvida riskerna i banksektorn och den därmed sammanhängande implicita bankgarantin kunde begränsas. En mängd organisationer har diskuterat erfarenheterna från finanskrisen. En återkommande slutsats är att det behövs mer kapital i banksektorn. Det handlar inte bara om mängden kapital utan även dess kvalitet. Den så kallade Basel 3-överenskommelsen innebar höjda kapitalkrav samt förhöjda krav på vilken typ av kapital som får ingå i kapitalbasen.¹⁴¹ Därtill rekommenderades att kapitalbuffertar skulle införas.

Med Baselöverenskommelsen som bas tog EU beslut om kapitaltäckningsdirektivet och tillsynsförordningen, som gäller från och med januari 2014. Sverige drev under förhandlingarna linjen att enskilda länder skulle ha möjlighet att tillämpa striktare kapitalkrav för att värna den finansiella stabiliteten. Det baserades bland annat på att Sverige redan i november 2011 aviserade höjda kapitalkrav på banker. De fyra storbankerna skulle ha minst 10 procent i kärnprimärkapital från januari 2013 och 12 procent från januari 2015. Finansinspektionen har senare, i september 2014, fastställt det kontryckliga buffertvärdet till 1 procent från och med 13 september 2015. Riksbanken har rekommenderat att kapitalbufferten ska vara större och uppgå till 2,5 procent.¹⁴²

Ett ramverk med regler för krishantering och avveckling av banker har införts genom ett EU-direktiv som trädde i kraft den 1 januari 2015.¹⁴³ Därmed kommer beredskapen för kriser att stärkas, både hos bankerna själva och hos berörda myndigheter.

2.13.4 Avslutande kommentar

Sedan granskningen publicerades har mycket gjorts inom området för att stärka den finansiella stabiliteten. Många av de förslag som regeringen lämnat efter Finanskriskommitténs betänkanden har varit i linje med de rekommendationer som Riksrevisionen lämnade i granskningsrapporten. Utvecklingen internationellt, inom exempelvis Baselkommittén och EU, har varit i samklang med Riksrevisionens rekommendation om att minska riskerna

¹⁴¹ Baselkommittén för banktillsyn är en internationell sammanslutning bestående av banktillsynsmyndigheter i en rad länder. Kommitténs standarder, riktlinjer och rekommendationer är normgivande för de flesta tillsynsmyndigheter.

¹⁴² Sveriges riksbank. 2014:2.

¹⁴³ Ram för återhämtning och resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag 2014/59/EU, <http://eurlex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0059&from=EN>.

i banksektorn och därmed minska den implicita bankgarantin, även om regeringen inte tagit initiativ i frågan.

Ansvaret för att övervaka det finansiella systemet i Sverige är dock fortfarande spritt på flera myndigheter vilket kan innebära risk för lägre effektivitet i arbetet med finansiell stabilitet. Den valda institutionella lösningen ställer stora krav på samarbete, transparens och uppföljning.

2.14 Statens stöd till studieförbunden (RiR 2011:12)

Staten satsar stora ekonomiska resurser på folkbildningen. År 2010 fick studieförbunden drygt 1,6 miljarder kronor i statsbidrag för folkbildningsverksamheten. När riksdagen 2006 tog ställning till inriktningen för och styrningen av statsbidraget kompletterades statens övergripande syften med sju prioriterade områden som statsbidraget skulle styras mot. Folkbildningsrådet gavs en central roll i utformningen av en mer kvalitetsinriktad styrning och uppföljning av statens stöd till folkbildningen.

2.14.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2010 och 2011 om statens stöd till studieförbunden uppfyllde riksdagens intentioner. Granskningen inriktades mot Folkbildningsrådets fördelning av statsbidraget, regeringens och Folkbildningsrådets uppföljning och utvärdering samt kontrollen av att statsbidraget gått till avsett ändamål.

Granskningen visade att fördelningssystemet för det statliga stödet till studieförbunden inte hade tillförts de kvalitativa kriterier som riksdagen hade beslutat om. Detta innebar att fördelningssystemet främst styrde mot kvantitet, inte mot statens syften och prioriterade verksamhetsområden. Granskningen visade också att uppföljningen och utvärderingen inte i tillräcklig utsträckning belyste hur statens syften med statsbidraget uppfylldes och att kontrollen inte genomfördes effektivt eftersom den inte förgicks av risk- och väsentlighetsanalyser utan endast skedde i form av internkontroll.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att ställa tydligare krav på Folkbildningsrådets myndighetsutövning, att ge Folkbildningsrådet ett tydligare uppdrag att följa upp statsbidraget utifrån de statliga intentionerna och att säkerställa att relevanta utvärderingar gjordes.

Folkbildningsrådet rekommenderades bland annat att fördela statsbidraget så att det styrde studieförbundens folkbildningsverksamhet mot statens syften. Folkbildningsrådet rekommenderades också att kontrollera statsbidragets användning utifrån risk- och väsentlighetsanalyser.

2.14.2 Riksdagens behandling av regeringens skrivelse

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen delvis i Riksrevisionens iakttagelser. Regeringen avsåg att revidera den hittillsvarande utvärderingsmodellen och se över de prioriterade verksamhetsområdena. Folkbildningsrådet hade i regeringens riktlinjer för 2011 fått i uppdrag att lämna förslag på nya verksamhetsområden som skulle utgöra motiv för statens stöd. Regeringen menade också att vissa bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) skulle göras tillämpliga på Folkbildningsrådet.

Kulturutskottet konstaterade bland annat att regeringen efter det att skrivelsen lämnades till riksdagen hade tillsatt en särskild utredare som skulle utvärdera det statliga stödet till folkbildningen. Utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.14.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Efter att Riksrevisionens rapport hade publicerats tillsatte regeringen i oktober 2011 en särskild utredare för att utvärdera det statliga stödet till folkbildningen. Enligt direktiven skulle utredaren bland annat analysera i vilken grad syftena med statsbidraget hade uppnåtts, göra en översyn av syftena och föreslå en ny modell för utvärderingen av verksamheten.¹⁴⁴

Utredaren presenterade sina resultat oktober 2012 i betänkandet *Folkbildningens samhällsvärden – en ny modell för statlig utvärdering* (SOU 2012:72). I utredningen presenterades förslag till en ny modell för utvärdering av statens stöd till folkbildningen. Två myndigheter, Myndigheten för kulturanalys och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) skulle få i uppdrag att utvärdera folkbildningen.

Utredaren föreslog även att Folkbildningsrådet skulle få ett förstärkt uppföljningsansvar i linje med Riksrevisionens rekommendationer. Utredaren pekade även på behovet av reformer gällande fördelningen av statsbidraget. Även detta var i samklang med Riksrevisionens bedömningar. Utredaren lade dock inte något förslag om hur en sådan fördelning skulle se ut.

I mars 2014 överlämnades propositionen *Allas kunskap – allas bildning* (prop. 2013/14:172) till riksdagen.¹⁴⁵ I propositionen föreslogs att statliga myndigheter skulle ansvara för utvärderingen av folkbildningen. Som skäl angavs bland annat att utvärderingen borde utföras av aktörer som har en oberoende ställning i förhållande till den verksamhet och de aktörer som ska utvärderas. I propositionen presenterades även fyra syften med statsbidraget som skulle ligga till grund för utvärderingen. Folkbildningen ska stödja verksamhet som

¹⁴⁴ Dir. 2011:93, *Utvärdering av det statliga stödet till folkbildningen*.

¹⁴⁵ Bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379.

- bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- bidrar till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
- bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
- bidrar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

I propositionen angavs även att Folkbildningsrådets uppföljningsansvar borde förtydligas till att bland annat avse de fyra syftena med statsbidraget till folkbildningen.¹⁴⁶

I enlighet med Riksrevisionens rekommendation fick en myndighet, Statskontoret, i december 2014 i uppdrag att utvärdera folkbildningen. Statskontoret ska genomföra en samlad utvärdering av folkbildningen utifrån de fyra syften för statsbidraget till folkbildningen som riksdagen har fastställt. Statskontoret ska enligt uppdraget bilda en samverkansgrupp med berörda myndigheter och andra aktörer. Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska lämna underlag till utvärderingen och en referensgrupp med representanter med företrädare för folkbildningens aktörer ska skapas.¹⁴⁷ Delrapporter ska lämnas till regeringen 2016 och 2017. Slutrapportering ska ske i april 2018.

Av regeringens riktlinjer för 2015 till Folkbildningsrådet framgår att Folkbildningsrådet i sin uppföljning tydligare ska utgå från syftena med statsbidraget.¹⁴⁸ Redovisningen ska utgå från de resultatindikatorer som anges i budgetpropositionen för 2015. Resultatindikatorerna avser bland annat deltagarnas fördelning på ålder, kön och utbildningsbakgrund. Indikationerna berör inte innehållet i aktiviteterna.¹⁴⁹

I regelverket för statsbidrag 2015 framgår det att studieförbunden ska pröva former för hur verksamheten kan bedömas utifrån en risk- och väsentlighetsanalys.¹⁵⁰

Det är de enskilda studieförbunden som är ansvariga för att granska den inrapportering som ligger till grund för utbetalning av statsbidraget. Folkbildningsrådet har dock infört en rad olika åtgärder för att säkerställa att studieförbunden arbetar med risk- och väsentlighetsanalyser i kontrollen av sin verksamhet.

¹⁴⁶ Prop. 2013/14:172, *Allas kunskap – allas bildning*.

¹⁴⁷ *Uppdrag att utvärdera folkbildningen*, U2014/7240/UC.

¹⁴⁸ Regeringen. *Riktlinjer för 2015 för Folkbildningsrådet avseende användningen av sjuttonde utgiftsområdets anslag 14:1 Bidrag till folkbildningen*. U2014/1443.

¹⁴⁹ Prop. 2014/15:1 utg. omr. 17 avsnitt 16.4.1.

¹⁵⁰ Folkbildningsrådet. *Statsbidrag till studieförbund 2015 – villkor, kriterier och fördelning*.

Folkbildningsrådet fick i september 2013 nya stadgar där det framgår att rådet ska utgå från förvaltningslagen (1986:223) vid handläggning av statsbidrag.¹⁵¹ Folkbildningsrådets medlemsorganisationer (Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Folkbildningsförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting) tillsatte redan 2012 en utredning med uppdrag att ta fram mera precisa principer för hur förvaltningslagen ska tillämpas.¹⁵² Principerna antogs vid samma tillfälle som de nya stadgarna antogs. Principerna ligger i linje med Riksrevisionens rekommendationer.

Vad gäller fördelningssystemet har det inte skett några större förändringar som innebär att det i högre utsträckning styr mot kvalitet i stället för mot kvantitet. Det pågår dock ett arbete inom Folkbildningsrådet med att reformera bidragssystemet. Mindre förändringar rörande stöd till vissa målgrupper (invandrade och personer med funktionsnedsättning) har skett vilket innebär att aktiviteter för dessa målgrupper premieras. Det är dock fortfarande framför allt antalet studiecirkeltimmar, kulturarrangemang eller annan folkbildningsverksamhet som styr fördelningen av statsbidrag.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att ändra förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen. Syftet med förändringen är att anpassa förordningen till förslagen i den nya propositionen.¹⁵³ Enligt företrädare för regeringskansliet kommer den nya förordningen att innehålla förtydliganden vad gäller Folkbildningsrådets förvaltningsuppgifter till exempel att rådet ska följa delar av förvaltningslagen. Förordningen kommer även att innehålla de nya målen för statsbidraget till folkbildningen.¹⁵⁴

2.14.4 Avslutande kommentar

Regeringen och Folkbildningsrådet har genomfört om flera av Riksrevisionens rekommendationer. Uppföljningen har blivit mer kvalitativt inriktad, även om den inte innehåller bedömningar om effekter i förhållande till målen för statsbidraget. Uppdraget till Statskontoret att utvärdera folkbildningen ligger i linje med Riksrevisionens rekommendationer.

Folkbildningsrådets arbete med risk- och väsentlighetsanalyser ligger i linje med Riksrevisionens rekommendationer. Kontroller utifrån analyser av risk och väsentlighet förefaller ha fått stort genomslag i studieförbunden.

¹⁵¹ Stadgar för föreningen Folkbildningsrådet, 2013-09-13.

¹⁵² *Ett förnyat Folkbildningsråd – Förslag till riktlinjer för Folkbildningsrådets styrning, organisation och verksamhet.*

¹⁵³ Prop. 2013/14:172 Allas kunskap – allas bildning.

¹⁵⁴ E-post från Utbildningsdepartementet, 2015-01-30.

Vad gäller Riksrevisionens rekommendation om ett nytt fördelningssystem för statsbidraget har något sådant ännu inte aviserats, trots att Folkbildningsutredningen också pekat på behovet. Det pågående arbetet inom Regeringskansliet om en ny förordning om statsbidrag till folkbildningen och arbetet inom Folkbildningsrådet kan möjligen leda till förändringar i fördelningssystemet som innebär att större fokus läggs på kvalitet vid fördelning av statsbidraget.

2.15 Leverans på utsatt tid? En granskning av försvarets internationella materielsamarbeten (RiR 2011:13)

Sedan mer än ett decennium har försvaret utvecklats från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar. Samtidigt har en omfattande avveckling av förband, personal och materiel genomförts. Statsmakterna har allt mer betonat att försvarets förband ska kunna användas såväl nationellt som vid internationella insatser. Försvarets resurser ska dessutom kunna användas med en hög grad av politisk handlingsfrihet. Försvarets användbarhet "här och nu" har kommit att betonas. Denna ändrade inriktning får återverkningar även på materielförsörjningen.

2.15.1 Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen granskade 2011 styrningen och genomförandet av internationella försvarsmaterielsamarbeten. Statsmakterna hade betonat vikten av en mer kostnadseffektiv materielförsörjning. En avgörande förutsättning för att åstadkomma detta ansågs vara genom internationella samarbeten. Granskningen inriktades mot om samarbetena ledde till att produkter med avsedd prestanda och kostnad levererades på utsatt tid och vad eventuella avvikelser orsakades av. Vidare granskades vilka konsekvenser som kunde uppstå vid brister med avseende på tid, kostnad och prestanda, hur dessa konsekvenser hanterades samt om riksdagen fick en redovisning från regeringen som möjliggjorde en uppföljning av riksdagens beslut.

Granskningen visade att internationella materielsamarbeten inte i tillräcklig utsträckning ledde till leverans vid avtalad tid. Eftersom budgetramen och materielens prestanda prioriterades som projektmål ledde problem inom projekten oftast till förseningar. Förseningarna försämrade tillgängligheten på materiel, vilket kunde medföra en ineffektiv resursanvändning och, i förlängningen, försämrad användbarhet och tillgänglighet för försvaret. Däremot var det inte lika vanligt med avvikelser från budgeten och materielens prestanda. Fördyringar förekom visserligen, men var inte ett lika vanligt problem som förseningar.

Granskningen visade problem och brister som försvårade möjligheten att effektivt hantera olika risker. I vissa fall gick Försvarmakten in i utvecklingsprojekt där riskerna var högre än vid anskaffning av på marknaden tillgänglig och beprövad materiel. Mot bakgrund av vad som framkom i de fallstudier som genomfördes i granskningen, som samtliga handlade om utvecklingsprojekt, väcktes frågan om försvarsmyndigheterna till fullo tagit höjd för den risk sådana projekt innebar.

Riksrevisionen rekommenderade Försvarmakten, Försvarets materielverk (FMV) och regeringen att vidta åtgärder för att hantera olika brister avseende riskhantering, ekonomisk analys och uppföljning av leveranssäkerheten. Myndigheterna borde bli bättre på att ta vara på de erfarenheter som gjordes i större internationella materielsamarbeten. Samordningen mellan myndigheterna och regeringen borde också förbättras.

Beträffande regeringens materielredovisning var den inte tillräckligt sammanhållen, systematisk och innehållsrik för att kunna utgöra ett tillräckligt beslutsunderlag för riksdagen. Riksrevisionen ansåg att det borde vara möjligt att utveckla den öppna materielredovisningen till riksdagen utan att röja sekretessbelagda uppgifter.

2.15.2 Riksdagens behandling av regeringens skrivelse

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten redovisade regeringen sin egen bedömning av Riksrevisionens rapport tillsammans med Försvarmaktens och FMV:s kommentarer.¹⁵⁵

Regeringen och de granskade myndigheterna delade Riksrevisionens slutsatser. Försvarmakten ansåg att rapporten innehöll många relevanta rekommendationer som myndigheten skulle beakta i sin fortsatta samverkan med Försvarets materielverk. Även FMV framhöll att rapporten skulle beaktas i kommande utvecklingsarbete.

Regeringen menade att redovisningen till riksdagen av materielförsörjningsfrågor kunde förbättras. Ett arbete pågick inom Regeringskansliet med att se över materielförsörjningsprocessen och styrningen av denna. Med anledning av Riksrevisionens rapport avsåg regeringen att för de berörda myndigheterna förtydliga kraven på materielredovisningen till regeringen. Vidare framgick av skrivelsen att förseningar i materielförsörjningen kunde begränsa förutsättningarna för en effektiv resursanvändning och att leveranssäkerheten var viktig såväl inför beslut som under pågående materielanskaffning. Med den nya inriktningen av materielförsörjningen bedömde regeringen att förutsättningarna för en förbättrad leveranssäkerhet hade ökat.

¹⁵⁵ Regeringens skrivelse 2011/12:14, Riksrevisionens rapport om försvarets internationella materielsamarbeten.

Försvarsutskottet ansåg att regeringen med sin skrivelse beaktat vad Riksrevisionen framfört i sin rapport och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.15.3 Regeringens och myndigheternas åtgärder

Åtgärder för att öka leveranssäkerheten

Regeringen redovisade i budgetpropositionerna för 2012 och 2013 att tillämpningen av regeringens beslutade principer för materieförsörjningen ledde till minskade förseningar. Flera av de förseningar som uppstått vid internationella samarbeten handlade om utveckling av materiel. Försvarsmakten skulle fortsättningsvis sträva mot att anskaffa färdig, standardiserad och beprövad materiel, i stället för att på egen hand utveckla materielen. Särskild vikt skulle också läggas vid att korta ledtider och minska antalet materielprojekt med långa ekonomiska bindningar.

Kraven från regeringen framgick av Försvarsmaktens regleringsbrev för budgetåren 2011–2013.¹⁵⁶ I regleringsbrevet till Försvarsmakten för budgetåret 2014 utvecklade regeringen kraven på redovisning utifrån materieförsörjningens projektsäkerhet. Försvarsmakten skulle i samband med budgetunderlaget för 2015, i samverkan med Försvarets materielverk, redovisa en uppföljning av pågående anskaffningsprojekt. Redovisningen skulle innehålla en konsekvensanalys, och avvikelser i förhållande till redovisningen för 2012 skulle särskilt kommenteras. Redovisningen skulle bland annat inkludera anskaffningsobjektets placering i insatsorganisationen, tidpunkt för planerad driftsättning, en prislägesjusterad finansiell uppföljning mot den beslutade utgiftsramen samt väsentliga avvikelser i exempelvis kvalitet, kvantitet och leveransläge jämfört med den planering som låg till grund för regeringens anskaffningsbeslut.

I regleringsbrevet till Försvarsmakten för budgetåret 2015 angav regeringen åter att ledtiderna skulle kortas. I regleringsbrevet fanns till detta kopplat ett återrapporteringskrav om att mäta och redovisa ledtiderna i materieförsörjningen. Vidare fanns återrapporteringskrav om uppföljning av pågående anskaffningar, liknande återrapporteringskravet för 2014.

I FMV:s regleringsbrev för 2015 fanns motsvarande återrapporteringskrav, till exempel om eventuella förändringar av leveranstidpunkt för Försvarsmaktens beställningar samt om resultatet av FMV interna utvecklingsarbete,¹⁵⁷ som syftade till att sänka kostnader, korta ledtider och öka nyttan för Försvarsmakten.

¹⁵⁶ Regleringsbrev för Försvarsmakten budgetåret 2011 (punkt 7 *Internationellt samarbete* och punkt 15 *Materieförsörjning*), regleringsbrev för Försvarsmakten budgetåret 2012 (punkt 15 *Materieförsörjning*) och regleringsbrev för Försvarsmakten budgetåret 2013 (punkt 15 *Materieförsörjning*).

¹⁵⁷ FMV, *Handlingsprogram 2012*.

FMV har bedömt att myndigheten genom arbetet med handlingsprogrammet uppnått besparingar motsvarande över 500 miljoner kronor. FMV har inte i årsredovisningarna redovisat några konkreta effekter vad gäller kortare ledtider med anledning av genomförandet av *Handlingsprogram 2012*.¹⁵⁸ Däremot lämnar FMV redovisning som berör leveranssäkerheten. Under 2012 och 2013 överträffade FMV sitt interna mål om leveransförmåga, det vill säga antalet genomförda leveranser till Försvarmakten jämfört med antalet planerade leveranser som FMV åtagit sig att genomföra aktuellt år. Samtidigt ökade antalet försenade leveranser under perioden 2011–2013. Förseningarna orsakades i huvudsak av externa leverantörer, ändrade förutsättningar från Försvarmakten/kund eller ändrade förutsättningar inom FMV. I dialogen med Försvarmakten har det inte bedömts att förseningarna fått betydande påverkan på försvarsförmågan på kort sikt. Försvarmakten är emellertid beroende av att leveranserna inte senareläggs ytterligare.¹⁵⁹

Utvecklad styrning av materieförsörjningen

Regeringen beslutade i maj 2013 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag på en ändrad process för investeringar i försvarsmateriel.¹⁶⁰ Betänkandet *Investeringsplanering för försvarsmateriel* lämnades till regeringen i mars 2014.¹⁶¹ Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.¹⁶² Syftet med utredningen var att utforma en ändamålsenlig ordning för styrningen av Försvarmaktens materielinvesteringar samt att öka möjligheterna för riksdagen och regeringen att fatta investeringsbeslut på strategisk nivå. Utredningen har därmed en nära koppling till Riksrevisionens granskning.

I betänkandet föreslog utredaren att regeringen skulle utveckla redovisningen till riksdagen och att regeringen i budgetpropositionen borde lämna en resultatredogörelse till riksdagen som visar hur de tidigare investeringsbesluten har genomförts. Enligt utredaren saknades för närvarande information i dessa investeringsplaner om vilka ändamål utgifterna avser och informationen hade i sin nuvarande utformning föga informationsvärde för riksdagen. Det var därför rimligt att samtliga investeringsutgifter togs med i investeringsplanen. Utredaren föreslog att resultatredogörelsen dels görs årligen på det sätt som nu görs i budgetpropositionen, dels genom en mer omfattande resultatredogörelse i samband med att en ny tolvårsplan ska beslutas av riksdagen.¹⁶³

¹⁵⁸ FMV:s årsredovisning för 2012, s. 39–40.

¹⁵⁹ FMV:s årsredovisning för 2013, s. 28.

¹⁶⁰ Dir. 2013:52, *Investeringsplanering för försvarsmateriel*.

¹⁶¹ SOU 2014:15, *Investeringsplanering för försvarsmateriel*.

¹⁶² Prop. (2014/15:1), utg. omr. 6. Regeringskansliets beteckning för ärendet är dnr Fö2014/607/MFU.

¹⁶³ SOU 2014:15, s. 112. För att öka möjligheten att fatta investeringsbeslut på strategisk nivå föreslår utredaren att regeringen en gång varje valperiod, lämnar förslag till en tolvårig plan för Försvarmakten till riksdagen (s. 119).

Vidare föreslog utredaren att riksdagen varje år borde godkänna regeringens förslag till vilka investeringar som ska göras de närmast följande tre åren. Regeringens förslag borde ingå i budgetpropositionen. Dessutom borde en anslagskredit beviljas om 10 procent på den del av anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* som avser investeringsutgifter utanför staten.¹⁶⁴ Utredarens förslag i dessa delar har en direkt koppling till Riksrevisionens rekommendation att regeringen bör utreda problemen som följer av när förseningar uppstår i leveranserna av materiel i kombination med de begränsade möjligheter som Försvarmakten har att flytta över medel över budgetåren.

Regeringen har vidare gett Ekonomistyrningsverket i uppdrag att redovisa förslag om hur den finansiella styrningen och uppföljningen av Försvarmakten och viss stödverksamhet kan förändras och förtydligas.¹⁶⁵ ESV föreslog i rapporten *Finansiell styrning av försvaret* bland annat att ett särskilt anslag för FMV:s myndighetskostnader förs upp på statens budget.¹⁶⁶ Regeringen har därtill under våren 2014 gett ESV ett tilläggsuppdrag att närmare utreda möjligheterna att koncentrera de finansiella transaktionerna mellan Försvarmakten och FMV till en och samma myndighet.¹⁶⁷ I maj 2014 lämnade ESV rapporten *Fungerande styrning av försvarets materiel- och logistikförsörjning* till regeringen och rapporten har därefter remitterats till berörda myndigheter.¹⁶⁸ Samtliga förslag som avser den ekonomiska styrningen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2015 kommenterade regeringen utvecklingen av materieförsörjningsprocessen. Regeringens inriktning för materieförsörjningen, som framgick av den försvarspolitiska inriktningspropositionen, låg fast.¹⁶⁹ Regeringen avsåg dock att förbättra styrning och uppföljning av investeringsplaneringsprocessen. De förslag som lämnades av utredningen *Investeringsplanering för försvarsmateriel*, utgör en viktig del av detta.¹⁷⁰ Även de förslag som ESV lämnat bereddades i Regeringskansliet.¹⁷¹

Utvecklad materielredovisning

Regeringen har sedan granskningen stegvis utvecklat materielredovisningen med syftet att riksdagen ska få en större inblick i investeringarna i försvarsmateriel. I budgetpropositionen för 2012 gjordes vissa förändringar i

¹⁶⁴ SOU 2014:15, s. 11–12.

¹⁶⁵ Dnr Fö2013/1169/ESL.

¹⁶⁶ ESV, 2013:57.

¹⁶⁷ Dnr Fö2013/1949/ESL.

¹⁶⁸ ESV, 2014:39.

¹⁶⁹ Prop. 2008/09:140.

¹⁷⁰ Prop. 2014/15:1, utg. omr. 6, s. 43.

¹⁷¹ Ibid. s. 14.

redovisningen för att öka spårbarheten från regeringens förslag via riksdagens beslut till Försvarsmaktens beställning och leverans till insatsorganisationen.

Sedan budgetpropositionen för 2013 lämnar regeringen en särskild materielredovisning i anslutning till förslaget till en fyraårig investeringsplan för Försvarsmakten. Materielredovisningen beskriver läget för ett antal anskaffningsprojekt som godkänts av riksdagen. De materielprojekt som ingår i denna plan kännetecknas vidare av att de är särskilt viktiga för försvarets förmåga eller för att de är kostsamma.

Redovisningen omfattar främst materielens roll och syfte samt de planerade leveranstiderna. Eventuella förseningar kommenteras, bland annat om förseningen får några operativa konsekvenser. Upparbetade kostnader redovisas övergripande samt om några ekonomiska avvikelser har uppstått från de ursprungliga ekonomiska ramarna.¹⁷²

Denna särskilda redovisning har efterhand utökats. I budgetpropositionen för 2015 redovisar regeringen läget för 22 materielprojekt, vilket är nära dubbelt så många projekt som redovisades i budgetpropositionen för 2013. I budgetpropositionen för 2015 bedömer regeringen att resultatredogörelsen i dess nuvarande form utgör en ändamålsenlig utgångspunkt för den fortsatta utvecklingen av resultatredovisningen i enlighet med utredarens förslag.¹⁷³

2.15.4 Avslutande kommentar

Styrningen och redovisningen av materieförsörjningen var under förändring under Riksrevisionens granskning och har fortsatt att utvecklas efter rapportens publicering. Granskningen mottogs positivt av de granskade myndigheterna och av regeringen.

Regeringen har redovisat åtgärder som omfattas av Riksrevisionens rekommendationer. Redovisningen visar att materielredovisningen har utvecklats. Samtidigt finns indikationer på fortsatt utvecklingspotential för redovisningen, bland annat regeringens hantering av de förslag som lämnades i betänkandet *Investeringsplanering för försvarsmateriel samt av ESV*.

Försvarsmyndigheterna har på olika sätt arbetat för att öka leveranssäkerheten. Samtidigt finns utmaningar på området, bland annat eftersom förseningarna av ny materiel har ökat under senare år.

¹⁷² I regleringsbrevet till Försvarsmakten för budgetåret 2011 (punkt 29) framgår att Försvarsmakten gavs i uppdrag att ge förslag på en förbättrad redovisning från myndigheten till regeringen. I regleringsbrevet för 2012 (punkt 15) finns krav på redovisning av myndighetens investeringsplaner för materieförsörjning under aktuell planeringsperiod.

¹⁷³ Prop. 2014/2015:1, utg. omr. 6, s. 43.

Myndigheternas redovisning till regeringen tar fasta på information om leveranssäkerhet och leveransernas koppling till behoven vid Försvarmaktens operativa verksamhet. Vidare kvarstår den strategiska utgångspunkten att i största möjliga mån undvika nya utvecklingsprojekt i internationellt samarbete och hellre söka andra alternativ med lägre projektrisker, främst genom anskaffning av färdig, standardiserad och beprövad materiel på marknaden för försvarsmateriel eller genom vidmakthållning och modifiering av befintlig materiel.

3 Behandlingen av den årliga revisionens revisionsberättelser med modifierade uttalanden

Riksrevisionen granskar årligen drygt 240 myndigheters årsredovisningar. Den årliga revisionen har till syfte att bedöma om årsredovisningarna ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av myndigheternas finansiella ställning och av deras resultat och finansiering för året enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, instruktion, regleringsbrev och övriga beslut för myndigheterna. Granskningen av årsredovisningen avser också normalt om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut.¹⁷⁴ Efter varje räkenskapsår avslutas Riksrevisionens granskning med en revisionsberättelse. Den övervägande delen av årsredovisningarna är i alla väsentliga avseenden rättvisande.

Antalet modifierade revisionsberättelser har de senaste fem åren varierat mellan två och tolv per år.¹⁷⁵ De modifierade revisionsberättelserna kan utgöras av *uttalande med reservation*, *uttalande med avvikande mening* respektive *avstå från att uttala sig*.¹⁷⁶

Uttalande med reservation används när revisorn drar slutsatsen att det finns väsentliga fel men att dessa inte är genomgripande för årsredovisningen. Uttalande med reservation används också om revisorn inte kunnat inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis men drar slutsatsen att möjliga fel inte är genomgripande.

Uttalande med avvikande mening används om revisorn drar slutsatsen att det finns väsentliga fel som är genomgripande och att årsredovisningen därigenom inte ger en rättvisande bild.

Avstå från att uttala sig används om revisorn inte kunnat inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis och revisorn bedömer att möjliga effekter av oupptäckta fel kan vara både väsentliga och genomgripande. Detta kan vara fallet om myndigheten inte anger vilket ramverk för finansiell rapportering

¹⁷⁴ 3 och 5 §§ lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Granskningen av årsredovisningarna för staten, Regeringskansliet, Kungliga Slottsstaten och Kungliga Djurgårdens förvaltning ska inte omfatta ledningens förvaltning.

¹⁷⁵ Riksrevisionens uppföljningsrapporter år 2010–2014.

¹⁷⁶ Det bör noteras att *avstå från att uttala sig* också är ett uttalande.

som används när myndigheten upprättar sin redovisning. Revisorn har då inga kriterier för hur redovisningen ska vara upprättad att granska mot.

I revisionsberättelserna för räkenskapsåret 2013 har det lämnats sex modifieringar med reservation och två med att avstå från att uttala sig. I denna uppföljningsrapport har dessa åtta modifieringar följts upp.

3.1 Underlag för uppföljningen

Riksrevisionen lämnar revisionsberättelser till regeringen och i vissa fall till riksdagen.¹⁷⁷ Den granskade myndigheten får en kopia. När en myndighet under regeringen får en modifierad revisionsberättelse ska myndigheten inom en månad redovisa sina åtgärder för regeringen.¹⁷⁸ Därefter ska regeringen till riksdagen redovisa sina och myndighetens planerade eller vidtagna åtgärder. En sådan redovisning lämnar regeringen i budgetpropositionen under respektive utgifts- och politikområde. I årsredovisningen för staten återger regeringen normalt vilka myndigheter som fått en modifierad revisionsberättelse och vad modifieringen avser.

En modifierad revisionsberättelse kompletteras normalt med en revisionsrapport som Riksrevisionen lämnar till myndighetens ledning. En kopia av rapporten lämnas för kännedom till regeringen. Revisionsrapporten innehåller normalt rekommendationer. I rapporten uttrycker Riksrevisionen också önskemål om att myndigheten ska redovisa sina åtgärder till Riksrevisionen.

Den ovan beskrivna rapporteringen utgör underlag för den uppföljning som redovisas i detta kapitel.

I den årliga revisionens verksamhet ingår en löpande uppföljning av tidigare identifierade brister. Riksrevisionens årliga revision genomför ett inledande uppföljnings- och planeringsarbete inför varje verksamhetsår. Detta arbete omfattar bland annat en riskanalys. Om en myndighet fått en modifierad revisionsberättelse utgör den en viktig del av underlaget.

Riksrevisionens årliga revision ska arbeta förebyggande. Eventuella fel och brister ska kommuniceras med de berörda så snart som möjligt så att de kan åtgärdas innan årsredovisningen beslutas. Detta förebyggande arbete, i kombination med att de statliga myndigheterna överlag har hög kvalitet i årsredovisningarna, gör att antalet modifierade revisionsberättelser normalt är lågt.

¹⁷⁷ 10 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Revisionsberättelsen som avser Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond ska lämnas till riksdagen.

¹⁷⁸ 28 § myndighetsförordningen (2007:515).

3.2 Regeringens och myndigheternas behandling av modifierade revisionsberättelser

Riksrevisionens årliga revision har granskat drygt 240 myndigheters årsredovisningar för 2013. Revisionen avsåg verksamhetsåret 2013 och resulterade i att sex myndigheter fick revisionsberättelse med modifieringen *reservation* och två myndigheter fick revisionsberättelse med modifieringen *avstå från att uttala sig*. I det här avsnittet redogörs för innebörden av dessa modifieringar samt för kommentarer och åtgärder från regeringen och de berörda myndigheterna med anledning av uttalandena i revisionsberättelserna.

3.2.1 Kammarkollegiets förvaltning av Allmänna arvsfonden (*Avstå från att uttala sig*)

Avsaknad av ramverk för finansiell rapportering

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Enligt lag om Allmänna arvsfonden skall redovisning för förvaltningen av Allmänna arvsfonden som avser det senaste avslutade räkenskapsåret lämnas. Det framgår dock inte i lag om Allmänna arvsfonden eller förordning (SFS 2004:484) om Allmänna arvsfonden vad den redovisning för förvaltning som Kammarkollegiet lämnar skall innehålla eller vilket ramverk för finansiell rapportering som skall tillämpas vid upprättande av redovisningen. En revision enligt ISSAI¹⁷⁹ för finansiell revision kräver att redovisningen är upprättad i enlighet med tillämpligt ramverk för finansiell rapportering avsett att ge en rättvisande bild. Det är således inte möjligt att bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande.

Åtgärder

Under hösten 2014 har förordningen om Allmänna arvsfonden kompletterats med en paragraf (11 b §) som säger att den redovisning som föreskrivs i lagen om Allmänna arvsfonden ska innefatta en balansräkning, en resultaträkning och noter upprättade i enlighet med årsredovisningslagen (1995:1554).

3.2.2 Avvecklingsmyndigheten för Myndigheten för utländska investeringar i Sverige m.m. (*Reservation*)

Otillåtet anslagsöverskridande

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Avvecklingsmyndigheten för Myndigheten för utländska investeringar i Sverige m.m. redovisar ett otillåtet anslagsöverskridande på anslag UO 24:2:4 anslagspost 2 med 32 579 tkr. Överskridandet beror på ett bokfört förväntat återkravsanspråk avseende projekt som finansierats med medel från EU:s regionala strukturfonder och som

¹⁷⁹ International Standards of Supreme Audit Institutions.

Myndigheten för utländska investeringar i Sverige intäktsfört under perioden 2008–2012.

Åtgärder

Avvecklingsmyndigheten för Myndigheten för utländska investeringar i Sverige m.m. (AISA) avvecklades den 31 december 2013. Kammarkollegiet har under 2014 utfört kvarvarande administrativa avvecklingsfrågor avseende AISA. Kammarkollegiet har av AISA fått det underlag som behövs för en korrekt slutreglering av anslagsöverskridandet.

3.2.3 Länsstyrelsen i Östergötlands län (Reservation)

För sent inlämnad årsredovisning

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Årsredovisningen för Länsstyrelsen i Östergötlands län har lämnats till regeringen för sent. Årsredovisningen kom in till regeringen den 20 mars 2014. Enligt 2 kap 1 § förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten senast den 22 februari lämna en årsredovisning till regeringen.

Åtgärder

En bättre process för framtagande av årsredovisningen har implementerats.

3.2.4 Nämnden för hemslöjdsfrågor (Avstå från att uttala sig)

Undantag från obligatoriska delar av årsredovisningen

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Riksrevisionen vill fästa uppmärksamheten på sid 33 och 34 i årsredovisningen som beskriver att Nämnden för hemslöjdsfrågor har undantag från att lämna resultaträkning och balansräkning i årsredovisningen samt att nämndens anslag disponeras och redovisas av annan myndighet.

Eftersom regleringsbrev Ku 2012/1898/RFS ger undantag från obligatoriska delar av en årsredovisning som behövs för att ge en rättvisande bild av nämndens finansiella ställning, resultat och finansiering i enlighet med förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, saknas grund för att göra ett uttalande om den rättvisande bilden.

Åtgärder

Från och med verksamhetsåret 2015 undantas Nämnden för hemslöjdsfrågor från bestämmelserna i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag avseende att lämna årsredovisning. Nämnden ska enbart lämna en verksamhetsredogörelse, vilken inte kommer att revideras av Riksrevisionen.

3.2.5 Regionala etikprövningsnämnden i Lund (Reservation)

För sent inlämnad årsredovisning

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Beslutad och undertecknad årsredovisning kom in till regeringen den 19 mars 2014. Enligt 2 kap. 1 § förordningen (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten senast den 22 februari lämna en årsredovisning till regeringen. Årsredovisningen för Regionala Etikprövningsnämnden i Lund har därmed lämnats för sent.

Åtgärder

Åtgärder har vidtagits av nämnden för att förbättra kännedomen om aktuellt regelverk.

3.2.6 Rymdstyrelsen (Reservation)

Felaktigt finansierade bidragsutbetalningar

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Rymdstyrelsen har under 2013 felaktigt finansierat bidragsutbetalningar om 778 tkr genom att avräkna anslag UO 16 3:6 ap. 1 Avgifter till internationella organisationer. Bidragsutbetalningarna skulle ha finansierats med medel som Rymdstyrelsen erhållit från andra statliga myndigheter. Korrigering av den felaktiga anslagsavräkningen har gjorts i årsredovisningen genom att utgifterna på ovan nämnda anslag minskats. Motsvarande korrigering har inte kunnat göras i statsredovisningssystemet Hermes per 2013-12-31. Detta medför att årets utgående överföringsbelopp i anslagsredovisningen är 778 tkr högre än vad som redovisats i Hermes och därmed är anslagsutnyttjandet för högt med motsvarande belopp.

För sent inlämnad årsredovisning

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Enligt 2 kap. 1 § förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheter senast den 22 februari lämna en årsredovisning till regeringen. Rymdstyrelsens årsredovisning för 2013 lämnades till regeringen den 19 mars 2014 och har därmed inkommit för sent.

Åtgärder

Rymdstyrelsen har gjort ändringar när det gäller redovisningen av bidrag från andra myndigheter och kommer inför årsredovisningen 2014 att förbättra de kvalitetssäkrande rutinerna.

3.2.7 Svenska institutet (Reservation)

Överskridande av bemyndiganderam

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Svenska Institutet har överskridit sina befogenheter genom att ingå åtaganden till ett högre belopp än vad regeringen beslutat om för två anslagsposter. Bemyndiganderamen för anslag UO 5:1:1 ap. 2.4 (Östersjösamarbete) har överskridits med 20 208 tkr och för anslag UO7:1:1 ap. 11.3 (Ledarskapsprogram och utbytesprogram för unga ledare) med 891 tkr.

Åtgärder

Svenska institutet ska förbättra sin redovisning och uppföljning av bemyndiganderamarna och bedriva ett kontinuerligt arbete för att stärka den interna styrningen och kontrollen.

3.2.8 Universitets- och högskolerådet (Reservation)

Felaktig redovisning av avgiftsintäkter

Grund för uttalandet enligt revisionsberättelsen: Universitets- och högskolerådet har inte bruttoredovisat avgiftsintäkter för högskoleprovet mot anslag UO 16 2:2 ap. 1 i enlighet med villkoren för avgiftsbelagd verksamhet i regleringsbrevet för 2013. Avgiftsintäkter för högskoleprovet uppgår till 22 142 tkr och kostnader till 20 537 tkr. Utgifter och inkomster på anslaget är felaktigt redovisade vilket även påverkar utgående överföringsbelopp i anslagsredovisningen (1 605 tkr för lågt redovisad), intäkt av anslag (1 605 tkr för högt redovisad), avräkning med statsverket med tillhörande not (1 605 tkr för högt redovisad) samt årets kapitalförändring (1 605 tkr för högt redovisad).

Åtgärder

Universitets- och högskolerådet har i samband med delårsrapporten för 2014 ändrat redovisningen av högskoleprovet så att den överensstämmer med villkoren i regleringsbrevet.

4 Uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen

I detta kapitel redovisas resultatet från uppföljningen av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen. Dessa rapporter har varit föremål för översiktlig uppföljning (basuppföljning).

I de följande avsnitten, som är sorterade efter riksdagens utskott i bokstavsordning, presenteras de översiktliga uppföljningarna per granskningsrapport. I avsnitten beskrivs vad granskningarna visade samt vilka åtgärder som regeringen och övriga granskade organisationer har vidtagit eller aviserat. Utgångspunkten för uppföljningen är regeringens redovisning av vidtagna respektive aviserade åtgärder i de särskilda skrivelserna och i annan dokumentation. Vidare framgår regeringens skrivelse till riksdagen med anledning av rapporten och i förekommande fall det behandlande utskottets betänkande med anledning av skrivelsen. I tabellerna på de följande sidorna finns en förteckning över de granskningsrapporter som behandlas i kapitlet. Av tabellerna framgår vilket utskott som har behandlat eller kommer att behandla granskningsrapporterna. Formellt avser riksdagens behandling regeringens skrivelse med anledning av granskningsrapporten.

Granskningsrapporter som regeringen har behandlat i skrivelser 2012–2013

Rapportnr	Rapporttitel	Utskott	Sida
RiR 2012:11	Den nordiska stridsgruppen – Nordic Battlegroup 2011	FöU	96
RiR 2012:12	Tandvårdsreformen 2008 – når den alla?	SoU	126
RiR 2012:13	Skattekontroll av företag – urval, volymutveckling och uppföljning	SkU	118
RiR 2012:14	Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet?	TU	132
RiR 2012:15	Staten på spelmarknaden – når man målen?	KrU	106
RiR 2012:16	Vem tar ansvar? – Statens tillsyn av information på tjänstepensionsmarknaden	CU	86
RiR 2012:17	Godkänd? – Skolinspektionens prövningar av ansökningar från enskilda som vill bli skolhuvudmän	UbU	136
RiR 2012:18	Bemanningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband	FöU	97
RiR 2012:19	SBAB – mervärde, mångfald och konkurrens?	FiU	90
RiR 2012:20	Statens insatser inom ambulansverksamheten	SoU	127
RiR 2012:21	Statens satsningar på transportinfrastruktur – valuta för pengarna?	TU	133
RiR 2012:22	Mer att förenkla! Administration i strukturfondsprojekt	NU	114
RiR 2012:23	Början på något nytt – Etableringsförberedande insatser för asylsökande	SfU	122
RiR 2012:24	Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2013 – tydlig och transparent?	FiU	91
RiR 2012:25	Den kommunala ekonomin och hållbara offentliga finanser	FiU	92
RiR 2012:26	Etablering genom företagande – är statens stöd till företagare effektiva för utrikes födda?	AU	82
RiR 2012:27	Utsläppshandel för att begränsa klimatförändringen	MJU	110
RiR 2013:1	Svensk rymdverksamhet – en strategisk tillgång?	UbU	137
RiR 2013:2	Statliga myndigheters skydd mot korruption	KU	102
RiR 2013:3	Staten på elmarknaden – insatser för en fungerande elöverföring	NU	115
RiR 2013:4	Mer patientperspektiv i vården – är nationella riktlinjer en metod?	SoU	128

4.1 Arbetsmarknadsutskottet (AU)

- *Etablering genom företagande – är statens stöd till företagare effektiva för utrikes födda? (RiR 2012:26)*

RiR 2012:26	Etablering genom företagande – är statens stöd till företagare effektiva för utrikes födda?
Regeringen	Skr. 2012/13:146
Riksdagen	Bet. 2012/13:AU12, rskr. 2012/13:285

Riksrevisionen har granskat om det arbetsmarknadspolitiska programmet stöd till start av näringsverksamhet och Almis lånefinansiering är effektiva insatser för utrikes födda som vill starta företag.

Granskningen visar att Arbetsförmedlingens stöd till start av näringsverksamhet och Almis lån gjorde det möjligt för fler utrikes födda att starta och driva företag. Både regeringen och Arbetsförmedlingen saknade dock kunskaper om vilka effekter stödet hade för gruppen utrikes födda. Även Almis uppföljning hade brister, vilket påverkade kunskapen om omfattningen av utlåningen till utrikes födda företagare.

Granskningen visade vidare att Arbetsförmedlingens stöd hade allmänt positiva effekter på sysselsättningen men att effekten var mindre för utrikes födda. Många av dem som hade fått stöd till start av näringsverksamhet och som fortsatte att driva ett företag befann sig dessutom under gränsen för ekonomisk utsatthet. Stödet till start av näringsverksamhet var ett litet program på Arbetsförmedlingen och stödet till handläggare inom programmet hade därför prioriteras ned. Arbetsförmedlingen följde inte heller upp programdeltagarnas verksamhet i tillräcklig utsträckning och hade inte gjort några utvärderingar av sysselsättningseffekterna för utrikes födda.

När det gällde Almi visade granskningen att bolagets utlåning till utrikes födda företagare hade fördubblats sedan starten 2005 och att Almi därmed nått regeringens mål för verksamheten. Däremot gjorde brister i bolagets uppföljning att det var svårt att bedöma om lånefinansieringen var ett effektivt stöd för utrikes födda som ville starta företag.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att skaffa sig mer kunskap om hur stöden nådde fram till utrikes födda och vilken effekt stöden hade för gruppens företagande. Regeringen borde också följa upp att Almi utvecklade sin uppföljning så att den svarade mot regeringens krav i ägardirektivet. Arbetsförmedlingen rekommenderades att se till att handlingsplaner upprättades och att uppföljning gjordes för dem som fått stöd till start av näringsverksamhet. Arbetsförmedlingen borde också följa upp att handlägningsrutinerna var anpassade för de utrikes födda som fått del av stödet, sysselsättnings- och inkomsteffekter för dessa samt återrapportera resultatet till regeringen.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen i huvudsak i Riksrevisionens iakttagelser. Regeringen bedömde att det nya arbetssätt vid Arbetsförmedlingen som hade genomförts 2012 gav förutsättningar för en effektivisering av arbetet med att upprätta handlingsplaner. Arbetssättet säkerställde också att uppföljning gjordes av de insatser som vidtagits för samtliga inskrivna hos Arbetsförmedlingen, även vad gällde programmet stöd till start av näringsverksamhet. Vidare hade regeringen inlett ett arbete med att utveckla indikatorer för uppföljning av de statliga kapitalförsörjningsaktörernas insatser, däribland Almis insatser, och börjat se över ägaranvisningen för Almi.

Arbetsmarknadsutskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Regeringen har i Almis ägardirektiv ställt krav på en mer utvecklad uppföljning. Bland annat ska Almi redovisa antalet inkomna låneansökningar.

Inom Arbetsförmedlingen pågår ett arbete med att utveckla uppföljningen vad avser stöd till start av företag.

4.2 Civilutskottet (CU)

- *Vem tar ansvar? – Statens tillsyn av information på tjänstepensionsmarknaden (RiR 2012:16)*

RiR 2012:16	Vem tar ansvar? – Statens tillsyn av information på tjänstepensionsmarknaden
Regeringen	Skr. 2012/13:91
Riksdagen	Bet. 2012/13:CU18, rskr. 2012/13:271

Riksrevisionen har granskat effektiviteten i Finansinspektionens och Konsumentverkets tillsyn över tjänstepensionsmarknaden.

Granskningen visade att i de överenskommelser om kollektivavtalad tjänstepension som slutits mellan arbetsmarknadens parter hade inte krav ställts på de livförsäkringsbolag som levererar tjänstepensionen att informera konsumenterna om grunderna för vad som påverkar utbetalningarna. Konsumenterna hade därför inte fått tillräcklig och anpassad information om väsentliga antaganden som ligger till grund för utbetalningarna av tjänstepension. Finansinspektionen och Konsumentverket hade inte inriktat sin finansiella tillsyn mot att åtgärda brister i informationen på den kollektivavtalade tjänstepensionsmarknaden. Det av regeringen prioriterade arbetet med förbättrad information i finansiella frågor avspeglades därmed inte i myndigheternas arbete med tillsyn på tjänstepensionsmarknaden.

Regeringen rekommenderades att vidta åtgärder för att Finansinspektionen och Konsumentverket skulle ta sitt tillsynsansvar på tjänstepensionsområdet. Finansinspektionen rekommenderades att öka tillsynen av livförsäkringsföretagens information på tjänstepensionsområdet, att konkretisera målsättningen med tillsynen av konsumentinformation och att tydliggöra roll- och ansvarsfördelningen för hur arbetet ska bedrivas. Finansinspektionen borde också utveckla samarbetet med Konsumenternas försäkringsbyrå så att konsumentproblem snabbare kunde åtgärdas.

Konsumentverket rekommenderades att vidta eller föreslå åtgärder för att stärka konsumenternas ställning på det kollektivavtalade tjänstepensionsområdet samt att använda de metodverktyg som tagits fram för att analysera problem på tjänstepensionsmarknaden och vidta åtgärder baserat på analyserna.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten angav regeringen att den hade höjt Finansinspektionens och Konsumentverkets anslag för 2013, bland annat för att tillsynen skulle kunna stärkas. När det gäller Finansinspektionen var regeringens avsikt att öka anslaget åren 2012–2014, vilket också har skett. Regeringen har också i regleringsbrevet för 2013 för Finansinspektionen, Konsumentverket och Pensionsmyndigheten infört likalydande återrporteringskrav innebärande att myndigheterna ska samverka för ett ökat konsumentskydd på pensionsområdet.

Regeringen angav också i Finansinspektionens regleringsbrev för 2013 att inspektionen har som mål att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning. Finansinspektionen ska åiterrapportera till regeringen hur inspektionen har arbetat för att bidra till målet.

Regeringen gav under 2011 en särskild utredare i uppdrag att se över hur konsumentstödet kunde bli mer ändamålsenligt, effektivt och likvärdigt för alla konsumenter i landet. Ett utredningsbetänkande, *Konsumenten i centrum – ett framtida konsumentstöd* (SOU 2012:43), överlämnades i juni 2012. I december 2012 tillsatte regeringen en utredning som skulle föreslå åtgärder för att förbättra konsumenternas ställning vid finansiell rådgivning. Ett utredningsbetänkande, *Det måste gå att lita på konsumentskyddet* (SOU 2014:4) överlämnades till regeringen i början av 2014. Båda betänkningarna innehöll förslag som i viss mån var relevanta för Riksrevisionens granskning. Enligt budgetpropositionerna för 2014 respektive 2015 har utredningarna remissbehandlats och remissvaren finns att tillgå i Justitiedepartementet.

Enligt budgetpropositionen för 2014 har regeringen i syfte att förbättra informationen från de finansiella företagen till konsumenterna gett Finansinspektionen i uppdrag att arbeta för en branschstandard avseende ökad transparens och jämförbarhet på pensionsområdet. Uppdraget inkluderade dock inte tjänstepensionsområdet. Finansinspektionen redovisade uppdraget i oktober 2014.

Enligt regeringens skrivelse med anledning av granskningsrapporten hade Finansinspektionen för avsikt att lägga mer kraft på konsumentinformationen de närmaste åren. Vidare framgick att myndigheten genom dialog fått livförsäkringsbolagen att ändra sin information till att bli mer neutral.

Enligt årsredovisningen för 2013 genomförde Finansinspektionen en kartläggning med anledning av Riksrevisionens rapport som inriktades på pensionsplanerna SAF/LO och ITP för privatanställda. Kartläggningen visade att Finansinspektionens bestämmelser för information om livförsäkring i stort efterföljdes.

När det gäller arbetet med finansiell folkbildning åiterrapporterar Finansinspektionen i årsredovisningen för 2013 om insatser som gjorts i samverkan med myndigheter, företag och organisationer via det nationella nätverket Gilla Din Ekonomi. Insatserna har ökat i omfattning åren 2011–2013.

Konsumentverket angav i regeringens skrivelse med anledning av granskningsrapporten att verket påbörjat en granskning av tjänstepensionsmarknaden. Granskningen omfattade 18 livförsäkringsbolags förköpsinformation, marknadsföring och avtalsvillkor. I detta arbete har verket fortlöpande haft kontakt med Finansinspektionen för informationsutbyte.

4.3 Finansutskottet (FiU)

- *SBAB – mervärde, mångfald och konkurrens? (RiR 2012:19)*
- *Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2013 – tydlig och transparent? (RiR 2012:24)*
- *Den kommunala ekonomin och hållbara offentliga finanser (RiR 2012:25)*

RiR 2012:19	SBAB – Mervärde, mångfald och konkurrens?
Regeringen	Skr. 2012/13:119
Riksdagen	Bet. 2012/13:FiU38, rskr. 2012/13:267

Riksrevisionen har granskat effektiviteten i och uppfyllelsen av målen för SBAB. Enligt riksdagsbeslut ska SBAB vara värdeskapande och därutöver bidra till mångfald och konkurrens på bolånemarknaden. Staten ska dessutom bidra till en sunt fungerande kreditmarknad. Granskningen inriktades därför särskilt på regeringens styrning av företaget och om regeringen i sin styrning tagit hänsyn till om SBAB genom sitt agerande på bolånemarknaden hade påverkat risken för ökade makroekonomiska obalanser.

Granskningen visade att SBAB hade levt upp till det avkastningskrav som regeringen satt för bolaget men att kravet varit lågt och sjunkande över åren. Avkastningskravet var lägre än storbankernas och i förhållande till övriga statliga bolag bland de lägsta. Värdeökningen på bolaget hade dessutom varit begränsad. Bolaget hade därutöver inte följt sin utdelningspolicy om att en tredjedel av vinsten ska delas ut till ägaren. Sedan 2005 hade ingen utdelning skett med hänvisning till behovet att öka det egna kapitalet.

Granskningen visade också att bolaget hade bidragit till bolånemarknadens funktionssätt, men att denna effekt minskat över tid och att varken regeringen eller bolaget beaktat risker för den ekonomiska utvecklingen som en ökad utlåning till hushållen kunnat bidra till. Vidare visade granskningen att den ägarklausul som fanns i SBAB:s obligationsprogram hade försämrat försäljningsmöjligheten av bolaget.

Riksrevisionen rekommenderade bland annat regeringen att rapportera till riksdagen på vilket sätt SBAB bidrar till mångfalden och konkurrensen på bolånemarknaden, att utvärdera de risker som ägarklausulen medför och att utreda ett nytt avkastningskrav och förtydliga utdelningsprincipen.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen i vissa delar av rapportens slutsatser men ansåg inte att SBAB hade haft något uppdrag att bidra till mångfald och konkurrens på bolånemarknaden. Finansutskottet ställde sig bakom detta påstående men två utskottsledamöter reserverade sig och ansåg att tidigare uttalanden var svåra att tolka på annat sätt än att SBAB har ett samhällsuppdrag, även om det inte framgick av styrdokumentet. Regeringen instämde även i granskningens slutsats att ägarklausulen i SBAB:s utlåningsprogram utgör en risk vid en eventuell försäljning och avsåg att utvärdera denna risk.

Vid bolagsstämman 2013 beslutades det om nya mål för SBAB rörande kapitalstrukturen, avkastningskrav och utdelningspolicy, i linje med Riksrevisionens rekommendationer.

RiR 2012:24	Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2013 – tydlig och transparent?
Regeringen	Skr. 2012/13:137
Riksdagen	Bet. 2012/13:FiU20, rskr. 2012/13:300

Riksrevisionen har granskat transparensen och tydligheten i regeringens redovisning av finanspolitiken i budgetpropositionen för 2013. Granskningen inriktades på redovisningen av finanspolitikens konjunkturer och budgeteffekter samt på redovisningen av regeringens syn på Europeiska kommissionens rekommendation om ökad stabilitet på bostads- och bolånemarknaden.

Vad avser redovisningen av finanspolitikens konjunkturer visade granskningen att stora skillnader i förhållande till den ekonomiska vårpropositionen inte kommenterades av regeringen. Tolkningen av skillnaderna försvårades av att redovisningen av posten "Övrigt" i tabellen *Indikatorer för impuls på efterfrågan* var summarisk. Granskningen visade vidare att regeringen hade utvecklat sin redovisning av budgeteffekter.

Granskningen visade också att redovisningen enligt Europeiska kommissionens rekommendationer utgick från finansiell stabilitet, utan att uppmärksamma att en korrigerande av obalanserna kan ha effekter på tillväxt och sysselsättning utan att hota den finansiella stabiliteten.

Regeringen rekommenderades att förklara stora skillnader i bedömningen av finanspolitikens konjunkturer mellan budgetpropositionen och vårpropositionen, att i kvantitativa termer redovisa effekterna av att offentliga inkomster har en starkare koppling till tillväxten än utgifter samt att förtydliga innebörden av den ospecificerade posten "Övrigt".

Regeringen borde också ytterligare tydliggöra sambanden mellan olika delar av budgeten genom bättre hänvisningar samt öka jämförbarheten mellan tabeller genom att använda samma enheter vid redovisning av samma uppgifter i olika tabeller.

Regeringen rekommenderades också att närmare analysera och att tydligare redovisa de svenska makroekonomiska obalanser och sammankopplade risker som Europeiska kommissionen identifierat.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten angav regeringen sin avsikt att fördjupa redovisningen av det finansiella och strukturella sparandets konjunktoreffekter, men utan att dela upp den ovan nämnda posten "Övrigt". Vidare avsåg regeringen att förtydliga redovisningen i budgetpropositionen vad avser hänvisningar mellan olika avsnitt och tabeller liksom utformningen av tabeller.

Regeringen konstaterade att Europeiska kommissionens rekommendation inte är bindande och att regeringen enligt den ordning som råder huvudsakligen redovisar sin syn på rekommendationerna i annat sammanhang.

Regeringen påpekade vidare att den behandlar Europeiska kommissionens rekommendationer på flera olika platser i budgeten.

I senare budgetpropositioner har regeringen i viss mån utvecklat beskrivningen av posten "Övrigt". I redovisningen av sin syn på Europeiska kommissionens rekommendationer framhåller regeringen i budgetpropositionen för 2015 åter att dessa inte är bindande och att information om regeringens bedömningar framgår på andra platser i propositionen. Hänvisningar i texten mellan budgetens olika avsnitt har utvecklats.

RiR 2012:25	Den kommunala ekonomin och hållbara offentliga finanser
Regeringen	Skr. 2012/13:127
Riksdagen	Bet. 2012/13:FiU20, rskr. 2012/13:300

Riksrevisionen har granskat om regeringen har identifierat och analyserat kommunsektorns långsiktiga finansieringsproblem.

Granskningen visade att regeringens rapportering till riksdagen av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet saknade en kommunal dimension. Av beräkningsunderlagen till regeringens långsiktskalkyler kunde Riksrevisionen härleda potentiella kommunala obalanser som inte redovisats till riksdagen. Regeringens långsiktskalkyler förutsätter att kommunsektorn på sikt klarar sitt balanskrav tack vare omfattande tillskott av statsbidrag, vilket inte heller redovisats till riksdagen.

Granskningen visade också att höjda kommunalskatter – som skulle kunna bli fallet vid osäkerhet om framtida tillskott av statsbidrag – kan leda till att skattebaserna långsiktigt urholkas via anpassning av arbetsutbudet. En stor del av framtida kostnader förknippade med kommunala skattehöjningar kommer enligt granskningen att bäras av staten.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att presentera en bedömning av kommunsektorns finanser på lång sikt i anslutning till den ekonomiska

vårpropositionen. Vidare rekommenderades regeringen att tydliggöra de antaganden kring den kommunala ekonomin som görs i samband med långsiktscalkylerna för den offentliga sektorn samt tydliggöra effekterna på de offentliga finanserna av olika handlingsalternativ för att lösa de långsiktiga finansieringsproblemen.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen i delar av det Riksrevisionen framhållit avseende behovet av mer information i redovisningen av de långsiktiga kalkylerna. Regeringen avsåg att fortsättningsvis tydligare redovisa antaganden och förutsättningar i dessa kalkyler samt tydliggöra hur utgifterna för olika typer av välfärdstjänster kommer att utvecklas. Däremot ansåg regeringen att beräkningarna av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet även fortsättningsvis bör redovisas för den offentliga sektorn som helhet, och inte för de olika delsektorerna.

Sedan 2012 gör regeringen ett antal förtydliganden om långsiktscalkylerna i de ekonomiska vårpropositionerna, bland annat att staten har det övergripande ansvaret för finansieringen av den skattefinansierade välfärden. Det framgår också tydligt att statsbidragen till kommunerna därför anpassas i kalkylen så att det kommunala balanskravet och kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning uppfylls. Regeringen redovisar dock inte några bedömningar av kommunsektorns långsiktiga finanser enligt Riksrevisionens rekommendation.

4.4 Försvarsutskottet (FöU)

- *Den nordiska stridsgruppen – Nordic Battlegroup 2011 (RiR 2012:11)*
- *Bemanningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband (RiR 2012:18)*

RiR 2012:11	Den nordiska stridsgruppen – Nordic Battlegroup 2011
Regeringen	Skr. 2012/13:42
Riksdagen	Bet. 2012/13:FöU5, rskr. 2012/13:192

Riksrevisionen har granskat uppbyggnaden av den andra nordiska stridsgruppen 2011 (Nordic Battlegroup 2011 – NBG11). Syftet med granskningen var att bedöma om erfarenheterna från produktionen av den första nordiska stridsgruppen 2008 (NBG08), hade omsatts i regeringens styrning och i Försvarmaktens produktion av tillfälligt sammansatta förband.

Granskningen visade att produktionen av NBG11 hade fungerat bättre än produktionen av NBG08. NBG11 anmälde utan begränsningar till EU och Riksrevisionen fann inte någon grund att ifrågasätta detta. Försvarmakten hade tagit tillvara erfarenheter från NBG08 men vissa brister kvarstod. Samordningen inom Försvarmakten var svag, vilket medförde att Försvarmakten inte lyckades få fram styrande dokument i tid. Detta fick negativa följd effekter för bland annat materieförsörjningen till stridsgruppen samt utbildning och övning. Vidare tog Försvarmakten risker i planeringen när man planerade för materiel med knapp tillgång, som till exempel fordon. Kostnadsredovisningen av NBG11 var också bristfällig och sammanställdes manuellt eftersom systemstöd saknades.

Granskningen visade vidare att regeringen hade skärpt styrningen i och med den ram för det svenska bidraget som fastställdes till 1 600 svenskar. Styrningen skedde dock sent i förhållande till uppbyggnaden av stridsgruppen. Bland annat försenades förhandlingen om truppbidrag med de övriga ingående länderna. Regeringens återrapportering till riksdagen hade i huvudsak varit rättvisande men den kunde förbättras.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att skapa bättre överrensstämmelse i tiden mellan regeringens styrning och Försvarmaktens produktion samt att se över möjligheterna att korta ledtiderna för förhandlingarna om truppbidrag med övriga ingående länder. Regeringen rekommenderades också att se över kraven på Försvarmaktens återrapportering av försvarets snabbinsatsförmåga och vidareutveckla återrapportering till riksdagen om hur stridsgrupperna bidrar till reformeringen och utvecklingen av Försvarmakten.

Riksrevisionen rekommenderade Försvarmakten att utveckla samordningen av och arbetssättet för utformningen och produktionen av sammansatta förband. Försvarmakten rekommenderades också att, i samband med uppbyggnaden av kommande stridsgrupper, tidigt analysera risker i materielslag där tillgången är begränsad. Därutöver rekommenderades Försvarmakten att utveckla systemstödet för att skapa bättre förutsättningar att planera och följa upp tillfälligt sammansatta förband.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten redovisade regeringen åtgärder som hade vidtagits av Försvarmakten och regeringen sedan granskningen genomfördes. Regeringen bedömde att förutsättningarna för produktionen av den nordiska stridsgruppen hade förbättras i takt med genomförandet av försvarsreformen, särskilt genom Försvarmaktens nya personalförsörjningssystem och de stående förband som införts med den av riksdagen beslutade insatsorganisation 2014. Beträffande regeringens återrapportering till riksdagen hänvisade regeringen till skrivelsen *Redogörelse för svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen 2011* (skr. 2010/11:27) och propositionen *Den nordiska stridsgruppen 2015* (prop. 2011/12:84) samt budgetpropositionerna för 2012 och 2013.

Försvarmakten hade, enligt skrivelsen, omfördelat ansvaret för samordningen och utformningen av tillfälligt sammansatta förband till Försvarmaktens högkvarters ledningsstab och arbetssättet för att producera tillfälligt sammansatta förband hade vidareutvecklats genom nya samordningsformer och koordineringsmöten.

Vid tidpunkten för skrivelsen hade riksdagen beslutat om en tredje nordisk stridsgrupp (NBG15) som skulle stå i beredskap första halvåret 2015. För att underlätta produktionen av NBG15 avsåg Försvarmakten att sätta samman styrkan med tillgängliga delar ur insatsorganisation 2014. Försvarmakten avsåg även att efterlikna den förbandssammansättning som gällde för NBG11. För att säkerställa tillförlitlig information om försvarsmateriel med mera avsåg Försvarmakten att fullfölja införandet av det nya ekonomi- och ledningssystemet PRIO steg 5 och 6. Försvarmakten hade också inlett en översyn av hur system PRIO skulle kunna hanteras gentemot förband i NBG15.

Riksrevisionen har inte granskat produktionen av NBG15 men bedömde i samband med granskningen *Försvaret – en utmaning för staten* (RIR 2014:8, slutrapporten i granskningsstrategin *Försvarets förmåga*), att produktionen av tillfälligt sammansatta förband förbättrats ytterligare.

RiR 2012:18	Bemanningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband
Regeringen	Skr. 2012/13:97
Riksdagen	Bet. 2012/13:FöU9, rskr. 2012/13:246

Riksrevisionen har granskat Försvarmaktens bemanning av marinens och flygvapnets stående insatsförband. Granskningen omfattade de insatsförband och ledningsstaber inom marinen och flygvapnet som löser beredskapsuppgifter.

Granskningen visade att Försvarmakten inte hade en tillräckligt robust bemanning av de stående insatsförbanden inom marinen och flygvapnet. Det fanns allvarliga brister som påverkade verksamheten och begränsade förbandens tillgänglighet och förmåga. Bemanningen varierade starkt vid marinens och flygvapnets insatsförband samt vid ledningsstaberna vid Försvarmaktens högkvarter. Försvarmakten hade även problem att bemanna vissa nyckelkompetenser. I en del fall var bemanningen nere på kritiska nivåer och bortfall av personal kunde inte alltid kompenseras.

Granskningen visade också att regeringen hade styrt mot en ökad tillgänglighet och förbättrat förutsättningarna för robust bemanning. Trots detta kvarstod bristerna. Vidare visade granskningen att riksdagen inte hade fått en helt rättvisande samlad återrapporering som underlag för sitt beslutsfattande.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att utveckla den öppna återrapporeringen om insatsförbanden, särskilt med hänsyn till bemanningen. Försvarmakten rekommenderades att prioritera att bemanna de stående förbanden fullt ut i enlighet med regeringens krav. Försvarmakten borde även se över förbandens personalramar och löpande redovisa bemanningsläget för regeringen. Slutligen rekommenderades Försvarmakten att se över möjligheterna att göra den administrativa hanteringen enklare och snabbare på insatsledningens staber vid försvarmaktens högkvarter samt att utreda varför så mycket arbete utfördes utöver normal arbetstid.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten redogjorde regeringen för åtgärder som hade vidtagits av regeringen och Försvarmakten sedan granskningen genomfördes. Regeringen redogjorde också för de åtgärder som Försvarmakten vidtagit eller planerade att vidta inom ramen för ordinarie bemanningsarbete. Vidare anförde regeringen i skrivelsen att den löpande informerar riksdagen om läget i utvecklingen av insatsorganisationen i budgetpropositionen. Regeringen strävan var att denna återrapporering skulle vara så öppen som möjligt.

Försvarmakten planerade, enligt skrivelsen, ett arbete med att definiera begreppet kritiska kompetenser och ta fram riktlinjer för detta med anledning av Riksrevisionens granskning. Inom ramen för Försvarmaktens ordinarie bemanningsarbete hade också frågan om fartygsbesättningar övervägts vid ett flertal tillfällen. Det hade varit en medveten prioritering att ha flera fartyg med något lägre bemanningsgrad, snarare än ett fåtal fartyg med hög bemanning. Försvarmakten konstaterade dock att det kunde finnas behov att utöka vissa typer av befattningar för att bättre säkerställa tillgång på kompetens som kan träda in om personal saknas. Försvarmakten arbetade

även med att löpande se över arbetsmetoder och arbetsbelastning. En översyn av Försvarets högkvarters organisation pågick och kunde komma att leda till en delvis ändrad organisation 2014. Ett alternativ som övervägdes var att renodla insatsledningen.

Riksdagen lämnade ett tillkännagivande till regeringen med anledning av en följdmotion till skrivelsen. Enligt tillkännagivandet måste regeringen garantera tillfredsställande information och insyn i frågor om bemanning och tillgänglighet av de stående insatsförbanden. I regeringens skrivelse 2013/14:75 redogjorde regeringen för hur den i en bilaga till budgetpropositionen för 2014 lämnat en särskild och fördjupad redovisning av utvecklingen av Försvarmaktens personalförsörjning. Denna redovisning var kraftigt utökad i jämförelse med tidigare år. Den utökade redovisningen återkom inte i budgetpropositionen för 2015.

I regleringsbrevet för 2015 fick Försvarmakten i uppdrag att prioritera iståndsättandet av hela krigsförband framför uppfyllnad på bredden, så att uppgifter enligt gällande försvarsplan kunde lösas. Försvarmakten fick även i uppdrag att återrapportera om personalbehovet i insatsorganisationen med tillhörande stödorganisation samt om uppfyllnadsgraden av krigsplacerad personal per krigsförband.

4.5 Konstitutionsutskottet (KU)

- *Statliga myndigheters skydd mot korruption (RiR 2013:2)*

RiR 2013:2	Statliga myndigheters skydd mot korruption
Regeringen	Skr. 2012/13:167
Riksdagen	Bet. 2013/14:KU4, rskr. 2013/14:53

Riksrevisionen har granskat hur statliga myndigheter skyddar sig mot korruption och vilka insatser regeringen har vidtagit för att stärka myndigheternas skydd.

Granskningen visade att myndigheters skydd mot korruption var otillräckligt. Många myndigheter hade inte analyserat korruptionsriskerna och saknade centrala åtgärder mot korruption. De flesta av de granskade myndigheter hade vidtagit enskilda åtgärder, som att ta fram riktlinjer och policyer mot mutor, men detta var inte tillräckligt. Det saknades riktade åtgärder mot identifierade risker och ett aktivt ledarskap.

Granskningen visade också att förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll (FISK) inte hade haft någon avgörande påverkan på myndigheternas arbete mot korruption.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att ställa krav på alla myndigheter att värdera risker för korruption. Regeringen borde också ge ett departement ansvar att följa upp hur statlig förvaltning beaktar korruptionsfrågor i syfte att ge regeringen en samlad bild av myndigheternas arbete mot korruption. Regeringen borde vidare se till att det fanns ett fungerande nätverk för diskussioner om korruption.

Riksrevisionen rekommenderade också de granskade myndigheterna att införa rutiner för anmälan om korruption och oegentligheter. Korruptionsfrågorna borde också inkluderas i alla myndigheters arbete med etik och värdegrund.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten konstaterade regeringen att förvaltningens arbete med att förebygga korruption behövde stärkas. Utgångspunkten för arbetet borde vara den breda definitionen av korruption som Riksrevisionen lagt till grund för granskningen. Åtgärderna skulle också så långt som möjligt rymmas inom gällande regelverk och organisation och vara så operativa som möjligt. Regeringen ansåg att FISK innebar att värdering av risker för korruption skulle ingå i myndigheternas riskanalys. Uppföljningen av arbetet mot korruption borde enligt regeringen bedrivas av respektive fackdepartement, inom ramen för regeringens övergripande styrning och uppföljning av myndigheterna. Utgångspunkten skulle vara att myndighetsledningarna ansvarar inför regeringen, i enlighet med myndighetsförordningen.

Regeringen angav i skrivelsen att den avsåg att ge Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att utveckla former för erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna om åtgärder mot korruption och att samordna ett nätverk mot korruption.

Det beredande utskottet förutsatte att regeringen löpande följde den statliga förvaltningens arbete med att förebygga korruption och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Regeringen bildade den så kallade Värdegrundsdelegationen i december 2012 med uppgift att bidra till de statsanställdas kunskap om och förståelse för de grundläggande värdena i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman. Arbetsgruppen bemannades våren 2013. Under 2014 har gruppen tagit fram en skrift om korruption och hur statlig förvaltning ska skydda sig mot korruption. Skriften vänder sig till myndighetschefer och chefer på alla nivåer.

ESV har under 2013 på eget initiativ anordnat två nätverksträffar med internrevisorer som bland annat har behandlat Riksrevisionens rapport om skydd mot korruption. ESV har också genomfört en konferens om intern styrning och kontroll där man bland annat diskuterade frågan om statliga myndigheters skydd mot korruption ur ett internt styr- och kontrollperspektiv.

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) publicerade 2013 en rapport om förekomsten av korruption i offentlig sektor. Under 2014 publicerade Brottsförebyggande rådet en rapport om korruption i myndighetssverige.

Regeringen gav 2014 Statskontoret i uppdrag att kartlägga de statliga myndigheternas arbete för att förebygga korruption. Statskontoret ska beskriva det arbete som sker i dag, analysera behovet av förändrade arbetssätt och lämna förslag till ytterligare åtgärder. Uppdraget ska avrapporteras till regeringen i oktober 2015. Regeringen avser att utifrån rapporten ta ställning till vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas. Uppdraget bygger på Riksrevisionens rapport om myndigheters skydd mot korruption.

4.6 Kulturutskottet (KrU)

- *Staten på spelmarknaden – när man målen? (RiR 2012:15)*

RiR 2012:15	Staten på spelmarknaden – när man målen?
Regeringen	Skr. 2012/13:52
Riksdagen	Bet. 2012/13:KrU3, rskr. 2012/13:191

Riksrevisionen har granskat om regeringen har skapat effektiva förutsättningar för att säkerställa att riksdagens mål om en sund och säker spelmarknad kan uppfyllas på ett effektivt sätt. Granskningen omfattade regeringen och det statliga bolaget Svenska Spel.

Granskningen visade att Svenska Spel inte hade tagit tillräcklig hänsyn till risken för spelberoende. Regeringen hade inte heller tillräckligt utvärderat Svenska Spels arbete med att styra efterfrågan till bolaget respektive bolagets spelansvar.

Granskningen visade vidare att kriterierna för att få tillstånd på den svenska marknaden inte var transparenta och förutsägbara. Villkoren om spelansvar och marknadsföring var oprecisa och skiljde sig delvis mellan spelformer som var lika farliga. Problem med illegala spel kvarstod och det fanns inte medel att motverka nätbaserade spelbolags inträde på marknaden. Tillräckliga förutsättningar för effektiv tillståndsgivning och tillsyn saknades därmed. Vidare rådde det skillnader i konkurrensförutsättningar mellan legala aktörer på lotterimarknaden. Detta riskerade att inte vara i enlighet med EU-fördragets kriterier för ändamålsenliga och effektiva regleringar.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att vidta åtgärder för förbättrad samverkan och sammanhållen organisation inom spelområdet. Vidare borde regeringen vidta åtgärder för att komplettera lotterilagen med bestämmelser om spelansvarsåtgärder och marknadsföring anpassade till spelens farlighetsgrad.

Regeringen borde också se över involverade myndigheters befogenheter att motverka illegal spelverksamhet och hur den nationella kontrollen kunde stärkas mot utländska intressen utan svenskt tillstånd. Vidare borde regeringen klargöra vilken huvudman som hade ansvar för behandling av spelberoende samt utvärdera och säkerställa effektiviteten i Svenska Spels spelansvarsåtgärder och kundernas användning av åtgärderna. Dessutom borde regeringen utvärdera Svenska Spels åtgärder för att styra efterfrågan till bolaget.

Riksrevisionen rekommenderade Svenska Spel att göra spelansvarsåtgärder obligatoriska, se till att bolagets marknadsföring var måttfull och restriktiv, se över produktsortimentet så att spelens farlighetsgrad fick större inverkan på arbetet med sociala skyddshänsyn och ge spelansvarsfrågor en större tyngd i bolagets beslutsfattande. Svenska Spel borde också förstärka utbildningen i spelansvar hos vissa personalkategorier som utvecklar nya produkter eller har nära kontakter med kunderna.

Efter granskningen

Riksdagen konstaterade att olika insatser hade initierats för att nå målen och lade regeringens skrivelse om granskningsrapporten till handlingarna.

Inom Regeringskansliet pågår en översyn av regelverket med syftet att minimera skadeverkningar av spel. Översynen rör bland annat automatspelslagen och lotterilagen.

Regeringen skärpte under 2013 villkoren för hur Svenska Spel och Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) får marknadsföra sina tjänster. Lotteriinspektionen har i uppdrag att analysera och åiterrapportera i vilken mån det fortfarande finns problem med illegal spelverksamhet samt att åiterrapportera åtgärder som Lotteriinspektionen vidtagit för att minimera risker för sociala skadeverkningar av spel och lotterier.

Under 2012 har Lotteriinspektionen ökat sitt fokus på frågor om åldersgränser och spelansvar samt på åtgärder för att motverka olagligt spel. Under 2013 har inspektionen inrättat en särskild funktion med fokus på skyddshänsyn och riskminimering inom spelområdet (SKRIM). Myndigheten har även lagt särskilt fokus på tillsyn av den illegala spelmarknaden genom rapporter om illegal automatspelsverksamhet och uppgjorda matcher.

På uppdrag av regeringen redovisade Socialstyrelsen 2013 en rapport med förslag för att stärka vård och behandling av spelmissbruk och spelberoende. Bland annat framhölls att otidligheter i lagstiftningen borde ses över. Inriktningen i arbetet mot spelberoende borde vara att integrera behandlingen i det ordinarie arbetet inom socialtjänsten samt hälso- och sjukvården.

På uppdrag av regeringen ska Folkhälsomyndigheten (f.d. Statens folkhälsoinstitut) kartlägga förekomsten av insatser som kan förebygga spelproblem och sammanställa det vetenskapliga stödet för deras effektivitet. Myndigheten stödjer därför bland annat forskning och utveckling av universella och selektiva preventionsmetoder.

Svenska Spel planerar en extern utvärdering av effektiviteten i bolagets olika spelansvarsåtgärder och i vilken mån dessa används av spelarna. Svenska Spel har också infört spelansvarsverktyg på Vegasmaskinerna. Vidare har Svenska Spels styrelse understrukit att spelansvarsfrågorna ska integreras ytterligare i affärsverksamheten och konkretiseras i bolagets aktiviteter.

Högsta domstolen fann i en dom att förbudet mot att i yrkesmässig verksamhet främja spel strider mot EU-rättens diskrimineringsförbud. Det innebär att Lotteriinspektionen har fortsatta svårigheter att kunna agera mot utländska spelbolag som saknar svenskt speltillstånd och som publicerar spelannonser i svensk media.

Till följd av Högsta domstolens dom har regeringen gett en utredare i uppdrag att se över och föreslå lagändringar så att utformningen av det så kallade främjandeförbudet inte ska göra åtskillnad mellan svenska och utländska lotterier. Utredaren ska även ta ställning till utformningen av straffansvar för främjande så att straffansvaret avser alla överträdelser av främjandeförbudet, oavsett om främjandet avser ett svenskt eller utländskt lotteri. Ett system med direktverkande vitesförelägganden ska också övervägas.

Europeiska kommissionen beslutade i november 2013 om ett kompletterande motiverat yttrande till Sverige. Enligt detta yttrande är lotterilagens förbud att anordna spel inte förenligt med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Regeringen har för kommissionen beskrivit det svenska regelverket såsom konsistent och förenligt med EU-rätten. Kommissionen beslutade den 16 oktober 2014 att gå vidare i ärendena och väcka talan mot Sverige inför EU-domstolen. I ett pressmeddelande anger regeringen att avsikten är att påskynda det arbete som bedrivits sedan en längre tid i syfte att hitta ett licenssystem som ska kunna införas i Sverige.

4.7 Miljö- och jordbruksutskottet (MJU)

- *Utsläppshandel för att begränsa klimatförändringarna – fungerar det? (RiR 2012:27)*

RiR 2012:27	Utsläppshandel för att begränsa klimatförändringen – fungerar det?
Regeringen	Skr. 2012/13:105
Riksdagen	Bet. 2013/14:MJU3, rskr. 2013/14:33

Riksrevisionen har i samarbete med andra nationella revisionsorgan granskat den europeiska handeln med utsläppsrätter i sju länder, inklusive Sverige. Granskningen omfattade genomförandet och tillämpningen av EU:s handelssystem för utsläppsrätter samt Kyotoprotokollets flexibla mekanismer CDM (*Clean Development Mechanism*, mekanismen för ren utveckling) samt JI (*Joint Implementation*, gemensamt utförande).

Syftet med samarbetet var att undersöka tillförlitligheten, stabiliteten och effektiviteten hos EU:s utsläppshandelssystem och de projektbaserade mekanismerna enligt Kyotoprotokollet.

Granskningen genomfördes inom ramen för Riksrevisionens granskningsstrategi *Hållbar utveckling – Klimat*, som avslutades i december 2013 med en slutrapport. Den byggde framför allt på följande granskningsrapporter:

- *Vad är Sveriges utsläppsrätter värda? – Hanteringen och rapporteringen av Sveriges Kyotoenheter (RiR 2009:21)*
- *Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8)*
- *Klimatrelaterade skatter – Vem betalar? (RiR 2012:1)*

Granskningen visade att regeringarna i de granskade länderna hade tillämpat EU:s utsläppshandelssystem i enlighet med gällande EU-lagstiftning och bestämmelserna i FN:s ramkonvention om klimatförändring. Systemets effektivitet när det gällde att bidra till långsiktiga utsläppsminskningar var dock en stor utmaning eftersom ett allmänt överskott av utsläppsrätter i systemet under perioden 2008–2012 hade medfört kraftigt sänkta priser på utsläppsrätter. Vidare hade de potentiella möjligheterna i JI- och CDM-mekanismerna inte utnyttjats. De viktigaste orsakerna till detta var långsamma godkännande- och kontrollprocesser. Granskningen visade också svagheter i riskhanteringen hos köparländerna.

I den gemensamma granskningsrapporten riktades ett antal rekommendationer till de granskade ländernas regeringar. Rekommendationerna avsåg stimulanser för långsiktig utsläppsminskning, effektivare handel med utsläppsrätter, åtgärder mot momsbedrägerier och förenklade förfaranden för ren utveckling (CDM).

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten delade regeringen Riksrevisionens bedömning att nuvarande pris på utsläppsrätter är för lågt för att ge tillräckliga drivkrafter för de investeringar i teknik och infrastruktur med låga utsläpp som krävs för att EU ska nå sina långsiktiga klimatmål. Det primära styrmedlet för verksamheter inom handelssystemet ska vara det pris som EU:s handelssystem skapar. Regeringen kommer därför fortsatt att verka för att EU:s handelssystem för utsläppsrätter ska utvecklas på ett sätt som säkerställer och främjar dess roll i den europeiska klimatpolitiken. De närmaste åren och i samband med bland annat kontrollstation 2015 kommer, enligt regeringen, fortsatt utvärdering av styrmedlens effektivitet, fördelningseffekter och behov av kompletteringar att ske.

Efter granskningen har EU:s handelssystem gått in i en tredje handelsperiod (2013–2020), där ett antal förändringar har skett, bland annat nya tilldelningsprinciper. Vidare beslutade Europaparlamentet och rådet i december 2013 att auktioneringen av 900 miljoner utsläppsrätter under perioden 2014–2016 senareläggs till 2019–2020.

4.8 Näringsutskottet (NU)

- *Mer att förenkla! Administration i strukturfondsprojekt (RiR 2012:22)*
- *Staten på elmarknaden – insatser för en fungerande elöverföring (RiR 2013:3)*

RiR 2012:22	Mer att förenkla! Administration i strukturfondsprojekt
Regeringen	Skr. 2012/13:142
Riksdagen	Bet. 2012/13:NU22, rskr. 2012/13:283

Riksrevisionen har granskat om regeringen, Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket har nyttjat möjligheterna att förenkla strukturfondsprojektens administration under programperioden 2007–2013. Granskningen avsåg dels om det fanns outnyttjat nationellt handlingsutrymme för förenkling för socialfondsprojekt, dels i vilken utsträckning de förenklingsåtgärder som tagits fram av EU införts i Sverige vad gäller socialfondsprojekt och regionalfondsprojekt. Granskningen genomfördes delvis som en internationell parallellgranskning tillsammans med revisionsmyndigheter i andra medlemsstater.

Granskningen visade att det nationella handlingsutrymmet för förenkling för socialfondsprojekt kunde utnyttjas bättre. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialfondsprojekten såg behov av förenkling och mer än en 30 procent var tveksamma till att söka socialfondsmedel igen, huvudsakligen på grund av den omfattande administrationen. Bland annat ledde utformningen av det svenska systemet för nationell medfinansiering till omfattande administration för projekten vilket gjorde det svårare för dem att vända sig till vissa prioriterade grupper. Granskningen visade också att EU:s förenklingsåtgärder använts i mycket begränsad utsträckning i Sverige.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att undersöka möjligheterna att förenkla administrationen av den nationella medfinansieringen i socialfondsprojekt. Svenska ESF-rådet rekommenderades att utveckla det elektroniska stödet för redovisningen i projekten. När det gällde EU:s förenklingsåtgärder rekommenderades regeringen att styra och följa upp Svenska ESF-rådets och Tillväxtverkets arbete med förenklingsåtgärderna. Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket rekommenderades att implementera och tillämpa de av EU:s förenklingsåtgärder som var relevanta för svenska strukturfondsprogram.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten anförde regeringen att Riksrevisionens granskning utgjorde ett viktigt underlag i förberedelserna inför programperioden 2014–2020. Förberedelsearbetet var redan i linje med Riksrevisionens rekommendationer. Regeringen pekade på att Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket själva hade initierat ett utvecklingsarbete för förenkling och att redovisning av åtgärder för förenkling av projektens administration ingick i Tillväxtverkets och Svenska ESF-rådets uppdrag att förbereda programperioden 2014–2020.

Det beredande utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

I december 2013 fick Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet i uppdrag att samverka under hela programperioden 2014–2020. En viktig utgångspunkt för samverkan skulle vara förenkling för programmets målgrupper.

Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet har identifierat ett antal samverkansområden att arbeta vidare med i syfte att förenkla för projektägare. Samverkan har även inletts när det gäller konkreta förenklingsåtgärder, till exempel schablon för indirekta kostnader och standardkostnad för lön. Svenska ESF-rådet har utvecklat och börjat tillämpa ett antal modeller utifrån EU:s förenklingsåtgärder. En modell för klumpsummor har utvärderats genom enkäter till dem som ansökt om medel, och svaren visade att förenklingen mottogs positivt och ansågs ha förenklingspotential. Utveckling av den elektroniska redovisningen för socialfondsprojekt pågår, och från 2016 kommer all handläggning av projekten att kunna göras elektroniskt. Tillväxtverket har utvecklat en förenklingsmodell och har utvecklat förslag till nya modeller.

Av det nationella socialfondsprogrammet för programperioden 2014–2020 framgår att vissa ändringar har skett när det gäller utformningen av den nationella medfinansieringen. Ändringarna syftar bland annat till att förbättra möjligheterna till finansiering för projekt som riktar sig till de personer som står längst från arbetsmarknaden. En av de förenklingsmodeller som Svenska ESF-rådet utvecklat syftar också till att förenkla redovisningen av den nationella medfinansieringen.

RIR 2013:3	Staten på elmarknaden – insatser för en fungerande elöverföring
Regeringen	Skr. 2013/14:21
Riksdagen	Bet. 2013/14:NU9, rskr. 2013/14:172

Riksrevisionen har granskat statens insatser för en fungerande överföring av el från kraftkällor som producerar el till elanvändare. Granskningen innefattade bland annat styrningen av Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen.

Granskningen visade att överföringskapaciteten i det svenska stamnätet var otillräcklig och att en långsam tillståndprocess försenade investeringar i stamnätet. Vidare hade regeringens styrning av Svenska kraftnät varit passiv. Det saknades bland annat underlag från regeringen med analyser av avkastningskravet i förhållande till tariffernas utveckling. Vidare saknades energipolitiska och näringspolitiska mål samt analyser utifrån att Svenska kraftnät bedriver en monopolverksamhet.

Granskningen visade också att Energimarknadsinspektionen hade bedrivit en begränsad tillsyn över elöverföringen och att riksdagen fått bristfällig information från regeringen om investeringar i stamnätet 1996–2012.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att mer aktivt följa Svenska kraftnäts stamnätsinvesteringar och att utveckla begreppet affärsmässighet i relation till Svenska kraftnäts uppdrag, bland annat genom att pröva hur funktionellt begreppet är i styrningen och om det finns andra möjligheter att säkerställa den nödvändiga kostnadseffektiviteten i verksamheten. Vidare borde regeringen skriftligt redogöra för sina analyser och motiv till avkastningskrav och utdelningspolicy för Svenska kraftnät.

Regeringen borde också ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner och verka för att Energimarknadsinspektionen i ökad utsträckning utförde en myndighetsinitierad och nationellt täckande tillsyn av leverans kvaliteten för överföring av el.

Regeringen borde slutligen förbättra informationen till riksdagen om de investeringar som Svenska kraftnät gör.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten delade regeringen Riksrevisionens bedömning att Svenska kraftnäts investeringar i stamnätet aktivt borde följas av regeringen och regeringen konstaterade även att det finns ett stort uppdämt behov av ny- och reinvesteringar. Regeringen avsåg att följa stamnätsutbyggnaden aktivt.

Beträffande Svenska kraftnäts ekonomiska mål framhöll regeringen att den under de senaste åren hade initierat en allmänt förbättrad myndighetsstyrning inkluderande en översyn av Svenska kraftnäts ekonomiska mål. I affärsverkets regleringsbrev för 2014 har också delvis nya ekonomiska mål formulerats.

När det gällde långa tillståndsprocesser hänvisade regeringen i skrivelsen till tidigare uttalanden och åtgärder och att Energimarknadsinspektionen aktivt arbetar för att genom olika effektiviseringsåtgärder få ner ledtiderna i koncessionsärenden, bland annat genom ett nytt handläggarstöd.

Beträffande Energimarknadsinspektionens tillsyn avsåg regeringen att fortsättningsvis verka för en ändamålsenlig balans mellan indikationsstyrd och förebyggande tillsyn över leverans kvaliteten. Några konkreta åtgärder har dock inte vidtagits.

Mot bakgrund av att de väsentligt ökande investeringsvolymerna hos Svenska kraftnät ställer ökade krav på planering, uppföljning och kontroll i verksamheten har regeringen i regleringsbrevet för 2012 uppdragit åt Svenska kraftnät att fortsättningsvis redovisa en utvecklad investerings- och finansieringsplan. Enligt bland annat budgetpropositionen för 2015 avser regeringen att fortsätta arbetet med utvecklad information och återkoppling till riksdagen.

4.9 Skatteutskottet (SkU)

- *Skattekontroll av företag – urval, volymutveckling och uppföljning (RiR 2012:13)*

RiR 2012:13	Skattekontroll av företag – urval, volymutveckling och uppföljning
Regeringen	Skr. 2012/13:48
Riksdagen	Bet. 2012/13:SkU21, rskr. 2012/13:194

Riksrevisionen har granskat om Skatteverkets åtgärder för att minska den del av skattefelet som avser företag är effektiva och om myndighetens uppföljning avseende företagskontrollen är ändamålsenlig. Granskningen avsåg också regeringens styrning av Skatteverkets kontrollåtgärder gentemot företag.

Granskningen visade att det fanns en rad svårigheter förknippade med att mäta träffsäkerheten och volymerna i Skatteverkets företagskontroller. Inom de granskade kontrollinsatserna fanns en brist på ändamålsenlig uppföljningsinformation och arbetet med urvalsträffar kunde effektiviseras. Regeringen förlitade sig på informell styrning men det fanns grund för regeringens att säkerställa en bättre redovisning av Skatteverkets verksamhet avseende företagskontrollen.

Riksrevisionen rekommenderade Skatteverket att se över behovet av uppföljningsinformation och att förbättra uppföljningen av träffsäkerhet och volymutveckling. Skatteverket borde också vidta åtgärder för att minska andelen maskinella urvalsträffar som inte åtgärdas och förtydliga hur arbetet med val av åtgärd ska bedrivas. Riksrevisionen rekommenderade regeringen att se till att Skatteverket lämnade adekvat information om utvecklingen av företagskontrollen.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten konstaterade regeringen att Riksrevisionens granskning var ett viktigt underlag för Skatteverkets arbete med att effektivisera kontrollen av företag. Regeringen förutsatte att Skatteverket fortsatte att genomföra förbättringar i syfte att uppnå en mer effektiv verksamhet. Regeringen avsåg att noga följa det arbetet.

Det beredande utskottet föreslog att regeringens skrivelse skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Vid en öppen utfrågning i samband med riksdagsbehandlingen av regeringens skrivelse angav Skatteverket att myndigheten bland annat arbetade med att analysera urvalet av företag som väljs ut för kontroll. Skatteverket angav också att man hade för avsikt att utveckla ett maskinellt stöd för att bättre kunna följa upp vad som händer i företagskontrollen.

I verksamhetsplanen för 2014 meddelade Skatteverket sin avsikt att se över möjligheterna till en behovsanpassad styrning och uppföljning av beskattningsverksamheten, samt att skapa större tydlighet kring arbetsmetodik och kompetenskrav. Verket skulle också fortsätta arbetet med att skapa mer träffsäkra urval och den därtill kopplade riskhanteringen.

4.10 Socialförsäkringsutskottet (SfU)

- *Början på något nytt – Etableringsförberedande insatser för asylsökande (RiR 2012:23)*

RiR 2012:23	Början på något nytt – Etableringsförberedande insatser för asylsökande
Regeringen	Skr. 2012/13:139
Riksdagen	Bet. 2012/13:SfU14, rskr. 2012/13:289

Riksrevisionen har granskat mottagningssystemet för asylsökande utifrån ett integrationsperspektiv. Granskningen omfattade regeringen, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen och genomfördes inom ramen för Riksrevisionens strategi för granskningar inom området etablering och integration.

Granskningen visade att asylsökande erbjöds få insatser som främjar arbete och egenförsörjning. Relativt få asylsökande hade ett registrerat arbete eller en praktikplats under asyltiden, få fick sin utbildnings- och yrkesbakgrund kartlagd och tillgången till introduktion i svenska språket var begränsad. Granskningen visade också att endast drygt var tredje vuxna asylsökande slutförde den introduktion med samhällsinformation som Migrationsverket ska erbjuda inom en månad efter asylansökan.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att följa upp att ansvarsfördelningen och informationsöverföringen mellan Migrationsverket och Arbetsförmedlingen fungerar ändamålsenligt utifrån syftet att underlätta och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för den som har beviljats uppehållstillstånd. Regeringen rekommenderades också att följa upp att asylsökande får likvärdig tillgång till information samt att introduktion i svenska språket erbjuds och anpassas efter den asylsökandes behov och vistelsetid i mottagningssystemet.

Migrationsverket rekommenderades att verka för att stärka arbetslinjen i mottagandet, erbjuda språkstöd samt följa upp att de insatser som ges är likvärdiga och tillgängliga för alla asylsökande. Migrationsverket rekommenderades också att stärka de sociala aspekterna av mottagandet genom att till exempel verka för att fler mötesplatser skapas.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten angav regeringen att den hade för avsikt att se över hur ansvarsfördelningen och informationsöverföringen mellan Migrationsverket och Arbetsförmedlingen fungerade, i syfte att uppnå en högre effektivitet i resursanvändningen. Regeringen avsåg att noggrant följa samarbetet mellan dessa båda myndigheter. Vidare skulle regeringen följa upp att Migrationsverket utvecklar arbetet med samhällsinformation och tar fram metoder för uppföljning av mottagningsenheternas informationsarbete. Migrationsverket avsåg att utreda möjligheterna att ytterligare stärka arbetslinjen i mottagandet i samråd med Arbetsförmedlingen, se över och revidera de interna styrdokumenterna rörande

sysselsättning för asylsökande samt ta fram tydliga och enhetliga metoder för uppföljning av mottagningsenheternas sysselsättningsinsatser.

Migrationsverket aviserade i årsredovisningen för 2012 att verket under 2013 skulle ta fram en åtgärdsplan med anledning av rekommendationen att ge asylsökande språkstöd och andra insatser utifrån den enskildes förutsättningar och tid i mottagningsystemet. Av Migrationsverkets årsredovisning för 2013 framgår att verket, med anledning av granskningen, har fattat beslut om inriktning för organiserad sysselsättning där den asylsökande bland annat ska erbjudas språkstöd. I den kommande inriktningen aviserades även en översyn av kartläggningen av asylsökandes yrkes- och utbildningsbakgrund. Som ett resultat av detta startade under hösten 2014 två nya pilotverksamheter varav den ena rör språkstöd och den andra rör utvecklingen av ett arbetssätt med mötesplatser mellan asylsökande, idéburna organisationer och lokalsamhället. Av Migrationsverkets verksamhets- och kostnadsprognos från november 2014 framgår att resultatet från pilotverksamheterna kommer att utgöra ett underlag för beslut om de kan införas i större skala.

4.11 Socialutskottet (SoU)

- *Tandvårdsreformen 2008 – når den alla? (RiR 2012:12)*
- *Statens insatser inom ambulansverksamheten (RiR 2012:20)*
- *Mer patientperspektiv i vården – är nationella riktlinjer en metod? (RiR 2013:4)*

RiR 2012:12	Tandvårdsreformen 2008 – när den alla?
Regeringen	Skr. 2012/13:44
Riksdagen	Bet. 2012/13:SoU10, rskr. 2012/13:161

Riksrevisionen har granskat om regeringens mål med tandvårdsreformen 2008 har uppnåtts och om statens insatser varit effektiva för att nå målen.

Granskningen visade att besöksfrekvensen inte hade ökat i den omfattning regeringen hoppats på och att det var tveksamt om högkostnadsskyddet nådde alla patienter med stora tandvårdsbehov.

Granskningen visade också att en stor del av befolkningen inte kände till vare sig högkostnadsskyddet eller det allmänna tandvårdsbidraget. Patientens ställning som tandvårdskonsument hade inte heller stärkts.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att följa upp om tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet var rätt utformade, träffade rätt målgrupper samt var effektiva medel för att nå tandvårdslagens mål. Regeringen borde också följa upp förutsättningarna för en fungerade prisportal och hur systemet med referenspriser påverkade patienternas kostnader samt om det var ett effektivt medel för val av tandvård till rätt pris. Regeringen borde också överväga att ge en myndighet det samlade ansvaret för information till patienterna.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten ansåg regeringen att granskningen genomförts för tidigt, eftersom regeringen planerade att komplettera tandvårdsstödet med ytterligare en del i form av ett stöd till tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar. Regeringen instämde i de flesta av Riksrevisionens bedömningar men ansåg att det pågående arbetet skulle lösa de problem som Riksrevisionen pekat på. Riksdagen lämnade ett tillkännagivande till regeringen med anledning av bland annat en följdmotion till regeringens skrivelse. Utskottet begärde att regeringen skulle följa upp tandvårdsreformen i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) fick i juni 2013 i uppdrag av regeringen att ta fram en nulägesbeskrivning av tandvårdsstödet och utvecklingen från att det infördes i juli 2008. I redovisningen av uppdraget ansåg TLV bland annat att tandvårdsbehoven borde undersökas närmare, att analysen av referensprismodellen och dess effekt på tandvårdsmarknadens funktionssätt borde vidareutvecklas samt att informationen om tandvårdsstödet borde förbättras.

I februari 2014 uppdrog regeringen åt en särskild utredare att genomföra en samlad utvärdering av tandvårdsreformen. I utredarens uppdrag ingår att analysera frågor som har koppling till de flesta av Riksrevisionens rekommendationer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2015.

RiR 2012:20	Statens insatser inom ambulansverksamheten
Regeringen	Skr. 2012/13:113
Riksdagen	Bet. 2012/13:SoU28, rskr. 2012/13:281

Riksrevisionen har granskat om statens insatser inom ambulansverksamheten bidrar till en effektiv och säker larmkedja för ambulanssjukvård. Granskningen omfattade Förvarsdepartementet, Finansdepartementet, Socialdepartementet, Socialstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt SOS Alarm AB.

Granskningen visade att det tog längre tid att få en ambulans vid tiden för granskningens genomförande än några år tidigare och att det saknades kunskap och lärande kring larmkedjan för ambulans. Det saknades också studier och övergripande nationell kunskap om hur olika kompetenskrav påverkar effektivitet och patientsäkerhet i larmbehandlingen samt vad utvecklingen med längre tider och fler anmälningar berodde på.

Vidare visade granskningen brister i tillsynen av ambulansverksamheten och att flera avtal som SOS Alarm hade ingått med landstingen brustit i lönsamhet. Avtalen hade också utformats på olika sätt, vilket hade inneburit en otydlighet för SOS Alarms verksamhet. Staten hade, trots representation i styrelsen inte varit tillräckligt aktiv i sin roll som ägare av SOS Alarm.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att dels se till att den blivande tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO) nyttjade sin föreskriftsrätt avseende ambulansverksamheten, dels följa upp att myndigheten utför systematisk tillsyn av ambulansverksamheten. Regeringen borde också förtydliga vilken myndighet som har tillsynsansvar när överkoppling av samtal sker från SOS Alarm till annan aktör för alarmering och dirigering av ambulans. Vidare borde regeringen, som ägare av SOS Alarm, följa upp att bolagsstyrelsen verkar för att verksamheten bedrivs affärsmässigt. Regeringen rekommenderades också att överlämna granskningens iakttagelser om överföring av A-nummeruppgifter (den inringandes telefonnummer) samt överkoppling och överföring av information från SOS Alarm till annan aktör, till Alarmeringstjänstutredningen.

IVO rekommenderades att komplettera sina föreskrifter för ambulanssjukvård med tydligare krav på tillgänglighet och utförande. Vidare rekommenderades

myndigheten att genomföra systematisk tillsyn av ambulanssjukvården samt att i sin tillsyn följa upp kraven i föreskrifterna för ambulanssjukvård.

Efter granskningen

I skrivelsen med anledning av granskningsrapporten ansåg regeringen att tillsynen var viktig och att det fanns utvecklingsområden. Man ville dock avvakta inrättandet av IVO (som bildades den 1 juni 2013) och utvecklingen av tillsynen av hälso- och sjukvård innan ytterligare insatser initierades. Regeringen uppgav också att medel hade avsatts för att stärka tillsynen, vilket skulle ge IVO förutsättningar att prioritera och genomföra tillsyn inom hälso- och sjukvård inklusive ambulansverksamheten vid behov. Gällande frågor som rörde alarmeringsavtalet, vidarekoppling till ansvarigt hjälporgan, samt styrningen av SOS Alarm hänvisade regeringen i skrivelsen till den pågående Alarmeringstjänstutredningen som skulle redovisa sitt uppdrag senast den 30 april 2013. Regeringen bedömde mot bakgrund av detta att granskningen inte föranledde några ytterligare åtgärder.

Alarmeringstjänstutredningens betänkande *En myndighet för alarmering* (SOU 2013:33) slutredovisades i april 2013. Betänkandet har remitterats. Efter remissbehandlingen har inga åtgärder aviserats eller vidtagits från regeringens sida.

I granskningen riktades inga rekommendationer till SOS Alarm. Bolaget har dock på eget initiativ påbörjat ett internt förändrings- och utvecklingsarbete. Bland annat har skrivningar i avtalen med landstingen setts över och därigenom har formuleringar i de nya avtalen blivit mer lika varandra. SOS Alarm har också arbetat med att få bättre kontroll över lönsamheten, bland annat genom att skapa en tydligare anbudsprocess, framför allt när det gäller kostnadssidan.

RiR 2013:4	Mer patientperspektiv i vården – är nationella riktlinjer en metod?
Regeringen	Skr. 2013/14:23
Riksdagen	Bet. 2013/14:SoU8, rskr. 2013/14:156

Riksrevisionen har granskat om statens styrning genom nationella riktlinjer effektivt kan främja en vård utformad utifrån patientens perspektiv.

Granskningen visade att flera nationella riktlinjer saknade en eller flera viktiga dimensioner av patientperspektivet. Riktlinjernas mål och syfte var otydligt preciserade och patient- och brukarföreträdare hade en otydlig roll och funktion i riktlinjearbetet.

Granskningen visade också att Socialstyrelsens tillämpning av modellen för kunskapsvärdering var ett hinder för ett bredare patientperspektiv i riktlinjerna. Metoder saknades för att värdera värdefulla kunskaper i syfte att tillföra ett

patientperspektiv. Socialstyrelsen kunde också ta ett tydligare ansvar för att stödja implementeringen av riktlinjerna, särskilt i fråga om hur riktlinjernas rekommendationer skulle prioriteras i vården.

Regeringen rekommenderades att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla en arbetsmetod för att ytterligare lyfta fram ett patientperspektiv i nationella riktlinjer samt att ge Myndigheten för vårdanalys i uppdrag att följa upp nationella riktlinjers effekter ur ett patientperspektiv.

Socialstyrelsen rekommenderades att utveckla metoder för att bredda kunskapsbasen för nationella riktlinjer så att patientperspektivet bättre kunde tas tillvara samt att tydliggöra patient- och brukarföreningars roll och funktion i riktlinjearbetet. Myndigheten rekommenderades också att ta ett större ansvar för att nationella riktlinjer når fram till mottagarna och att återkommande följa upp att sjukvårdshuvudmännen och berörd personal uppfattar och använder riktlinjerna så som avses.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten redovisade regeringen flera åtgärder som genomförts de senaste åren i syfte att stärka patientperspektivet i vården. En av de viktigaste var en prioritering av patientfokus i vården inom ramen för arbetet med jämlik vård, patientsäkerhet, stärkt ställning för patienten, vårdval, kömiljarden och öppna jämförelser. I regleringsbrevet för 2013 fick Socialstyrelsen bland annat i uppdrag att se över riktlinjearbetet utifrån ett jämlikt vårdperspektiv samt att tydliggöra de mest sjuka äldres förutsättningar och behov i olika nationella riktlinjer. Regeringen pekade också på att Myndigheten för vårdanalys inrättades med uppgift att granska vården och omsorgen utifrån ett patient- och brukarperspektiv i syfte att stärka patientens och brukarens ställning.

Därutöver hänvisade regeringen till Patientmaktsutredningens förslag om att stärka patientens ställning inom och inflytande över hälso- och sjukvården. Vid tidpunkten för skrivelsen bereddes utredningens förslag om en ny patientlag i Regeringskansliet. I mars 2014 överlämnade regeringen propositionen *Patientlag* (prop. 2013/14:106) till riksdagen. En ny patientlag (2014:821) trädde i kraft den 1 januari 2015.

Socialstyrelsen och Myndigheten för vårdanalys lämnade på begäran av regeringen synpunkter på Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer. Socialstyrelsen angav att myndigheten arbetade på flera sätt för att öka patienters delaktighet, möjlighet till information och inflytande över sin vård. Liksom Socialstyrelsen poängterade Myndigheten för vårdanalys bristen på nationella datakällor och indikatorer för uppföljning. Regeringen delade båda

myndigheternas bedömning om bristande uppföljning och att ett fortsatt arbete därför är angeläget.

Regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att senast den 1 oktober 2014 redovisa utvecklingen av sitt arbete med att systematiskt stärka patientperspektivet i arbetet med nationella riktlinjer och att beskriva hur myndigheten avsåg att ytterligare öka graden av patientperspektiv i sina riktlinjer. I redovisningen till regeringen beskrev Socialstyrelsen arbetsprocessen för nationella riktlinjer och hur dess olika delar kan revideras för att ytterligare stärka patientperspektivet. Regeringen gav också Myndigheten för vårdanalys i uppdrag att göra en samlad uppföljning av riktlinjernas effekter ur ett patientperspektiv. Uppdraget ska slutredovisas till Socialdepartementet den 4 november 2015.

4.12 Trafikutskottet (TU)

- *Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet? (RiR 2012:14)*
- *Statens satsningar på transportinfrastruktur – valuta för pengarna? (RiR 2012:21)*

RiR 2012:14	Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet?
Regeringen	Skr. 2012/13:50
Riksdagen	Bet. 2012/13:TU9, rskr. 2012/13:170

Riksrevisionen har granskat Trafikverkets och regeringens insatser för att Trafikverkets upphandling ska leda till hög produktivitet och konkurrens. Granskningen berörde i första hand uppföljningen av Trafikverkets upphandling av investeringar.

Granskningen visade att totalentreprenader inte gett mer väg och järnväg för pengarna. Den visade också att konkurrensen är svag. I varannan upphandling uppnåddes inte tre konkurrerande anbud. Vidare hämmades kunskapsutvecklingen på området av bristen på systematisk uppföljning och analys.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen och Trafikverket att analysera faktorer som kan påverka produktiviteten, åstadkomma effektiv erfarenhetsåterföring, förbättra förutsättningarna för konkurrens och förbättra underlagen för beslut.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten redovisade regeringen initiativ som tagits för att öka kunskapen om produktivitet och innovationsgrad i syfte att komma till rätta med den låga produktivitetsutvecklingen i anläggningsbranschen. Bland annat bereddes Produktivitetskommitténs betänkande inom Regeringskansliet, och detta kunde tillsammans med Upphandlingsutredningens kommande betänkande utgöra grund för det fortsatta arbetet.

Regeringen följde Trafikverkets åiterrapportering i årsredovisningen gällande de åtgärder som myndigheten vidtagit för att mäta och öka produktiviteten i anläggningsbranschen och förbättra anläggningsmarknadens funktionssätt. Åiterrapporteringen väntades visa eventuella behov av ytterligare åtgärder från regeringens sida för att en fullgod uppföljning av upphandlingarna ska säkerställas.

Regeringen ansåg att redan vidtagna åtgärder inom Regeringskansliet och Trafikverket samt det i skrivelsen redovisade pågående arbetet var tillräckligt för att förbättra erfarenhetsåterföringen och fördjupa kunskapen om effektiviteten i olika upphandlingar och därmed skapa underlag för framtida agerande.

Vid riksdagsbehandlingen av regeringens skrivelse beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen. Riksdagen ansåg det anmärkningsvärt att

regeringen inte avsåg att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av granskningen. Riksdagen tillkännagav därför att regeringen borde

- ge Trafikverket i uppdrag att ta fram empiriskt underlag för strategier och beslut om upphandling
- informera riksdagen om uppnådd effektivitet med olika upphandlings- och kontraktsformer inom Trafikverket
- ge Trafikverket i uppdrag att utveckla systemen för återföring av erfarenheter och som är tillgängliga även för externa forskare och extern revision
- ge Trafikverket i uppdrag att mäta hur upphandlingarnas produktivitet och effektivitet påverkas av olika entreprenadformer. Mätningarna ska genomföras systematiskt och objektivt samt kompletteras med extern utvärdering och uppföljning.

I skrivelse 2013/14:75 redovisar regeringen åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande. De redovisade åtgärderna avser en hearing om förbättrad produktivitet och innovationsgrad inom anläggningsbranschen och ett seminarium om upphandlingsfrågor inom samma bransch.

RiR 2012:21	Statens satsningar på transportinfrastruktur – valuta för pengarna?
Regeringen	Skr. 2012/13:131
Riksdagen	Bet. 2013/14:TU20, rskr. 2013/14:374

Riksrevisionen har granskat om regeringens styrning lett till en effektiv användning av resurserna för infrastruktur. Syftet med granskningen var att fördjupa bilden av de effektivitetsbrister som iakttagits i tidigare genomförda granskningar.

Granskningen visade att regeringen inte hade säkerställt en effektiv användning av statens resurser. Orsakerna var bland andra att planering inte genomförts i enlighet med fastlagda transportpolitiska principer om effektiva åtgärdsval, att transporter var underprissatta i förhållande till sina rörliga kostnader, att överskattade nyttor och underskattade kostnader fanns i beslutsunderlagen, att planeringen inte i tid fångade upp kostnader och att systematisk uppföljning saknades på flera områden.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att bland annat utveckla styrmedelsanalyser och införa tydligare riktlinjer för fyrstegsanalyser, tydliggöra ändamål med infrastruktursatsningar och förbättra uppföljningen av stora infrastrukturobjekt. Vidare borde regeringen utveckla en långsiktig finansieringsplan och överväga ett förstärkt regeringskansli.

Trafikverket rekommenderades att vidareutveckla metoder för kostnadskontroll, att förbättra uppföljningen av kostnadskontrollen, att förbättra helhetssynen och att säkerställa data för uppföljning och lärande.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten anförde regeringen att förändringsarbetet inom transportområdet i stora delar varit framgångsrikt, men att utvecklingen av regeringens styrning och myndigheternas operativa verksamhet inte slutförts utan kommer att vara en prioriterad verksamhet även fortsättningsvis. Enligt regeringen kan det finnas goda skäl till att styrmedel och principer inte alltid strikt tillämpas eller följs. Det kan exempelvis förhålla sig så att det inte alltid finns något kunskapsunderlag om samhällsekonomiska kostnader eller att samhällsekonomiska kalkyler inte alltid ger en fullständig eller rättvisande bild av kostnader och effekter. Beträffande uppföljning av de åtgärder som vidtagits instämde regeringen i huvudsak med Riksrevisionen och ansåg att det fanns skäl att förbättra redovisningen till riksdag och allmänhet.

Vid riksdagsbehandlingen av regeringens skrivelse behandlades samtidigt motioner från den allmänna motionstiden. Riksdagen lämnade ett tillkännagivande till regeringen om kommunal medfinansiering med anledning av en sådan motion, vilken åberopade Riksrevisionens granskning.

Trafikverket fick i regleringsbrev från och med 2013 i uppdrag att redovisa underlag inför dialoger med Näringsdepartementet. I regleringsbrevet för 2014 anges att verket särskilt ska fokusera på att ha en god förvaltning av avtal om medfinansiering. Ett uppdrag har preciserats ytterligare i regleringsbrevet för 2015.

Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) fick i december 2012 ett regeringsuppdrag att granska trafikens samhällsekonomiska kostnader. Uppdraget omfattar några av de områden som ingick i Riksrevisionens granskning, bland annat analys av trafikens marginalkostnader. Uppdraget avrapporterades i december 2014. I rapporten sammanfattas resultat om trafikens samhällsekonomiska kostnader vad gäller slitage och nedbrytning av infrastruktur, olycksrisker, emissioner med mera för varje trafikslag. Regeringen gav i början av januari 2015 VTI i uppdrag att ta fram och uppdatera kunskapsunderlag om trafikens samhällsekonomiska kostnader.

Trafikverket presenterade i april 2014 rapporten *Trafikverkets plan för utveckling av samhällsekonomiska metoder och verktyg, effektsamband och effektmodeller inom transportområdet – Trafikslagsövergripande plan*, som är en uppdatering av den utvecklingsplan som togs fram 2012. Planen ska bidra till att prognoser och samhällsekonomiska analyser ger mer tillförlitliga resultat samtidigt som analyserna blir snabbare och billigare. Centrum för Transportstudier (CTS) och dess medlemsorganisationer lämnar bland andra organisationer regelbundet förslag till projekt för att genomföra utvecklingsplanen.

4.13 Utbildningsutskottet (Ubu)

- *Godkänd? – Skolinspektionens prövningar av ansökningar från enskilda som vill bli skolhuvudmän (RiR 2012:17)*
- *Svensk rymdverksamhet – en strategisk tillgång? (RiR 2013:1)*

RiR 2012:17	Godkänd? – Skolinspektionens prövningar av ansökningar från enskilda som vill bli skolhuvudmän
Regeringen	Skr. 2012/13:121
Riksdagen	Bet. 2012/13:UbU14, rskr. 2012/13:225

Riksrevisionen har granskat om Skolinspektionens prövning vad gäller godkännande av enskilda som skolhuvudmän är effektiv och likvärdig. I granskningen ingick att bedöma om regeringen hade gett Skolinspektionen tillräckliga förutsättningar för prövningen. Vidare granskades om Skolinspektionen uppfyllde sitt informationsuppdrag så som det formulerades i myndighetens instruktion.

Granskningen visade att Skolinspektionens prövning behövde utvecklas mot bakgrund av förändrade förutsättningar. Det var oklart om prövningen svarade mot riksdagens intentioner om ett varierat skolutbud och i vilken utsträckning Skolinspektionen, utifrån det underlag som begärdes in, kunde pröva en framtida huvudmans förutsättningar att bedriva skolverksamhet.

Vidare visade granskningen att regleringen var otydlig gällande påtagliga negativa följder för elever eller för den del av skolväsendet som bedrivs av det allmänna. Otydligheten gällde vilka elever som avsågs, vilken hänsyn som borde tas till redan existerande skolor med enskild huvudman och hur regleringen skulle tillämpas vid godkännande av ansökningar från flera enskilda i en viss kommun.

Granskningen visade också att Skolinspektionen inte i tillräcklig utsträckning hade informerat om kraven på ansökningarna. De sökande behövde ofta komplettera sina ansökningar och stödet var inte tillräckligt för att handläggarna skulle kunna göra effektiva och likvärdiga bedömningar av ansökningarna.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att följa upp hur Skolinspektionen prövar ansökningar utifrån riksdagens målsättning om höjd kvalitet genom ett varierat utbud av skolhuvudmän. Vidare borde regeringen ge Friskolekommittén i uppdrag att överväga om lagstiftningen behövde förtydligas i fråga om bedömningen av påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas.

Skolinspektionen rekommenderades att utveckla underlagen för beslut om godkännande av enskild som huvudman och att använda egen kunskap och forskning vid prövning av underlagen. Skolinspektionen borde också utveckla tydliga kriterier för vad som krävs för att bli godkänd som enskild huvudman. Kriterierna borde användas för att förbättra informationen till de sökande och för att förbättra stödet till handläggarna.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten hänvisade regeringen till redan påbörjat arbete i linje med de flesta av Riksrevisionens rekommendationer. Regeringen delade dock inte Riksrevisionens uppfattning att Skolinspektionens prövning ska vara främjande och ha till syfte att skapa ett varierat urval av skolor. Regeringen avsåg inte heller att ge Friskolekommittén tilläggsdirektiv.

I skollagen har från och med den 1 januari 2015 införts bestämmelser om Skolinspektionens etableringskontroll och att de enskilda huvudmännen numera ska samråda med lägeskommunen innan godkännande kan ske.

Under 2014 införde Skolinspektionen en ny enhet för ekonomisk granskning. Syftet är att förse den övriga verksamheten med bra bakgrundsmaterial. De förstärkta resurserna har avlastat handläggarna inom godkännandeprovningen och samtidigt stärkt myndighetens kompetens när det gäller de ekonomiska frågorna.

Skolinspektionen hade vid publiceringen av Riksrevisionens granskning redan påbörjat ett arbete med att utveckla godkännandeprovningen. Myndigheten har bland annat förtydligat informationen till enskilda som söker tillstånd att starta skola, uppdaterat handläggarstödet och reviderat ansökningsblanketterna. Handläggningstiderna för en ansökan om att starta fristående skola har minskat. I och med att den nya skollagen trädde i kraft blev också godkännandeprovningen tydligare.

RiR 2013:1	Svensk rymdverksamhet – en strategisk tillgång?
Regeringen	Skr. 2012/13:145
Riksdagen	Bet. 2013/14:UbU8, rskr. 2013/14:55

Riksrevisionen har granskat den statliga styrningen av den samlade svenska rymdverksamheten. Rymdverksamheten omfattar varje år omkring en miljard kronor i statliga anslag. Merparten kanaliseras via European Space Agency (ESA) och via EU-avgiften tillbaka till svensk rymdindustri i form av industrikontrakt. Beslut om rymdverksamhet fattas såväl på internationell nivå som på en rad departement inom Regeringskansliet och på ett antal myndigheter. Rymdverksamheten berör flera samhällsfunktioner och den ökande samhällsnyttan innebär att rymdinfrastrukturen blivit allt mer samhällskritisk.

Granskningen inriktades mot att bedöma om regeringen genomförde och följde upp svensk rymdverksamhet i enlighet med riksdagens intentioner. Enligt intentionerna ska svensk rymdforskning och rymdverksamhet vara en strategisk tillgång för kunskapssamhället, industrins konkurrenskraft och för att möta samhällets behov, inte minst när det gäller frågor om klimat och miljö.

Granskningen visade att svensk rymdverksamhet som den genomförs i dag inte utnyttjas som en strategisk tillgång. Avsaknad av helhetssyn tillsammans med bristande uppföljning gjorde att den fulla potentialen inte användes.

Riksrevisionen rekommenderade regeringen att dess fortsatta arbete med rymdverksamhet borde omfatta en bred förankrad process med syfte att knyta ihop rymdverksamhetens olika delar så att den ska kunna nyttjas som en strategisk tillgång. Vidare borde regeringen se över styrningen av Svenska rymdaktiebolaget, så att bolaget styrdes med individuellt anpassade avkastningsmål och en rimlig bedömning utifrån bolagets faktiska verksamhet och de marknader bolaget verkade på. Vidare borde regeringen och ansvariga myndigheter utvärdera rymdverksamheten systematiskt, bland annat genom att följa upp resultatet för svensk rymdverksamhet av deltagandet i olika EU- och ESA-program.

Efter granskningen

I skrivelsen till riksdagen med anledning av granskningsrapporten instämde regeringen delvis i Riksrevisionens bedömning att avsaknad av helhetssyn tillsammans med bristande uppföljning gjorde att den fulla potentialen hos rymdverksamheten inte nyttjades. Regeringen angav att den förberedde ett direktiv till en kommande utredning med uppgift att ta fram ett brett förankrat förslag till en sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet, vilket tidigare aviserats i propositionen *Forskning och innovation* (prop. 2012/13:30). Regeringen framhöll vidare att arbetet med att förbättra regeringens rapportering till riksdagen fortsatte löpande. Vidare angav regeringen att en översyn av Svenska rymdaktiebolagets uppdrag att ansvara för driften av raketbasen Esrange och av bolagets ekonomiska mål inletts. Regeringen framhöll också att den aktivt stödde det internationella arbetet om skydd av rymdinfrastruktur.

Utbildningsutskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Regeringen tillsatte i april 2014 en särskild utredare med uppgift att föreslå en sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet. Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 31 maj 2015.

Regeringen har gjort en översyn av Svenska rymdaktiebolagets ekonomiska mål och nya sådana beslutades på årsstämman i april 2014. Målen ska nås över en konjunkturcykel. Vid utdelning ska hänsyn tas till bolagets möjligheter att genomföra sitt uppdrag. På årsstämman 2014 beslutades också om uppdragsmålet att bolaget genom intressentdialog ska säkerställa att verksamheten utformas så att den på bästa sätt främjar svenska intressen. För divisionen Science Services beslutades om uppdragsmål vad gäller antal raketuppskjutningar och ballonguppsläpp samt kvalitetsindex.

Riksrevisionen följer årligen upp vad som har hänt med anledning av granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen och modifierade revisionsberättelser från den årliga revisionen. Resultatet av 2015 års uppföljning presenteras i denna rapport.

Uppföljningen omfattar djup uppföljning av femton äldre och översiktlig uppföljning av 21 nyare granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen. Den omfattar också sex revisionsberättelser med modifieringen *reservation* respektive två med modifieringen *avstå från att uttala sig*, som den årliga revisionen lämnade för verksamhetsåret 2013.

Uppföljningen av effektivitetsrevisionens granskningsrapporter visar att de ger ett betydande bidrag till förbättringsarbetet i den statliga verksamheten. Samtidigt visar uppföljningen att problem också kan kvarstå efter flera år.

När det gäller den årliga revisionen visar uppföljningen att de myndigheter som fått en modifierad revisionsberättelse oftast vidtar relevanta åtgärder för att komma till rätta med problemen.

ISSN 1652-6597

ISBN 978 91 7086 372 1

Beställning:

www.riksrevisionen.se

publikationsservice@riksrevisionen.se

Riksrevisionens publikationsservice

114 90 Stockholm